

Historie a vývoj vojenského školství na našem území od roku 1918 po současnost

Jan Augustin

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jan AUGUSTIN
Osobní číslo: H118003
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Historie a vývoj vojenského školství na našem území
od roku 1918 po současnost

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce zaměřena:

- na politickou a obranou situaci v daných etapách našeho státu,
- na to, jaká vysokoškolská a středoškolská zařízení se podílela na edukaci v rámci resortu obrany,
- na tendence a možné směry vývoje vojenského školství.

Součástí práce bude empirické šetření zaměřené na zjištění vztahu populace k vojenskému povolání.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Straka, K. a kol. Historie československé armády 1–8 díl. Praha: MOČR. 2006–2008.

Vondrášek, V. a kol. Dějiny Vojenské akademie v Brně 1951–2001. Praha: MOČR. 2001.

Vondrášek, V. a kol. Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v čsl. armádě v letech 1918–1993. Brno. 1996.

Vysoká voj. Škola poz. vojska ve Vyškově. Historie a současnost. Praha. 2002.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.**

Institut mezioborových studií

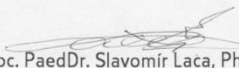
Datum zadání bakalářské práce: **11. listopadu 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

JAN AUGUSTIN

Jméno, příjmení studenta

V Brně .....
M. S. B. A.

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na politickou a obrannou situaci našeho státu, na rozvoj vojenského školství a na to, jaká vysokoškolská a středoškolská zařízení se podílela na edukaci v rámci resortu obrany. V závěru práce je naznačen možný směr vývoje vojenského školství.

V praktické části bakalářské práce jsou stanoveny cíle a metody výzkumu. Je zde popsána vybraná skupina respondentů pro dotazníkové šetření. Výsledky výzkumu jsou následně analyzovány, interpretovány a graficky znázorněny.

Klíčová slova:

Armáda, historie vojenského školství, kurz, resort obrany, škola, učiliště, vojenské školství, vojsko, vývoj vojenského školství.

ABSTRACT

The theoretical part of the bachelor thesis is focused on the political situation, the defense situation of our country and development of the military education system. Further it deals with what university and high school facilities participated in education within the Ministry of Defence. In conclusion, there is an outlined possible direction of development of military education.

In the practical part of the thesis the objectives and methods of the research are set out. In it the survey and a selected group of respondents are described. The research results are then analyzed, interpreted and presentend graphically.

Keywords:

Army, history of military education system, course, the department of defence, school, tutoring facility, military education system, development of military education system, troops.

Chtěl bych poděkovat všem, kteří mi přispěli radou či skutky při tvorbě této bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie a vývoj vojenského školství na našem území od roku 1918 po současnost zpracoval samostatně za použití literatury uvedené v seznamu použitých pramenů a literatury, která je součástí bakalářské práce. Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Omicích dne 18. 4. 2015

.....

Jan Augustin

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 MIMOVÁLEČNÉ OBDOBÍ 1918–1948 (1950)	13
1.1 POLITICKÁ A OBRANNÁ SITUACE ČESKOSLOVENSKA	13
1.1.1 Vznik Československa	13
1.1.2 Vnitropolitická situace Československa	15
1.2 VZNIK A VÝVOJ ČS. ARMÁDY	19
1.2.1 Vládní vojsko	21
1.3 VZNIK VOJENSKÉHO ŠKOLSTVÍ	21
1.3.1 Nejvyšší vojenské vzdělání	24
1.3.2 Intendance, tyl	26
1.3.3 Vojenská akademie	27
1.3.4 Vojenská inženýrská kolej	29
1.3.5 Školy hlavní zbraně	29
1.3.6 Školy pomocné zbraně	36
1.3.7 Školy služeb	42
1.3.8 Státní vojenské reformní reálné gymnázium.....	46
2 OBDOBÍ 1948 (1950)–1989	48
2.1 POLITICKÁ SITUACE PO ROCE 1945.....	48
2.2 VOJSKO PO ROCE 1945	52
2.3 VOJENSKÉ ŠKOLSTVÍ PO ROCE 1945	55
3 OBDOBÍ 1989 – SOUČASNOST	60
3.1 POLITICKÁ SITUACE PO ROCE 1989.....	60
3.2 ARMÁDA PO ROCE 1989	61
3.3 VOJENSKÉ ŠKOLSTVÍ PO ROCE 1989	64
3.4 TENDENCE A MOŽNÉ SMĚRY VÝVOJE VOJENSKÉHO ŠKOLSTVÍ	66
II PRAKTICKÁ ČÁST	68
4 VZTAH POPULACE K VOJENSKÉMU POVOLÁNÍ	69
4.1 VÝZKUM VZTAHU VEŘEJNOSTI K VOJENSKÉMU POVOLÁNÍ.....	69
4.2 VLASTNÍ VÝZKUM	69
4.2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu	69
4.2.2 Metodologie výzkumu	70
4.2.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu.....	70
4.2.3.1 Názory na vzdělání příslušníků AČR	70
4.2.3.2 Hodnocení možností ohrožení a obrany	73
4.2.3.3 Názory na ženy v AČR	76
4.2.3.4 Názory na povinnou vojenskou službu.....	76
4.2.3.5 Hodnocení schopností a celkového dojmu AČR	77
4.2.3.6 Identifikace důvěry a prestiže AČR.....	78
4.2.3.7 Názory na korupci v AČR	80
4.2.3.8 Názory a postoje k zahraničním misím AČR	82
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	85

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	88
SEZNAM GRAFŮ	91
SEZNAM PŘÍLOH.....	92

ÚVOD

Současný společensko-politický vývoj nasvědčuje tomu, že ozbrojené síly budou nadále přirozenou součástí bezpečnosti českého státu. Vojenské školství nelze vidět izolovaně, je třeba ho vnímat v kontextu celé obranné struktury, jíž je součástí. Úkolem školství a vzdělání v resortu MO bylo, je a bude poskytovat vojákům potřebné vědomosti, dovednosti a návyky pro výkon tohoto povolání. To znamená zajistit přípravu vysoce kvalifikovaných profesionálů, doplňovat jejich vzdělání a podílet se na rozvoji individuální přípravy. Klíčovou roli v tomto procesu vzdělávání a výcviku sehrávají vzdělávací a výcviková zařízení, jejich schopnost pružně reagovat na nové výzvy související s rozvojem řady vědních oborů a vojenství a také se změnami v oblasti bezpečnostního prostředí.

Současnost vojenského vzdělání či vize budoucí by nebyly úplné bez znalosti minulosti. Na základě jejího rozboru lze dojít k závěrům či jen k poučení, které jsou využitelné jak v současnosti, tak i v budoucnosti. V různých etapách tohoto a minulého století byl samozřejmě pohled na vzdělání vojenských profesionálů odlišný. Odráželo to skutečnost, v jakém politickém ovzduší konkrétního režimu byli příslušníci ozbrojených sil připravováni. Musíme brát také v úvahu úroveň technických prostředků daného období.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil na základě skutečnosti, že jsem v devadesátých letech minulého století navštěvoval dvě takováto vzdělávací zařízení, jsem zaměstnancem resortu obrany a mám kladný vztah k historii.

Většina literatury a pramenných zdrojů, zabývající se touto tematikou, nebyla uceleně publikována či není běžně dostupná. To se hlavně týká období tzv. první republiky. Proto jsem tomuto období věnoval co nejvíce pozornosti a je nejobsáhlejší. V práci je vynecháno období nacistické okupace.

Cílem této bakalářské práce je podat ucelený přehled o vývoji vojenských vzdělávacích zařízení od roku 1918 na našem území, včetně stručného popisu historických událostí, které jejich vývoj provázely.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část je zaměřena na politickou a obrannou situaci v daných etapách našeho státu, vývoj armády a rozvoj vojenského školství.

Praktická část je provedena formou anonymního dotazníku, jehož cílem je zjištění a zaznamenání vztahu populace k vojenskému povolání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MIMOVÁLEČNÉ OBDOBÍ 1918–1948 (1950)

Toto období se dá nazvat obdobím zrodu. V říjnu 1918 došlo k jedné z nejdůležitějších událostí našeho národa v novodobých dějinách. Vznikl samostatný československý stát, který byl založen na demokratických principech. Velká většina občanů přijala nový stát za svůj, ztotožnila se s jeho demokratickým zřízením a začala ho s velkou radostí nazývat Republikou československou.

Se zrodem nového státu začalo také budování jeho ozbrojených složek. Tento krok byl nejen logický, ale také nutný, neboť od samého počátku musela republika řešit své územní nároky silou. V počátku své existence armáda úspěšně zvládla po všech stránkách náročný unifikační proces, jímž sloučila celky, které byly koncepčně velmi vzdálené. Relativně brzy se utvořil stabilní fundament vlastního československého vojenského směru, do nějž byly včleněny zejména zásady francouzského vojenského myšlení. Pro další vývoj armády bylo potřeba také vzdělaných a vycvičených příslušníků branné moci. To souviselo s okamžitým budováním vojenského školství, které bylo také vytvořeno s pomocí francouzské vojenské mise. Vzhledem k bohaté a rozvinuté průmyslové základně se nejen stát, ale i armáda staly významnými prvky na evropském poli. Je nutné také zdůraznit, že během let 1918–1938 se naši armádu podařilo uchránit před zavlečením do vnitropolitického zápolení, což ji zásadně odlišovalo od jiných evropských armád.

Po druhé světové válce se stát i armáda snažily navázat na koncepci z první republiky. Vzhledem k tomu, že se Československo dostalo do sovětské zóny vlivu, měla tato návaznost jen krátké trvání. Vše vyvrcholilo v únoru 1948, kdy byla demokracie nahrazena postupně sílící totalitou.

1.1 Politická a obranná situace Československa

1.1.1 Vznik Československa

„Československo, jako samostatný stát, vzniklo 28. října 1918, čemuž předcházela komplex důležitých událostí, ve kterém nešlo pouze o zformování československého státu, ale také o vybudování hospodářské a sociální základny.“ (Kárník, 2003, s. 33) Již po vypuknutí první světové války začal Tomáš Garrigue Masaryk budovat důležitý zahraniční odboj. Společně s Edvardem Benešem a Milanem Rastislavem Štefánikem pracovali aktivně na uznání osamostatnění českých zemí a jejich spojení se Slovenskem. Ačkoli je podporovali anglosaští publicisté, intelektuálové, krajané z USA a další, bylo jasné, že toto

stačit nebude. „*Koncepci samostatného československého státu bylo třeba dodat potřebnou důležitost, což si členové Národní rady československé dobře uvědomovali, a proto se zaměřili na vytvoření československého zahraničního vojska a legií. Právě významné úspěchy československých legií dopomohly k uznání od dohodových států.*“ (Pavlíček, 2008, s. 14–15) „*Jako první vydala prohlášení v tomto smyslu 29. června 1918 Francie, po ní také Velká Británie, Japonsko, Itálie a USA. Teprve na základě těchto mezinárodních uznání se Československá národní rada přeměnila v Paříži dne 14. října na Prozatímní československou vládu.*“ (Bílek, 1987, s. 15)

Důležitou roli ve vzniku Československa samozřejmě sehrál také domácí odboj. Vytvoření samostatného československého státu se ujal zreorganizovaný Národní výbor československý, jenž byl sestaven 13. července 1918 podle výsledků posledních předválečných voleb z roku 1911. Státoprávní demokracie dostala 9 mandátů, agráři 9, katolické strany 4, realisté 1, sociální demokraté 10, čeští socialisté 4 a staročeši 1. Předsedou Národního výboru byl zvolen nedávno omilostněný Karel Kramář, místopředsedy Antonín Švehla a Václav Klobučník a jednatelem František Soukup. Představitelé Národního výboru se museli chopit nejen vyhlášení samostatnosti, ale především nesměli dopustit následné rozbití nového státu, museli zabránit případným násilnostem a také vytvořit vlastní ekonomiku státu. „*V květnu 1918 byla Masarykem a představiteli českých krajanských organizací v Pittsburghu podepsána dohoda o spojení Čechů a Slováků do jednoho státu, která Slovákům zaručovala autonomii, vlastní administrativu a sněm.*“ (Pavlíček, 2008, s. 18)

Dne 14. října 1918 získali čeští a slovenští politici od zástupců dohodových států uznání Československé národní rady jako prozatímní vlády Československa. „*V čele této vlády stáli T. G. Masaryk jako prezident, předseda vlády a ministr vnitra, E. Beneš jako ministr zahraničí a M. R. Štefánik jako ministr války. Mezi 14. a 28. říjnem probíhala v Ženevě jednání prozatímních představitelů vlády s delegací pražského Národního výboru, jenž byl vedený Karlem Kramářem, o přesném postupu ustavení nového státu. Císaři Karlu I. i rakouským úřadům bylo jasné, že bránit vzniku samostatného československého státu je zbytečné a z důvodu zamezení vzniku občanských válek a revolucí bylo naopak lepší nechat československý lid osamostatnit se.*“ (Pavlíček, 2008, s. 17–18) Dne 27. října 1918 vydal rakouský ministr zahraničních věcí J. Andrassy nótu Spojeným státům, ve které přislíbil také uznání práv Čechoslováků a Jihoslovánů. Na základě tohoto kroku Národní výbor pochopil, že nadešel čas jednat, a o den později, 28. října, převzal hlavní zásobovací

centrálu, Obilní ústav, úřady a na Václavském náměstí byla v odpoledních hodinách téhož dne vyhlášena samostatnost Československé republiky. „*Za tímto aktem stáli tzv. muži 28. října – Antonín Švehla, Alois Rašín, Jiří Stříbrný, František Soukup a Vavro Šrobár.*“ (Pavlíček, 2008, s. 18)

Situace po 28. říjnu nebyla ani trochu jednoduchá. Národní výbor stál před celou řadou problémů – musel se vypořádat s mezinárodním postavením a vnitropolitickým upevněním československého státu, musel zabezpečit hranice nově vytvořeného státu a v neposlední řadě vytvořit celou strukturu správních a mocenských orgánů. Nově utvořený československý stát se musel, stejně jako celá Evropa, potýkat s negativními důsledky dlouhé čtyřleté války. „*V Československu byl extrémní nedostatek základních potravin. Chyběla mouka, mléko, maso, nebyly oděvy, prádlo ani boty. Na jedné straně trpěl průmysl velkým nedostatkem pracovních sil, především v zemědělství, na druhé straně však nemohly statisíce vojáků, vracejících se z války, najít vzhledem k hospodářskému rozvratu zaměstnání.*“ (Olivová, 2000, s. 79)

1.1.2 Vnitropolitická situace Československa

Jak již bylo uvedeno výše, situace po vzniku Československa nebyla ani trochu jednoduchá. Výroba orientovaná na potřeby válečného průmyslu se nemohla zničehonic obrátit na potřeby nově utvořeného státu. Kvůli nedostatku potravin trpěli lidé hladem, s čímž prudce kontrastoval přepych válečných zbohatlíků, a hluboké sociální rozdíly se nadále prohlubovaly. Celá situace tedy zcela logicky vyvolávala v lidech rozpor mezi skutečností a jejich představami a nadějemi. V této době se začala rozvíjet hnutí, v nichž byly některé požadavky lidových vrstev výrazně prosazovány. Vznikaly různé bytové, národní či zásobovací výbory, které se staraly o zásobování, určovaly ceny, prováděly kontroly, řešily bytové otázky apod. Nejvýznamnější úlohu sehrávaly tyto výbory ve výrobních podnicích, kde se postupně stávaly silou, jež rozhodovala o přijímání a propouštění dělníků, prosazovala propouštění neoblíbených mistrů, či dokonce samotného vedení. „*V tomto těžkém období, kdy celou Evropou procházela revoluční vlna, podnikatelé ustupovali požadavkům dělnictva, protože neměli dostatek sil jim čelit. Vláda poté ujišťovala lidové vrstvy, že jejich nároky, jakmile to bude možné, budou zrealizovány.*“ (Olivová, 2000, s. 79)

Na přelomu let 1918 a 1919 se uvnitř sociálnědemokratické strany začala vyhraňovat revoluční bolševická skupina. Poprvé se výrazněji projevila na XII. sjezdu

sociálnědemokratické strany v prosinci roku 1918, kdy značně kritizovala spolupráci strany s buržoazií. K celé situaci výrazně dopomohl příchod zajatců – komunistů ze sovětského Ruska, kteří sebou přinášeli konkrétní zprávy o průběhu bolševické revoluce a o budování sovětské moci v Rusku. Do Československa přiváželi brožury, noviny i letáky sovětské vlády, stejně jako materiály, které vydávala československá komunistická strana v Rusku. Přestože se vedení sociální demokracie snažilo tuto opozici likvidovat (snažilo se o vyloučení zajatců – komunistů ze strany), nesetkalo se s úspěchem, naopak se tito zajatci stali řádnými členy strany. Za jejich působení se revoluční opozice uvnitř strany nadále upevňovala a vyhraňovala. Stále ostřeji kritizovala poměry v republice a politiku vedení strany, ale přesto uznávala a podporovala autoritu T. G. Masaryka. Později, když došlo k vytvoření samostatné komunistické strany, zaujímala tato strana stále kritičtější postoj k Masarykovi a výrazně vyostřovala svůj vnitřní odpor vůči jeho demokratické politické linii.

T. G. Masaryk byl bez pochyb jednou z nejvýraznějších osobností československých dějin. Stal se aktivním politickým vůdcem, který neměl obdoby mezi soudobými politiky střední a východní Evropy. Jeho přívrženci nevytvořili žádnou samostatnou politickou stranu, ale podle svého politického zaměření působili v různých stranách, do nichž přenášeli Masarykovy ideje. Tito lidé tvořili základ tzv. skupiny Hradu. Sám T. G. Masaryk spolupracoval se sociálnědemokratickou stranou, která po vzniku republiky opustila své dosavadní opoziční postavení a vstoupila do vlády, kde si musela osvojit novou, konstruktivní politiku. Zároveň byla strana vnitřně oslabována silícím komunistickým hnutím, jež ji rozkládalo. „*Sociálnědemokratická strana nedisponovala vlastními odborně vzdělanými teoretiky, a proto plně přejímala názory T. G. Masaryka, především v nutnosti evolučního vývoje. Masaryk se v roce 1927 aktivně podílel na vypracování programu strany a také velmi významně podporoval vedení strany proti revolučnímu hnutí, jež přicházelo z Ruska.*“ (Olivová, 2000, s. 81)

Také Československá strana socialistická byla Masarykovi velkou politickou oporou. Vznikaly při ní různé přidružené organizace, jako byla dělnická odborová organizace, Československá obec sokolská či Československá obec legionářská.

Roku 1923 vstoupil do národně socialistické strany Edvard Beneš, kde získával postupem času vedoucí postavení a v roce 1931 se aktivně podílel na vypracování programu strany. Díky svému působení přispěl k tomu, že se strana stala důležitou oporou hradní politiky.

Politickou podporu nacházel T. G. Masaryk i u národně demokratické strany, která se v březnu 1919 přejmenovala na Československou stranu národně demokratickou. Mezi zakladatele strany patřili bývalí příslušníci Masarykovy pokrokové strany. „*Předsedou strany byl Karel Kramář, který se netajil tím, že je Masarykovým politickým i osobním odpůrcem. Ve straně reprezentoval vyhraněný nacionální proud české politiky.*“ (Olivová, 2000, s. 82)

Rovněž s Antonínem Švehlou, vedoucím představitelem agrární strany, udržoval Masaryk úzké kontakty. V roce 1919 přijala strana název Republikánská strana českého venkova a v roce 1922 Republikánská strana malorolnického lidu. „*Agrární strana získávala stále větší podporu jak v Čechách, tak na Slovensku a Antonín Švehla zaujal, jako ministr vnitra a poté jako předseda vlády, vedoucí politické pozice v republice.*“ (Olivová, 2000, s. 82)

Další politickou stranou byla Československá strana lidová, která byla vedená Janem Šrámkem. Zpočátku postupovala lidová strana společně s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou, která se od ní v roce 1921 oddělila. Československá strana lidová se věnovala především své vlastní politice spojené s politikou katolické církve. „*Z důvodu poválečného antiklerikalismu a Masarykovy proticírkevní politiky s ním nechtěla lidová strana jakkoli spolupracovat. Ovšem díky Benešově pragmatické spolupráci s Vatikánem získal Masaryk podporu i této strany.*“ (Olivová, 2000, s. 83)

Také německé politické strany procházely specifickým vývojem. Nadále si uchovávaly svá předválečná spojení s rakouskými, německými i maďarskými stranami. Spojoval je jednotný negativistický postoj k československému státu, což se od roku 1920 začínalo postupně měnit. Velmi významnou roli v oblasti zahraniční politiky sehrál Edvard Beneš, jakožto ministr zahraničních věcí. Ve svých postupech měl stálou podporu Masaryka, se kterým o své politice pravidelně diskutoval. T. G. Masaryk po celou dobu velmi důrazně odmítal všechny pokusy obsadit úřad ministra zahraničních věcí jiným kandidátem. Není pochyb o tom, že právě T. G. Masaryk dokázal významnou měrou přispět ve složitém procesu vytváření nového státu k jeho výraznému upevnění.

Světová hospodářská krize z roku 1929 měla za následek také destabilizaci politickou. Německo, jakožto stát poražený ve válce, se domáhalo stejného ekonomického i politického postavení, jako měly vítězné země. Začaly se objevovat pokusy o revizi versailleského systému v Evropě. „*Na straně jedné se sdružovaly státy, které usilovaly o změnu současných mocenských vztahů a o nové rozdělení sfér vlivu, a na straně druhé*

byly státy, kterým versailleský systém plně vyhovoval, protože neměly dostatek sil k ozbrojené agresi.“ (Bílek, 1987, s. 275) Poté co byl v lednu roku 1933 zvolen říšským kancléřem Adolf Hitler, začal vyvíjet značnou aktivitu pro rozvrácení Československa zevnitř. Aktivně spolupracoval se Sudetoněmeckou stranou, v jejímž čele stál Konrád Henlein. Hitlerovým cílem bylo dosáhnout odtržení německého území od Československa. Mezitím byl 18. prosince 1935 jako nový československý prezident zvolen Edvard Beneš. Snažil se o všestranné zabezpečení republiky a soustředil se především na zajištění obrany státu, proto věnoval pozornost systematickému posilování armády. „Jeho hlavním cílem bylo udržet celistvost státu a především zajistit jeho vnitřní demokracii, což se mu až do konce trvání první republiky skutečně dařilo.“ (Olivová, 2000, s. 202–203)

V květnu roku 1938 měl německý generální štáb připravený tzv. Fall Grün – plán vojenské operace proti Československu. Na to reagovalo Československo vyhlášením částečné mobilizace. Republiku chtěli bránit jak komunisté, tak čeští fašisté, němečtí sociální demokraté, německá a rakouská emigrace a také zbytek politicky reálných německých aktivistů, kteří již tušili, kam Hitler Německo přivede. Bohužel Francie ani Velká Británie nebyly ochotné riskovat válečné střetnutí s Hitlerem kvůli problémům střední Evropy, a tak se dále podřizovaly politice appeasementu. Začátkem září roku 1938 československá vláda odmítla britské a francouzské ultimátum na odstoupení pohraničních území, ale po dalším tvrdém nátlaku 21. září souhlas vyslovila. Tento akt vyvolal v Praze velké demonstrace, byl svržen předseda vlády Milan Hodža a zvolen nový předseda, generál Jan Syrový. Lidé vkládali do nové vlády velké naděje, věřili, že se republika bude bránit, ale tyto naděje zmařil další Hitlerův krok. 30. září 1938 byla na jeho popud podepsána dohoda mezi ním, B. Mussolinim, E. Daladierem a N. Chamberlainem, která akceptovala všechny německé požadavky. Ve dnech 1. až 10. října muselo Československo své pohraničí postoupit Německu. V listopadu 1938 se pod vedením agrárníků pravicové strany sloučily do Strany národní jednoty, připojila se k nim i Národně socialistická strana. Menšina bývalých demokratických stran založila Národní stranu práce a Komunistická strana Československa byla zakázána. Novým předsedou vlády se stal agrárník Rudolf Beran. Edvard Beneš abdikoval a odjel do USA. Novým prezidentem byl 30. listopadu zvolen Emil Hácha. Ačkoli se Rudolf Beran podřizoval Hitlerovým požadavkům a doufal, že takové jednání zajistí republice status quo, byla jeho snaha prakticky zbytečná. V časných hodinách 15. března 1939 byl prezident Emil Hácha pod silným psychickým nátlakem nacistických vůdců donucen podepsat prohlášení, že „klade osud českého národa a země

do rukou vůdce německé říše Adolfa Hitlera“. Ještě týž den obsadila německá armáda české země a Československá republika zmizela z mapy Evropy. Dne 16. března byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.

1.2 Vznik a vývoj čs. armády

Český národní výbor prohlásil 28. října 1918 vznik Československého státu. Jeho hranice však postrádaly mezinárodněprávní potvrzení a územní celistvost byla zpochybňována. Nejprve musel stát zasáhnout vůči nároku na západní hranice, neboť si část území nárokovalo Německé Rakousko – tzv. Deutschböhmen. Také musel vojensky zajistit slovensko-

-maďarskou hranici. Další ozbrojený střet vznikl na severu Moravy. Jednalo se o sporné území Těšínska, které si nárokovalo také Polsko. Budování státu bylo těžké, budování armády v těchto souvislostech bylo ještě obtížnější. Československá armáda se vytvářela v letech 1918–1920 z bývalé rakousko-uherské armády a československých legií v Itálii, Francii a Rusku. „Pro začátky budování armády měla rozhodující význam orientace čs. státu na Francii, neboť její armáda byla považována za nejsilnější poválečnou moc.“ (Straka, 2013, s. 39) Československo bylo jedním ze sedmi evropských států, kam Francie vyslala své vojenské mise. Součástí této mise byl samozřejmě také nákup francouzské techniky a zbraní. V březnu 1919 začalo v republice působit 45 francouzských důstojníků. Francouzská mise stála u zrodu a začátku efektivní činnosti generálního štábu. Náčelník francouzské mise zároveň zastával funkci náčelníka generálního štábu.

Jedním z nejdůležitějších zákonů pro armádu byl Branný zákon č. 193/1920 Sb. Ten mimo jiné určoval délku prezenční služby a celkovou brannou povinnost. Další doplňující zákony určovaly, jak velká branná moc má být, počty důstojníků, dělesloužících a branců. Branná povinnost platila pro muže ve věku 20–50 let a délka prezenční služby byla 14 měsíců. V roce 1923 došlo k prodloužení prezenční služby na 24 měsíců. Následně však byla zkrácena na 18 měsíců. V roce 1932 to bylo opět 14 měsíců.

Spory o státní hranice a válka s Maďarskem vznikající armády značně zatěžovaly a teprve po uklidnění situace bylo možné v roce 1920 přistoupit k tzv. unifikaci, spočívající ve sloučení domácího a zahraničního vojska. Unifikace byla ukončena roku 1921 a čs. brannou moc v míru tvořilo 12 pěších divizí, 2 horské brigády, 3 jezdecké brigády a početní stav byl asi 150 000 mužů. Byla vytvořena čtyři Zemská vojenská velitelství, a to v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodu. „Po ukončení unifikačního procesu a po vydání

předpisu Všeobecná organizace čs. branné moci v roce 1921 se útvary diferencovaly na útvary zbraní a služeb.“ (Straka, 2013, s. 67) Hlavní zbraně tvořily pěchota, dělostřelectvo, letectvo a jezdeckto. Pomocné zbraně tvořilo ženijní vojsko, telegrafní pluk, železniční pluk, vozatajstvo a automobilní vojsko. Služby byly technické tedy zbrojní, letecké, ženijní, telegrafní, automobilní, stavební, železniční a vozatajské. Vedle nich byly ještě služby zdravotnické, hospodářko-správní, justiční, duchovní, doplňovací a početní, remontrnické a veterinární, kancelářské a hudební.

Celkovou připravenost k boji prověřila částečná mobilizace z října 1921. Mobilizační opatření se týkala čtvrt milionu záložníků. *„Pochopitelná nevyzrálost a malé množství zkušeností, v symbióze s neúplným materiálním vybavením způsobovaly vážné nedostatky.*“ (Straka, 2013, s. 95)

Postupnou modernizaci výzbroje a výcviku v třicátých letech zabrzdila světová krize, která se nevyhnula ani naší republice. V těchto letech byl drasticky snížen armádní rozpočet, což zapříčinilo zpomalení výstavby armády. To se potom negativně projevilo v pozdějších letech. Byla rušena cvičení a došlo ke snížení stavu armády. *„Zničující následky světové hospodářské krize citelně poznamenaly politický vývoj v Evropě, kde se situace mimořádně zhoršila, když složitý vnitropolitický vývoj v Německu vyústil v uchopení moci nacisty.*“ (Straka, 2007, s. 5) Z hlediska mezinárodních vztahů Československo spoléhalo na smluvní vazby se Spojenci, ale jen o ně svou obranu opírat nemohlo. V roce 1933 si Československo uvědomilo, že hlavní hrozbu pro bezpečnost znamená Německo, nikoli Maďarsko. Tímto směrem se vedl další rozvoj branné moci. Roku 1933 došlo v naší armádě k reorganizaci a roku 1934 vznikla koncepce opevňovacích objektů kolem státní hranice. Roku 1935 vzniklo Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP) a začalo budování různých druhů – tj. lehkých, těžkých či dělostřeleckých – pevností po vzoru Maginotovy linie. Vojenské výdaje důsledkem ohrožení se postupně zvyšovaly a koncem třicátých let dosahovaly 8 % HDP.

Začátkem roku 1938 byla organizace armády ukončena. Tento rok byl charakteristický zintenzivněním veškerých příprav na válečný konflikt. V květnu 1938 byla vyhlášena částečná a 23. 9. 1938 všeobecná mobilizace. Mobilizovaná armáda se skládala ze 14 velitelských sborů, 37 pěších a 4 rychlých divizí. Ve zbraní bylo přibližně 1 100 000 mužů. Výzbroj tvořilo asi 2 300 dělostřeleckých systémů, 350 tanků a 950 letadel. Po přijetí podmínek mnichovské dohody čtyř mocností 30. 9. 1938 byly postupně předány Německu, Polsku a Maďarsku. Do konce roku 1938 proběhla demobilizace a armáda se vrátila

k mírové organizaci. Po složitých politických jednáních dne 14. 3. 1939 se osamostatnilo Slovensko a vznikl Slovenský stát. Jednotky čs. armády dostaly rozkaz zachovávat klid a předat vojenské objekty a výzbroj slovenským zástupcům. K okupaci českých zemí došlo 15. března 1939. Likvidace armády byla zahájena v dubnu 1939 a zodpovídal za ni předseda protektorátní vlády. Po její likvidaci se řada jejích příslušníků zapojila do domácího nebo zahraničního odboje a často i za cenu vlastního života bojovala za osvobození své země.

1.2.1 Vládní vojsko

Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava bylo s platností od 1. 7. 1939 rozhodnuto o vybudování tzv. vládního vojska. To bylo zčásti vytvořeno příslušníky likvidované čs. branné moci a organizováno jako profesionální armáda se služební dobou 25 let. Jeho vrchním velitelem se stal prezident státu Emil Hácha. *„Na základě rozhodnutí okupačních orgánů mělo vládní vojsko tvořit maximálně 7 000 mužů, z toho 280 důstojníků. Vojsko bylo vyzbrojeno pouze pistolemi a puškami zastaralých vzorů. Podle vládního nařízení mělo vládní vojsko pomáhat při udržování bezpečnosti a pořádku a při pomocných službách, zejména živelných pohromách.“* (Šrámek, 2008, s. 118) Pro německou armádu zajišťovali střežení vybraných železnic a výcvik nových koní. Výcvik byl prováděn na nižší úrovni se zaměřením na strážní, asistenční a přehlídkové úkoly. Střelecký výcvik byl značně omezován.

V květnu 1944 byla většina vojska odsunuta do severní Itálie, kde se vojáci dočkali konce války. Zbytek jednotek byl odzbrojen a v roce 1945 se zapojili do pražského povstání. Krátce po osvobození bylo vládní vojsko rozpuštěno.

1.3 Vznik vojenského školství

Vznik vojenského školství šel ruku v ruce s výstavbou čs. branné moci. Každý druh vojska, tedy zbraně, potřeboval co nejdříve mít ve svých řadách vycvičené odborníky. Zpočátku vznikaly vojenské školy dle potřeb těchto zbraní bez vytvořené koncepce. *„Na vývoj a rozvoj vojenského školství v Československu měla vliv již zmíněná francouzská vojenská mise. Základní kontury organizace školství byly projednány již v srpnu 1919.“* (Vondrášek, 1996, s. 10) Od roku 1920 až po rok 1930 působilo v různých školách na 204 francouzských důstojníků. *„Po ukončení unifikčního procesu k 30. 4. 1922 patřilo vojenské školství pod služby jako vzdělávací a vědecké ústavy. K tomuto datu disponovala*

čs. branná moc těmito školami – Válečná škola (Praha), Intendanční škola (Praha), Vojenská akademie (Hranice), Učiliště pro pěší vojsko (Milovice), Dělostřelecké učiliště (Olomouc), Vzduchoplavecké učiliště (Cheb), Jezdecké učiliště (Hodonín), Ženíjní učiliště (Litoměřice), Telegrafní učiliště (Kutná Hora), Železniční učiliště (Pardubice), Vozatajské učiliště (Praha), Automobilní učiliště (Praha), Škola pro tělesnou výchovu (Praha), Vojenský zeměpisný ústav (Praha), Vojenský archiv a muzeum (Praha).“ (Straka, 2013, s. 178, 179)

„Významný mezník ve vývoji vojenského školství byl Rozkaz prezidenta republiky T. G. Masaryka ze dne 30. 6. 1934. Na základě tohoto rozkazu se vojenské školy z hlediska svého účelu, rozsahu učební látky a vzhledem k požadovanému předchozímu vzdělání a době studia dělily na školy vysoké, vyšší, střední a nižší.“ (Vondrášek, 1996, s. 22)

K vysokým školám patřily vysoká škola válečná a vysoká škola intendantská. Vyšší vojenskou školou byla ustanovena vojenská akademie. Ke středním vojenským školám patřily jednotlivé školy pro důstojníky zbraní a služeb a k nižším školám patřily školy pro rotmistry zbraní a služeb, škola leteckého dorostu a vojenská hudební škola. K vojenským kurzům patřily: velitelské kurzy, odborné kurzy pro odborníky zbraní a služeb, kurzy pro důstojníky služeb z povolání (zdravotnické, hospodářské atd.) a kurzy pro rotmistry a mužstvo. Takovouto strukturu mělo vojenské školství až do své likvidace v roce 1939.

Během protektorátu byla na našem území zřízena pouze jedna vojenská škola pro potřeby vládního vojska. Na podzim roku 1941 bylo pro vojáky zřízeno automobilové učiliště ve Vysokém Mýtě.

Zvláštní kapitolu vojenského školství tvoří období samostatného Slovenského státu. Po vyhlášení samostatnosti 14. 3. 1939 si Slovensko muselo vybudovat vlastní armádu. Slovenská armáda však trpěla velkým nedostatkem velitelského sboru, důstojníky všech druhů zbraní a služeb ve všech hodnostních stupních. Na Slovensku existovaly jen školy důstojníků v záloze a poddůstojníky vojenské prezenční služby. Chyběly prakticky všechny druhy škol na výchovu důstojníků a rotmistrů, jakož i školy na výchovu důstojníků generální štábu a intendantstva. Jako první byla zřízena vysoká intendantská škola, a to v červnu 1939. Paradoxem zůstává, že ještě nebyla zřízena škola generálního štábu, vojenská akademie ani vojenské odborné učiliště. Vysoká vojenská škola byla otevřena v únoru 1940 v Bratislavě a ve stejném roce vysoká intendantská škola splynula s touto školou. Vojenská akademie vznikla v listopadu 1940 v Bratislavě, později byla

přeložena do Banské Bystrice. Postupně vznikaly také odborné školy vojsk: Vojenská pěchotní škola (Pezinok), Vojenská dělostřelecká škola (Bratislava), Vojenská letecká škola (Piešťany, Turčianske Biskupice), Zbrojní škola a Státní slovenská vojenská reálka (Turčiansky sv. Martin), Ženíjná a spojovací škola (Nové Mesto nad Váhom), Vojenská podkovářská škola (Bratislava) a Škola pro záložní důstojníky (Bratislava). Školy zpočátku pokračovaly v trendu vojenských škol z první republiky, ale postupně přecházely na německý výukový program. Samostatné slovenské vojenské školství trvalo do roku 1945.

Koncem druhé světové války vznikaly pro potřeby vojsk na osvobozeném území odborné školy a kurzy.

Po květnu 1945 byl převzat třístupňový systém vojenských škol pro vojáky z povolání. Základním stupněm byly dvě vojenské akademie, které poskytovaly základní vojenské odborné vzdělání. Byly to VA v Hranicích a VLA v Havlíčkově Brodě, od roku 1946 v Hradci Králové. Druhý stupeň tvořila síť vojenských učilišť, která sloužila pro zdokonalování vojenských odborných znalostí. Školili se v nich rovněž příslušníci rotmistrovského a poddůstojnického sboru. Třetí stupeň představovalo vysoké vojenské školství reprezentované Vysokou školou vojenskou v Praze, která poskytovala nejvyšší vojenské vzdělání v armádě vševojskového a týlového směru. Podmínky pro přijetí do nově otevřených škol vycházely z Košického vládního programu a preferovaly politickou a národní spolehlivost, přednost měli aktivní účastníci odboje. V průběhu let 1945 a 1946 vznikla také síť úplně nových vojenských škol, např. Škola osvětových důstojníků či Vojenská lékařská škola. Obnovena byla rovněž soustava škol pro důstojníky v záloze (ŠDZ). Vojenské školství se stejně jako celá armáda potýkalo s roztržitostí názorů, jak budovat nové školy a kterým směrem se ubrat. Prakticky záleželo na veliteli školy, ke kterému směru – západnímu, východnímu, nebo předmnichovskému – se bude výuka přibližovat. Špičky armády měly možnost studovat v zahraničí. V roce 1947 studovali čs. důstojníci v Sovětském svazu, Francii, Polsku, Jugoslávii, Švédsku, USA a Velké Británii.

Po únoru 1948 došlo také ke změnám ve vojenském školství. Čs. armáda prošla etapami radikálních čistek a počátkem padesátých let vstoupila do období urychlené výstavby, a to pod vedením KSČ. V letech 1948 až 1950 se postupně zavádí nové koncepce vojenského školství. I přes tyto zásahy bylo školství značně roztržité. „*Ve školním roce 1950/1951 existovalo na 203 škol a kurzů s počtem 19 660 frekventantů.*“ (Vondrášek, 1996, s. 55)

V červnu 1951 vznikla Správa vojenského školství (MNO), která znovu reorganizovala školství podle sovětského modelu. Hlavním úkolem bylo zacelit mezery po únorových čistkách novými důstojníky, nejlépe dělnického a rolnického směru. Proto byly od podzimu 1948 zřizovány školy důstojnického dorostu (ŠDD) a od roku 1949 vojenské školy Jana Žižky z Trocnova. (příloha PIV)

1.3.1 Nejvyšší vojenské vzdělání

„Příprava kvalitních vojenských kádří, v první řadě vyšších velitelů a štábních důstojníků, byla jednou z klíčových úkolů výstavby čs. armády, jako hlavního garanta obrany státní suverenity.“ (Vondrášek, 1996, s. 10)

Ještě před vznikem válečné školy byly organizovány kurzy pro vybrané domácí a legionářské důstojníky. První kurz pro výchovu důstojníků generálního štábu zahájil svou činnost 15. 9. 1919 v Praze. Kritériem pro přijetí bylo složení písemné zkoušky z českého jazyka, francouzského jazyka a všeobecně vojenských znalostí. Kurzy vedli francouzští důstojníci. Do srpna 1921 proběhly tři tyto kurzy a celkem je absolvovalo 126 důstojníků. Absolventi těchto kurzů byli zařazeni do funkcí na vyšších velitelstvích čs. armády.

Klíčovým mezníkem v čs. vojenském školství byl rok 1921, kdy se ucelila vojenská vzdělávací soustava.

„Válečná škola (VŠ) v Praze zahájila svou činnost 1. 11. 1921 a stala se hlavním střediskem přípravy vyšších velitelů a štábních důstojníků čs. armády.“ (Vondrášek 1996, s. 15) Jejím prvním velitelem se stal francouzský plukovník Amédee Jamet. Nejdříve byl otevřen pouze druhý ročník školy pro absolventy dříve zmíněných kurzů. Od poloviny dvacátých let byla výuka na VŠ tříletá. Zájemci o studium museli mimo jiné splňovat tyto podmínky: délku činné služby, výborný zdravotní stav, věk do 34 let, schopnost jízdy na koni a znalost francouzského či jiného jazyka. Dále následovaly přijímací zkoušky v délce 4 dní. Zkoušky byly písemné a ústní. Přijetí důstojníci poté absolvovali diferencované stáže u vojsk. V roce 1925 byla škola přemístěna do budovy bývalé pražské kadetní školy pěchoty.

Samostatnou součástí VŠ byly informační kurzy pro generály a štábní důstojníky. Kurz byl pořádán jednou ročně v délce 3–8 týdnů. Celkem čtyři běhy absolvovalo 113 frekventantů. Roku 1924 byl tento kurz přejmenován na Vyšší informační kurz. Byl pořádán jednou ročně a trval 6 měsíců. Absolvovalo ho 97 důstojníků. V říjnu 1929 byl kurz přejmenován

na Kurz pro vyšší velitele. V rámci celkové reorganizace vojenského školství byl v říjnu 1934 tento kurz začleněn do VŠ. Do podzimu 1938 tento kurz absolvovalo 184 osob. Absolvování těchto kurzů bylo jednou z hlavních podmínek pro získání generálské hodnosti.

V červnu 1934 došlo k reorganizaci a přejmenování VŠ na Vysokou školu válečnou (VŠV). Výuka na VŠV trvala 3 roky. V prvním ročníku se absolvovaly stáže v učilištích jednotlivých druhů vojsk a kladl se důraz na výcvik stupně prapor. Ve druhém ročníku se věnovala pozornost výcviku stupně divize a ve třetím se posluchači soustředili na sborový stupeň a armádu. Ve třetím ročníku potom rovněž skládali závěrečné zkoušky, které měly písemnou a ústní část.

Činnost VŠV ovlivnily dynamické události roku 1938. V tomto období byl zároveň vyřazen poslední řádný ročník VŠV za první republiky. Po vyhlášení všeobecné mobilizace škola přerušila svou činnost. V roce 1939 nastoupil pouze třetí ročník a výuka byla definitivně ukončena 15. 3. 1939.

„Čs. válečnou školu v letech 1921–1939 absolvovalo 577 důstojníků, z toho bylo 22 Litevců. Informačními kurzy prošlo v uvedeném období 269 generálů a vyšších velitelů.“ (Vondrášek, 1996, s. 34) Zajímavostí je, že některé ročníky měly svůj vlastní název. (příloha PI)

Po ukončení druhé světové války byl název změněn na Vysokou školu vojenskou a studium bylo obnoveno v červenci 1945. Vysoká škola vojenská zastřešovala Vysokou školu válečnou, Kurz vyšších velitelů a Školu velitelskou. VŠV připravovala důstojníky generálního štábu pro směr operační a týlový. Otevřeny byly všechny tři ročníky a studiu předcházelo přijímací řízení. Celkově ve všech třech ročnících v roce 1945 začalo studovat 240 posluchačů. V rámci výuky se mimořádná pozornost věnovala vyhodnocování zkušeností z druhé světové války. *„Posluchačům byly přednášeny tyto předměty: všeobecná taktika, taktika jednotlivých zbraní, válečná historie, taktika všech služeb, politické vědy, národní hospodářství, finanční věda, státní účetnictví, ústavní, občanské, mezinárodní a správní právo, geopolitický zeměpis a vybrané kapitoly z umění. Součástí výuky byla i náročná jazyková příprava.“* (Vondrášek, 1996, s. 36)

Velkou změnu formou čistek prodělala VŠV v roce 1948. Došlo k propouštění jak ve vědecko-pedagogickém sboru, tak mezi posluchači. V říjnu 1948 vznikla Vysoká vojenská akademie s tříletou dobou studia, Vysoká týlová akademie s tříletým

dvouoborovým studiem a Velitelská škola. Roku 1951 se příprava vyšších důstojníků a generálního štábu prováděla na Vojenské akademii v Praze. Od roku 1958 převzala tuto úlohu VAAZ v Brně.

1.3.2 Intendance, týl

„Úkolem intendantní služby bylo opatřování vyšších velitelství, vojenských těles a vojenských úřadů finančními prostředky na veškeré potřeby a hmotnými prostředky na stravování, odívání, ubytování, léčení a částečně na vystrojení a vyzbrojení.“ (Fidler, 2006, s. 298) Původní název byl Hospodářsko-správní služba.

Pro důstojníky intendantní služby byla 20. 9. 1920 založena Škola pro výchovu důstojníků zásobovacího sboru, tedy intendantní škola. Škola se nacházela v Praze v Pohořeleckých kasárnách. V roce 1922 byl její název změněn na Vojenskou intendantskou školu (VIŠ). Součástí VIŠ v tomto období byla: Škola pro důstojníky a rotmistry zásobnictva, Škola pro důstojníky hospodářské služby, Škola pro důstojníky účetní kontroly, Škola pro důstojníky správní služby z povolání, Kurz pro důstojníky oděvnictví. V říjnu 1934 byla škola přejmenována na Vysokou intendantskou školu (VIŠ).

Studium na VIŠ bylo tříleté a v ročníku bylo zpravidla 10–25 posluchačů. V prvním ročníku probíhaly stáže u hospodářských správ vojenských těles, divizních proviantních skladů, intendancí a účtáren zemských vojenských velitelství. Studium prvního ročníku završovaly zkoušky z odborných předmětů, které spolu s hodnocením vyšších týlových orgánů rozhodovaly o zařazení frekventantů do studia ve druhém a třetím ročníku školy. Vlastní teoretická a praktická příprava v odborných předmětech se uskutečňovala v dalších dvou ročnících studia. Mezi vyučovací předměty na VIŠ patřily: polní pořádek, služební pořádek, cvičební pořádek pěchoty, taktika, organizace armády, vojenský zeměpis, výbušniny pro vojenské účely, nauka o zbrani a střelbě z pušky a pistole, dějiny světové války, čs. legií a čs. vojska atd. VIŠ v třicátých letech nabízela mimo klasického studia také odborné kurzy, jež byly určeny pro důstojníky, kteří neusilovali o přijetí na tuto školu, ale přesto si chtěli zlepšit svou budoucí kariéru. Byly to tyto kurzy: Kurz pro důstojníky hospodářské služby, Kurz pro hospodáře vojenských těles a Kurz pro vyšší důstojníky hospodářské služby. Dále existoval Kurz pro důstojníky hospodářské služby z povolání v Josefově a Škola pro důstojníky hospodářské služby v záloze, ta sídlila v Praze. Absolventi VIŠ byli zařazováni do týlových funkcí na stupni svazek a výše. Škola byla zrušena roku 1939.

Vysokoškolskou přípravu důstojníků intendantstva po skončení druhé světové války opětovně zajišťovala VIŠ, která byla vytvořena v rámci Vysoké školy vojenské v říjnu 1946. V roce 1948 se VIŠ přejmenovala na Vysokou týlovou akademii.

Na základní přípravě důstojníků hospodářské služby se v letech 1945–1950 rovněž podílela Vojenská akademie (VA) v Hranicích formou školení poručíků hospodářské služby. Studium bylo dvouleté a tento obor tvořilo 10 % posluchačů akademie.

V létě 1945 byla zřízena Škola pro důstojníky hospodářské služby z povolání a v záloze v Hostinném nad Labem. Reorganizována byla v září 1945 na Vševojskové středisko hospodářské služby. Počátkem roku 1946 došlo k přejmenování střediska na Hospodářské učiliště a v říjnu 1947 bylo přemístěno do Rokytnice v Orlických horách. V srpnu 1950 se škola přestěhovala do Žiliny, kde nadále působila jako Intendanční učiliště s dvouletou dobou studia.

1.3.3 Vojenská akademie

Na Vojenské akademii (VA) v Hranicích byli vychováváni vojenští důstojníci zbraní z povolání, pro pěchotu, dělostřelectvo, jezdectvo, letectvo, ženijní a telegrafní vojsko, vozatajstvo, automobilní vojsko, železniční vojsko, mostní prapor, strojní prapor a správy zbrojní služby.

Akademie navázala na vojenské školy rakousko-uherské armády, které v Hranicích existovaly od roku 1853. V listopadu 1918 vznikla v Hranicích Československá vojenská vyšší reálná škola. V prosinci 1918 do ní přijeli posluchači z ostatních zrušených rakousko-uherských reálék. Svou činnost reálka ukončila již v únoru 1919 a žáci byli převedeni do civilních škol.

V létě 1919 zde vznikla Důstojnická škola, která byla v únoru 1920 přejmenována na Československou vojenskou akademii. Od dubna do listopadu 1920 zde působil jen Zdokonalovací kurz pro mladé důstojníky. Jeho účelem bylo poznání francouzské vojenské doktríny. „*Učitelský sbor tvořilo 5 francouzských a 20 českých důstojníků.*“ (Majer, 1991, s. 9) První školní rok Vojenské akademie (VA) byl zahájen 5. 12. 1920. „*Podmínky k přijetí na akademii byly tyto: věk 17–25 let, ukončené středoškolské vzdělání s maturitou, stav svobodný, tělesně a duševně schopný, morální zachovalost a bezúhonnost. Přednost měli ti, kteří aspoň jeden rok sloužili v armádě. Dále byli do akademie přijímáni dělesloužící poddůstojníci a rotmistři, kteří působili aspoň dva roky u armády a dosahovali*

výborného hodnocení.“ (Fidler, 2006, s. 691) Tito však museli složit přijímací testy v rozsahu maturity. „Do prvního ročníku bylo přijato 140 frekventantů.“ (Majer, 1991, s. 24) Studium bylo dvouleté, ale část studia kadeti strávili na vojenských učilištích jednotlivých druhů vojsk. Absolventi byli vyřazováni jako poručíci. První takový slavnostní obřad se uskutečnil 13. 8. 1922, kdy bylo vyřazeno prvních 125 absolventů. Akademie mohla přijmout až 600 akademiků, skutečné počty byly však nižší.

„Hlavní vyučovací předměty: válečné dějiny, jazyky (čeština, francouzština, němčina), matematika, balistika, fyzika, zbraně, výzbroj a materiál, materiál dělostřelectva, taktika, vojenský zeměpis a topografie. Počet vyučovacích předmětů se neustále zvyšoval, v roce 1934 to bylo 31 předmětů a rok nato 46 předmětů.“ (Majer, 1991, s. 25) Mezi přidané předměty patřily: jízda koňmo, vojenská administrativa a korespondence, chemická technologie, hipologie, vojenské vychovatelství, psychologie atd. „Mezi profesorským sborem působily takové osobnosti jako např. H. Píka, který zde vyučoval plynovou službu, či L. Svoboda, který vyučoval maďarský jazyk.“ (Majer, 1991, s. 27)

U akademiků byla vyžadována bezpodmínečná kázeň, vzorné vojenské vystupování, vytrvalost a píle při studiu. Průměrné národnostní složení akademiků tvořili z 93 % Češi, ze 4 % Slováci, ze 2 % Němci a zbytek Rusové a Maďaři.

V roce 1937 bylo studium vzhledem k ohrožení republiky zkráceno na jeden rok. V letech 1922–1938 školu absolvovalo 5 211 akademiků. VA ukončila svou činnost 31. 7. 1939.

K obnovení činnosti VA v Hranicích došlo krátce po ukončení druhé světové války. Již 5. 8. 1945 proběhly první přijímací zkoušky uchazečů o studium a vyučování začalo 1. 10. 1945. O studium na VA byl obrovský zájem, neboť nastoupilo 1 145 nových akademiků. Studium bylo jednoroční i dvouleté. Přednost byla dána vojákům bojujícím v zahraničí, odbojářům a synům, jejichž rodiny byly za války perzekvovány. V roce 1946 se k přijímacím zkouškám hlásilo na 20 000 uchazečů, přijato bylo 762.

Až do roku 1948 byla vedena výuka podle zkušeností anglické armády s důrazem na samostatné myšlení. Po roce 1948 byla výchova důstojníků postavena na zcela nových základech, s cílem potlačit jakékoliv prvorepublikové tradice. V rámci poúnorových čistek bylo z akademie vyhozeno několik stovek vojáků. Na základě politického rozhodnutí a likvidací prvorepublikových tradic byla VA k 1. 10. 1950 zrušena a nahrazena sovětským systémem vojenských učilišť.

1.3.4 Vojenská inženýrská kolej

Pro výchovu inženýrů v předmnichovské armádě byla zřízena v říjnu 1924 Vojenská inženýrská kolej. „*Příslušníci koleje byli posluchači různých oborů Českého vysokého učení technického v Praze, kteří se zavázali k činné službě v branné moci za náhradu studijních výdajů.*“ (Fidler, 2006, s. 692) Kolej se nacházela v Praze. Její součástí bylo velitelství koleje s pomocnou četou, instruktorský sbor a vojenský internát. Kolej byla rozhodnutím MNO v dubnu 1934 zrušena.

1.3.5 Školy hlavní zbraně

Pěchota

Od nepaměti tvoří základ každého vojska pěchota. Správná taktika pěchoty převážně vyhrávala bitvy a války. Až první světová válka tento trend pozměnila. Účastníci zákopové války na ni nedokázali nikdy zapomenout. Doktrína naší nově vzniklé armády byla defenzivní. Tomu se přizpůsobil i výcvik taktiky pěších vojsk. Armáda ze začátku disponovala ručními zbraněmi různých druhů a typů. Díky čs. zbrojovkám byly nově vzniklé jednotky postupně vyzbrojovány našimi puškami, pistolemi a kulomety. Byly to zbraně moderní, které byly i v cizině vysoce ceněny.

Jednou z prvních škol pro výcvik pěchoty byla Armádní střelecká škola v Milovicích, která vznikla v prosinci 1918 a ukončila činnost roku 1920. Oficiální první kurzy pro důstojníky a poddůstojníky pěchoty byly pořádány od února 1919 v Praze. Od dubna téhož roku byly tyto kurzy pořádány v Milovicích. V září 1919 se kurzy přejmenovaly na Instrukční školu pro pěchotu. Ve stejném roce byla sloučena Armádní střelecká škola, Instrukční škola pro pěchotu, Instrukční škola pro dělostřelectvo a tím vzniklo Ústředí čs. škol. V březnu 1922 došlo k přejmenování této školy na Učiliště pro pěší vojsko. V září 1928 se učiliště přejmenovalo na Pěchotní učiliště se sídlem v Milovicích. „*Součástí učiliště bylo velitelství s hospodářskou a technickou správou, pomocnou četou, učitelský a instruktorský sbor.*“ (Fidler, 2006, s. 483) Pod toto učiliště patřila i Aplikační škola pro důstojníky pěšího vojska, zdokonalovací a informační kurzy. Svou činnost učiliště ukončilo v létě 1939.

Po ukončení druhé světové války obnovilo svou činnost také Pěchotní učiliště v Milovicích. V rámci učiliště byly organizovány tyto kurzy:

- krátkodobé kurzy pro velitele setnin v trvání 1 roku,
- krátkodobé kurzy pro důstojníky, rotmistry a poddůstojníky v trvání 3–9 měsíců,

- aplikační kurzy pro aktivované důstojníky ze zálohy v trvání 8 měsíců,
- odborná příprava akademiků druhého ročníku Vojenské akademie v trvání 1 roku.

Ke konci roku 1950 bylo Pěchotní učiliště Milovice přemístěno do Bruntálu, kde roku 1951 proběhla jeho reorganizace na Vyšší školu důstojníků pěchoty. Roku 1955 bylo učiliště přejmenováno na Zdokonalovací školu důstojníků pěchoty. V říjnu 1957 byla škola zrušena a posluchači byli přemístěni do Vojenského učiliště v Dědicích u Vyškova. Vzhledem k prudkému nárůstu počtu studujících na VA byla v říjnu 1949 v Lipníku nad Bečvou zřízena Pěchotní vojenská akademie, která se specializovala na přípravu důstojníků pěchoty z povolání. Roku 1951 byla reorganizována na Pěchotní učiliště. Kromě toho existovalo v letech 1952–1955 2. pěchotní učiliště v Ružomberku. V září 1958 bylo učiliště přemístěno do Vyškova.

Jezdectvo

Už od starověku patřilo jezdeckvo k hlavním útočným zbraním. I přes obrovský skok ve vývoji vojenské techniky během první světové války se jezdeckvo udrželo v mnohých armádách včetně Československa. Jezdeckvo v armádě bylo prvotně určeno k průzkumu a přepadům nepřítele. Také se s ním počítalo při pronásledování ustupujícího nepřítele či naopak zdržení nepřítele při vlastním ústupu.

Výcvik jezdeckva byl daleko dlouhodobější než výcvik pěchoty. Z důvodu výcviku důstojníků jezdeckva byla v lednu 1920 založena Ústřední ekvitační škola v Pardubicích. Po skončení prvního ročníku byla škola přesunuta do VA v Hranicích na Moravě a vznikl Ústřední jezdecký ústav. V říjnu téhož roku vznikla v Hodoníně Jezdecká učitelská škola, která vychovávala učitele jezdeckva jezdeckých pluků. Po požáru stájí a vojenských budov v Hranicích byla Ústřední jezdecká škola roku 1921 přesunuta do Hodonína k Jezdecké učitelské škole, která tímto zanikla. V roce 1922 byla škola přejmenována na Učiliště pro jezdeckvo v Hodoníně. V roce 1925 se toto učiliště znovu stěhovalo, a to do Jezdeckých kasáren v Pardubicích. Škola měla za úkol vycvičit učitele jezdeckva pro jezdecké pluky a pořádala vyšší jezdecké kurzy a aplikační kurzy. Školila také důstojníky jezdeckva v záloze a rotmistry – specialisty. V říjnu 1928 se změnil název učiliště na Vojenské jezdecké učiliště v Pardubicích. V září 1933 se s učilištěm sloučilo Vozatajské učiliště, které do té doby působilo v Bratislavě. Součástí učiliště byly tyto školy:

- jednoroční škola podkovářů,

- škola učitelů jezdeckva pro mužstvo,
- škola důstojníků jezdeckva v záloze,
- ekvitační škola pro důstojníky,
- vyšší jezdecká škola pro učitele jezdeckví v trvání 2 let.

Vojenské jezdecké učiliště ukončilo svou činnost v létě 1939. Po druhé světové válce nebylo znovu obnoveno, neboť armáda již s jezdeckvem nepočítala. Důvodem byla velká mechanizace armády. Poslední oddíly jezdeckva byly v naší armádě zrušeny roku 1949.

Dělostřelectvo

Dělostřelecké zbraně mají za sebou již historii sedmi století. Zkušenosti z první světové války silně poznamenaly vývoj dělostřelectva, jeho techniku a taktiku. Francie, jako jedna z vítězných mocností světové války a náš nejdůležitější spojenec, považovala dělostřelectvo za zbraň, která vyhrála válku. V tomto duchu se nesl i vývoj tohoto druhu zbraně u nás. První dělostřelecké jednotky vznikaly již v roce 1918. Z důvodu nedostatku materiálu, koní a vycvičených vojáků byly postaveny jen malé jednotky – baterie. Techniku tvořily převážně děla a minomety různých vzorů, které dovezly do vlasti italské a ruské legie. Postupně byly vytvořeny pluky lehkého, hrubého, horského a těžkého dělostřelectva. Dále bylo vybudováno protiletadlové dělostřelectvo. Součástí těžkého dělostřelectva byl automobilový oddíl. Mimo těchto jednotek byly zřízeny zbrojnice, dělostřelecké dílny a technické instituce. Nesourodá a zastaralá děla, kanóny, houfnice a minomety byly postupně nahrazovány novými zbraněmi z domácí produkce. Vlastní kapitolu tvoří dělostřelecká výzbroj v obrněných automobilech, tancích, obrněných vlacích a na říčních lodích. U dělostřelectva, stejně jako u jiných druhů vojsk, byl zpočátku velký nedostatek odborníků.

Jako první zahájila činnost Instrukční škola v Milovicích, bylo to v září roku 1919. O dva roky později se tato škola sloučila s Velitelstvím dělostřeleckých škol v Olomouci, které bylo zřízeno v červenci 1920. Tím vzniklo Dělostřelecké učiliště se sídlem v Olomouci. Do roku 1926 stáli v čele školy francouzští důstojníci. „*Dělostřelecké učiliště sestávalo z velitelství, instrukční baterie a ekvitační baterie. Byly zde dílčí školy pro důstojníky lehkého, hrubého, horského, jezdeckého a těžkého dělostřelectva v záloze a školy pro rotmistry dělostřelectva.*“ (Janoušek, 2007, s. 13) Učiliště dále provádělo kurzy pro velitele baterií, ekvitační kurzy a další vzdělávací akce pro vojáky z povolání. „*Z důvodu*

velkého počtu žáků byly zřízeny mimo učiliště v Olomouci další školy pro důstojníky v záloze. Lehké dělostřelectvo mělo školy v Litoměřicích, Josefově, Opavě a Košicích. Horské dělostřelectvo školilo důstojníky v Domažlicích, hrubé v Bratislavě a těžké dělostřelectvo mělo školu v Táboře.“ (Janoušek, 2007, s. 14) Dále existovala v Praze Škola obrany proti letadlům pro důstojníky v činné službě a v záloze. V Plzni se nacházela Technická škola pro výchovu důstojníků dělostřelecko-technické služby. Roku 1926 byla tato škola přejmenována na Zbrojní učiliště.

V této souvislosti nelze opomenout automobilní oddíly dělostřelectva. Od července 1920 začalo působit ve Čtyřech Dvorech Výcvikové a materiální středisko automobilového dělostřelectva a v jeho rámci Dělostřelecká automobilní škola. V roce 1933 došlo k začlenění automobilového vojska k dělostřelectvu. Obsazením českých zemí německým vojskem byla ukončena výuka na všech dělostřeleckých školách.

V letech 1945–1950 bylo zřízeno Dělostřelecké učiliště v Olomouci. V roce 1948 vzniklo v kasárnách Jaslo v Hranicích na Moravě Dělostřelecké učiliště, které zpočátku patřilo pod Vojenskou akademii. Od roku 1950 se učiliště nacházelo v prostorách zrušené akademie. Roku 1962 vzniklo sloučením Dělostřeleckého učiliště v Hranicích na Moravě a Dělostřelecko-technického učiliště v Martině Vyšší dělostřelecké učiliště v Martině. Vysokoškolskou výuku postupně přebírá VAAZ Brno, později VVŠPV Vyškov a do roku 1977 také VVVTŠ Martin.

Letectvo

Asi žádná technika neprodělala během války takový vývoj jako letectvo. Z malých a křehkých letadel, která původně sloužila jen jako výzvědné prostředky, se v krátké době staly velmi účinné stíhací a bombardovací stroje. „Podle nově zpracovaných studií se uvádí, že první světové války se účastnilo na 512 čs. pilotů.“ (Borovan, 1998, s. 55) Ti, kteří se vrátili z válečných front do svobodné vlasti, se stali zakladateli čs. vojenského letectva. Letecký sbor čs. armády měl zpočátku za úkol vykonávat kurýrní službu. Začínalo se velmi skromně, protože zpočátku byla k dispozici pouze tři letadla. Ta byla dědictvím monarchie, neboť na našem území se záměrně neumísťovaly letecké útvary. Jediná letištní jednotka byla umístěna v Chebu a v Plané u Mariánských Lázní byly letištní sklady. V Praze existovala malá opravná letadel, odkud byla vytěžena tři letadla. „Obsazením letiště v Chebu získalo letectvo další potřebnou techniku, náhradní díly, výzbroj a letecký benzín s olejem.“ (Rajlich, 1993, s. 11) Další letadla dodali vracející se

legionáři. Počáteční nedostatek letadel řešilo MNO nákupem strojů v Německu a Rakousku. Tyto nákupy se však nelíbily Francii, která disponovala obrovským leteckým průmyslem. Aby si udržela Československo ve své sféře vlivu, darovala letectvu 115 letadel. Jednalo se však o stroje opotřebované válkou. Vzhledem k tomu, že výzbroj letectva měla v důsledku svého válečného původu jen limitovanou životnost, zvažovalo se, co dál. Zde se mínění představitelů letectva rozcházel. Naštěstí již v roce 1920 vzlétl první letoun čs. výroby a MNO objednalo sériovou výrobu. Netrvalo dlouho a letecké továrny AVIA, AERO a LETOV zahájily výrobu různých typů letadel pro armádu i civilní sektor. *„O úspěších našeho leteckého průmyslu hovoří fakt, že v roce 1918 jsme disponovali jen zahraničními typy letadel, v roce 1923 mělo letectvo 46 % domácí letecké techniky a v roce 1928 to bylo 95 % ve prospěch domácí výroby.“* (Rajlich, 1993, s. 17)

Dne 10. 1. 1919 vznikla v Praze první Pilotní škola. Vzhledem k nedostatku letecké techniky se zpočátku jednalo pouze o teoretickou výuku. Praktický výcvik začal až v květnu 1919. Učitelství sbor tvořili aktivní a záložní důstojníci. Činnost školy se zpočátku omezovala na přeškolení a výcvik zkušených pilotů na jiné typy letadel.

„V květnu 1919 však zahájila provoz ještě jedna letecká škola. Československé legie v Rusku zřídily v městě Omsk Čs. leteckou školu.“ (Borovan, 1998, s. 51) Škola se průběžně stěhovala do Irkutsku, Nikolska Ussurijského a Vladivostoku, kde působila až do ledna 1920, kdy se legie nalodily k cestě do vlasti.

Letiště v Praze bylo v roce 1919 teprve ve výstavbě, a proto volba pro zřízení nové letecké školy padla logicky na jediné zachovalé letiště po rakouském letectvu, což bylo v Chebu. Letiště bylo dobře vybaveno, proto zde byla v říjnu 1919 zřízena Letecká škola. Tato škola pořádala kurzy letců pozorovatelů a leteckých mechaniků. V září 1920 došlo k celkové reorganizaci čs. letectva a škola dostala název Československá ústřední škola pro vzduchoplavectvo a zahrnovala školu základní, pokračovací a stíhací. Součástí školy byly pozorovatelská škola, škola leteckých mechaniků, kurz meteorologů a kurzy specialistů, které zahrnovaly kurzy leteckých zbrojířů, radiomechaniků a leteckých fotografů. Roku 1922 byla škola přejmenována na Letecké učiliště. *„Po celou dobu působení v Chebu bylo vyhledáváno vhodnější místo pro novou školu ve vnitrozemí a to bylo nalezeno v Prostějově. Výstavba letiště probíhala zvolna, a proto se jednotlivé školy stěhovaly na nové působiště postupně. Nejdříve se v roce 1925 stěhovala Elementární letecká škola, kterou následovala škola pokračovací.“* (Rajlich, 1993, s. 20) V roce 1928 došlo ke změně názvu školy na Vojenské letecké učiliště v Prostějově. V Chebu zůstala až do roku 1934

škola stíhací. Veškerá vlastní činnost učiliště byla ukončena na konci července 1939. Předválečné vojenské letecké učiliště bylo velice kvalitní školou, což dokazuje to, že mnozí absolventi patřili během druhé světové války k leteckým esům.

V poválečném období se čs. letectvo zaměřovalo na intenzivní výcvik nového personálu a přeškolení výkonných letců domácích i zahraničních a pozemního personálu na užívanou leteckou techniku. V průběhu roku 1945 zahájilo činnost několik leteckých škol, avšak návrh organizace leteckého školství byl schválen až v roce 1946. Vojenské letecké učiliště v Prostějově bylo znovu otevřeno v červnu 1945. Prozatímní organizace zahrnovala: Pilotní přeškolovací kurz, Pilotní instruktorský kurz a Navigační přeškolovací kurz. Učiliště mělo k dispozici tři letiště – Prostějov I, Prostějov II a Olomouc.

Roku 1946 byla schválena konečná mírová organizace letectva včetně leteckých škol. Zabezpečovat výcvik a výuku měla tato zařízení:

- Letecká vojenská akademie v Hradci Králové
- Vojenské letecké učiliště v Prostějově – odbočka v Olomouci
- Škola pro výchovu důstojníků letectva v záloze v Prostějově
- Vojenská odborná škola pro letecké mechaniky
- Letecká přípravná škola
- Letecká spojovací škola
- Letecké střelecké učiliště
- Stíhací výcvikové středisko
- Pilotní přeškolovací kurz

Letecká vojenská akademie (LVA)

Škola byla zřízena dne 15. 9. 1945 v Hradci Králové. Z důvodu oprav kasáren gen. Čečky byla škola dočasně redislokována do Havlíčkova Brodu. Do Hradce Králové se vrátila v lednu 1946. Studium a výcvik byly rozvrženy do tří let. Frekventanti LVA měli výsadu užívat během výcviku titul „letecký akademik“. „V prvním ročníku probíhal všeobecný vojenský výcvik, teoretické předměty a elementární pilotní výcvik. Druhý ročník byl zaměřen na výcvik letectví, ostré střelby a bombardování. Poslední ročník byl věnován bojovému výcviku na stíhacích letounech.“ (Irra, 2005, s. 527) Studium bylo završeno

slavnostním vyřazením a jmenováním do hodnosti poručíka letectva. Zároveň se absolventi povinně zavázali k devítileté službě. Velitelský a učitelský sbor sestával z nejzkušenějších příslušníků letectva, převážně z letců RAF. Od června 1948 bylo k LVA přičleněno Výcvikové středisko pro letecký fotografický personál. V roce 1950 u LVA zřízena dvouletá Letecká týlová akademie, která cvičila nižší důstojníky týlových jednotek bez specializace. Důsledkem února 1948 proběhla následujícího roku rozsáhlá čistka sboru i akademiků. Nástupní ročník 1948 měl pouze dvouleté studium z důvodu zrušení LVA ke dni 15. 8. 1951.

Vojenské letecké učiliště

Od prosince 1945 neslo název Letecké učiliště (LU). Byly zde zřízeny tři pilotní školy. V květnu 1949 byla do organizace učiliště začleněna Letecká přípravná škola a roku 1950 byla zřízena Navigační škola, která se záhy přestěhovala do Zvolena. Učiliště nabízelo dvouleté studium. Letecké učiliště se v roce 1959 stěhovalo do Košic, kde od roku 1963 bylo reorganizováno na Vojenské letecké učiliště. Roku 1973 vznikla v Košicích Vysoká vojenská letecká škola.

Škola pro výchovu důstojníků letectva v záloze

Škola byla zřízena v listopadu 1945. Byla součástí LVA, ale byla přičleněna k Leteckému učilišti v Prostějově. Od října 1946 byla umístěna v Pardubicích. Měla připravovat záložní důstojníky letectva v odbornostech navigátor a technik v šestiměsíčním teoretickém studiu. Škola zanikla roku 1948.

Vojenská odborná škola pro letecké mechaniky

Působíštěm této školy se stalo letiště v Růžodole u Liberce. Součástí školy byla Škola záložních důstojníků, která připravovala aspiranty – tedy technické důstojníky letectva v záloze. Výuka byla šestiměsíční a začala roku 1946. Škola byla dobře vybavena učebními pomůckami a výcvikovým materiálem. V roce 1949 byla škola přemístěna na Slovensko do Liptovského Mikuláše, kde probíhal výcvik motorářů, drakařů a zbrojířů. Letečtí provozáři a elektrikáři se školili na Mokradi a specialisté v Prešově.

Letecká přípravná škola

Škola byla zřízena v srpnu 1945 s prozatímním sídlem v Liberci, v polovině září se přestěhovala do Šternberku. „Škola zabezpečovala výcvik leteckých dorostenců spolu s výukou základu teoretického a odborného výcviku před jejich nastoupením do Pilotní

školy elementární v LU. Příprava trvala devět měsíců. V září 1950 se přemístila do Dolného Kubína.“ (Irra, 2005, s. 617)

Letecká spojovací škola

Škola byla zřízena v říjnu 1945 v Pardubicích a ve Spišské Nové Vsi. „*Dvě školy byly zřízeny z důvodu nutnosti vycvičit co nejdříve značný počet spojovacích specialistů odborností: palubní radiotelegrafista, radiotelegrafista k obsluze gonioaparátu, radiotechnik letový, radiotechnik pro pozemní síť a zařízení, radiotechnik radiolokační a obsluha radiolokační stanice.*“ (Irra, 2005, s. 622) Vznikem školy v Chrudimi roku 1946 důvod dvou škol pominul a v srpnu 1946 byla škola ve Spišské Nové Vsi zrušena. Od září 1950 byla škola přejmenována na Letecké spojovací učiliště a k němu byla přičleněna Navigační škola z Havlíčkova Brodu. V říjnu 1953 došlo k přejmenování na Letecké spojovací a Šturmanské učiliště, které v srpnu 1954 zaniklo, když bylo včleněno do Spojovacího učiliště v Novém Městě nad Váhom.

Letecké střelecké učiliště

„*Bylo zřízeno v dubnu 1947 na letišti Nový Dvůr u Malacek.*“ (Irra, 2005, s. 628) Učiliště připravovalo personál již zařazený ve službě u leteckých útvarů. Tato škola především školila osádky ve střelbě a bombardování.

Stíhací výcvikové středisko

Bylo zřízeno v únoru 1947 v Českých Budějovicích. Jeho posláním bylo zajištění bojového stíhacího výcviku poddůstojníků z povolání.

Pilotní přeškolovací kurz

Tento kurz byl zřízen v dubnu 1947 v Plzni. Zde byli cvičeni piloti od útvaru, kteří nelétali více než dva měsíce. Kurz byl padesátidenní. Od roku 1948 zde také působil přeškolovací a zdokonalovací kurz pro mechaniky a učitele létání.

1.3.6 Školy pomocné zbraně

Vozatajstvo

Vozatajstvo je název pro vojenský dopravní útvar s vozy nebo soumary. Za první republiky bylo vozatajstvo druhem pomocné zbraně branné moci a sloužilo k logistické podpoře armády.

Ústřední vozatajská škola byla založena v říjnu 1920 a nacházela se ve Vozatajských kasárnách v Praze. V březnu 1922 byla škola přejmenována na Učiliště pro vozatajstvo. V říjnu 1923 se učiliště přemístilo do Vozatajských kasáren v Bratislavě. Roku 1928 došlo k dalšímu přejmenování na Vozatajské učiliště. „*Na základě výnosů MNO bylo v červnu 1933 velitelství učiliště začleněno do Vojenského jezdeckého učiliště v Pardubicích.*“ (Fidler, 2006, s. 712) V září téhož roku se do Pardubic stěhoval celý zbytek učiliště, a tím zaniklo. Poslední vozatajské oddíly zanikly v roce 1954.

Automobilní vojsko

Od počátku 20. století prodělala obrovský vývoj také automobilní a motocyklová technika. Veškeré moderní armády se snažily tento dopravní prostředek zařadit do svých ozbrojených sil. Tato modernizace urychlila přesuny pěších vojsk, dovoz materiálu a zbraní, tažení těžkých zbraňových systémů, ale také rychlý odvoz raněných z bojiště. První pokus o konstrukci vojenského automobilu byl u nás uskutečněn v roce 1915, jednalo se o automobil typu TL – 2. Po první světové válce naše armáda disponovala automobilní technikou rozličných druhů a typů, převážně zahraniční výroby. Rychlý rozvoj výroby aut se také projevil v naší armádě. Postupně byly zavedeny nové typy osobních, nákladních a pancéřových automobilů. Dále byly dodány pásové tahače a traktory k přesunu těžkých dělostřeleckých systémů.

Jako první zařízení pro výcvik automobilního vojska se stala Automobilní škola, která byla v březnu roku 1922 přejmenována na Učiliště pro automobilní vojsko. Učiliště se nacházelo v Praze v automobilní zbrojovce. V říjnu 1928 došlo k přejmenování na Automobilní učiliště a bylo přesunuto do kasáren Jana Roháče z Dubé v Praze. „*Součástí učiliště byly tyto školy a kurzy:*

- *Aplikační škola pro důstojníky automobilového vojska z povolání,*
- *Škola pro výchovu rotmistrů automobilového vojska z povolání,*
- *Škola pro výchovu důstojníků automobilového vojska v záloze,*
- *Kurz pro vojenské zástupce při přijímacích komisích,*
- *Kurz technické správní služby,*
- *Motocyklový kurz pro důstojníky,*
- *Automobilní kurz pro důstojníky.*“ (Fidler, 2006, s. 35)

V září 1933 se učiliště sloučilo s dělostřeleckou automobilní školou a vzniklo Vojenské automobilní učiliště. Toto nové učiliště sídlilo v jižních Čechách v posádce Čtyři Dvory.

Roku 1946 vzniklo v Nitře Automobilové učiliště. Jako součást učiliště vznikla roku 1950 Automobilní vojenská akademie, která byla rok nato přejmenována na Vyšší školu důstojníků automobilnictva.

Telegrafní vojsko

„Bez spojení není velení“, to si plně uvědomovalo velení nově vzniklé branné moci, a proto usilovalo o co nejrychlejší vybudování telegrafního vojska. V listopadu 1918 vznikla v Praze Telegrafní setnina. Základním problémem, před nímž stálo telegrafní vojsko od samého začátku, byl akutní nedostatek spojovacího materiálu. *„Kromě prostředků zanechaných na území republiky rakousko-uherskou armádou tvořil základ vybavení telegrafického vojska především materiál z výbavy legií. Další materiál byl zakoupen z válečných přebytků německé, rakouské a francouzské armády.“* (Burian, 2007, s. 41) Materiál byl však často nekvalitní a typově různorodý. Proto už od prvopočátku armáda hledala domácí výrobce spojovacích materiálů.

Z důvodu nedostatku vyškoleného personálu byl v říjnu 1918 zřízen telefonní kurz pražské posádky. V červnu 1919 byla v Mladé Boleslavi zřízena Telegrafní škola pro výcvik instruktorů. Doba trvání kurzu byla tři měsíce a první závěrečné zkoušky telefonního kurzu proběhly v listopadu 1919. Škola byla v roce 1920 přesunuta do Kutné Hory a roku 1922 byla reorganizována na Učiliště pro telegrafní vojsko. U tří praporů, tj. v Kutné Hoře, Brně a Tmavě, vznikly telegrafní školy pro výcvik spojařů všech druhů zbraní. Tím se sjednotilo spojení v rámci celé branné moci. *„V říjnu 1928 došlo k přejmenování učiliště na Vojenské telegrafní učiliště a toto bylo přesunuto z Kutné Hory do Turnova.“* (Burian, 2007, s. 49)

Nebyly to však jen technické prostředky, které sloužily pro přenos zpráv a rozkazů. Poštovní holubi, jako jeden z nejstarších spojovacích prostředků, byli využíváni i v čs. armádě. *„Pro chov byly zřízeny tři mateřské holubníky a k výcviku poštovních holubů sloužily stále a převozní holubníky. Cvičení mužstva probíhalo každoročně u telegrafního učiliště nebo při mateřské stanici a trvalo čtyři týdny. Vojenská holubářská škola byla umístěna v Brně.“* (Burian, 2007, s. 63) Za první světové války byli také hojně nasazováni jako spojovací prostředek psi. Na základě těchto zkušeností byla v květnu 1920 v Kostelci nad Orlicí vybudována Škola pro výcvik vojenských a sanitárních psů. Výuka na Vojenském telegrafním učilišti probíhala do března 1939.

Již během druhé světové války vzniklo v únoru 1945 v Popradě Sborové spojovací učiliště prvního čs. armádního sboru SSSR. Mělo za úkol cvičit příslušníky sboru pro spojovací službu. V září 1945 bylo znovu zřízeno Spojovací učiliště v Turnově a do něj bylo včleněno stávající spojovací učiliště z Popradu. O rok později, v září 1946, bylo učiliště redislokováno do Nového Mesta nad Váhom. Roku 1949 bylo pro přípravu specialistů spojovacího vojska vytvořeno Vojenské výchovné středisko spojovacích mechaniků v Pardubicích. Roku 1950 byla zřízena Spojovací vojenská akademie, která byla podřízena Spojovacímu učilišti v Novém Meste nad Váhom.

Ženíjní vojsko

Prvky ženijní specializace vznikly již v dávné minulosti. Své uplatnění našly nejprve při využívání vhodného terénu pro zřizování cest, překonávání vodních toků, zřizování ochranných staveb či zřizování umělých překážek. S vývojem vojenství se vyvíjelo také umění ženijních jednotek. Postupně se zaváděly nové technické prostředky a odbornosti tohoto specifického druhu vojska.

Zárodky prvních ženijních útvarů čs. armády byly vytvořeny z ruských a italských legií. V říjnu 1920 bylo zřízeno 5 ženijních pluků. Z důvodu nedostatku kvalitních ženijních důstojníků byla koncem roku 1920 založena Československá důstojnická škola ženijního vojska v Litoměřicích. Roku 1921 byla přejmenována na Ženíjní učiliště. Pro poddůstojníky-instruktory byla zřízena v Bratislavě Škola pro poddůstojníky z povolání ženijního vojska. Její výcvikový cyklus trval 6 měsíců. Ženíjní učiliště vychovávalo důstojníky z povolání, záložní důstojníky a rotmistry ženijního vojska. „*Součástí učiliště byla:*

- *důstojnická škola ženijního vojska,*
- *aplikační škola pro důstojníky z povolání ženijního vojska,*
- *škola pro výchovu poddůstojníků z povolání ženijního vojska,*
- *kurz pro pozemní službu ženijního vojska,*
- *kurz pro vodní službu ženijního vojska.*“ (Doležel, 2003, s. 43)

Doba trvání jednotlivých kurzů byla 14 měsíců a na jejich konci se aspiranti podrobovali teoreticko-praktické zkoušce. Součástí výuky byly vojenské předměty, vojensko-technické předměty a osvětová a tělesná výchova. Ženíjní učiliště ukončilo svou činnost při obsazení republiky německými vojsky.

Po druhé světové válce obnovilo učiliště v Litoměřicích svou činnost v červenci 1945. Revoluční rok 1948 postihl také ženijní vojsko a jeho učiliště. „V roce 1950 chybělo ženijnímu vojsku na 600 důstojníků.“ (Doležel, 2003, s. 114) V roce 1958 bylo Ženijní technické učiliště (ŽTU) přemístěno do Bratislavy. Roku 1960 byla v rámci učiliště zřízena Odborná škola praporčků, která byla roku 1967 nahrazena Vojenskou střední odbornou školou. V roce 1969 se ŽTU stěhovala z Bratislavy do Holešova. Dne 31. 8. 1972 bylo ŽTU definitivně zrušeno. Výcvik důstojníků převzala v plném rozsahu Vojenská akademie Antonína Zápotockého v Brně, Vysoká vojenská velitelско-technická škola v Martině a Vojenská vysoká škola pozemního vojska ve Vyškově.

Železniční vojsko

Doprava hrála v dějinách válek vždy důležitou úlohu. Nejednalo se jen o přesuny vojsk, ale hlavně o logistické zabezpečení. Vedle dědictví převzatého z rakousko-uherské armády navázalo železniční vojsko na čs. legie v Rusku. Zde se pohybovaly hlavně po železnici a musely se v mnoha případech spoléhat na vlastní odborníky. Železniční vojsko tvořilo od prvních počátků budování čs. republiky důležitou úlohu, a to nejen v rámci nově vznikajících ozbrojených sil. „První škola pro důstojníky v záloze zahájila svou činnost v lednu 1922 v Pardubicích v prostoru vojenské nemocnice, která se nacházela v těsném sousedství nádraží.“ (Jiránek, 2014, s. 31) Zároveň s ní vznikla Škola pro poddůstojníky. Obě tyto školy vytvořily základ Učiliště pro železniční vojsko, které vzniklo v lednu 1922. V únoru vznikla při učilišti Dopravní škola. Výuku tvořila teoretická a praktická část. Teoretická výuka probíhala převážně v zimním období, kdy klimatické podmínky neumožňovaly pravidelný praktický výcvik. Praktická výuka probíhala v prostoru vybudovaného technického cvičiště na cvičné dráze v Pardubicích. Součástí učiliště byly tyto školy:

- Aplikační škola pro důstojníky,
- Důstojnická škola železničního vojska,
- Poddůstojnická škola železničního vojska.

„Od roku 1923 pořádalo učiliště různé kurzy i pro mužstvo, a to v rámci dopravní školy. Byly to kurzy v návěštní službě, průvodčích, strojuvůdci, topičů, tesařů, řidičů a podkovářů.“ (Jiránek, 2014, s. 46) Vyhlášením mobilizace byla v učilišti ukončena výuka a výcvik.

V říjnu 1945 vznikla Železniční brigáda, jejíž součástí byla Škola pro důstojníky v záloze a Poddůstojnická škola. Velmi brzy se začalo pracovat na kvalifikovaném důstojnickém sboru. Roku 1946 obnovila činnost Dopravní škola. Po druhé světové válce bylo Železniční učiliště obnoveno v Pardubicích, v roce 1953 se stalo součástí Ženižního učiliště v Litoměřicích, a tím zaniklo. Roku 1959 bylo zřízeno Vojenské železniční učiliště ve Valašském Meziříčí, to bylo roku 1969 přejmenováno na Vojenskou odbornou školu.

Útočná vozba

Jednou z nových zbraní, která byla vytvořena během první světové války, byl tank. První použití tohoto prostředku bylo 15. 9. 1916 v bitvě na řece Sommě britskými jednotkami. Tanky nasadily do boje také Německo a Francie. „*Rakousko-uherská armáda tuto zbraň během války nezavedla, a proto nově vzniklý stát nedisponoval žádnými tanky. Čs. armáda začala s dvěma obrněnými auty a jedním obrněným vlakem.*“ (Francev, 2004, s. 11) Několik dalších obrněných vlaků bylo sestaveno poměrně rychle. Roku 1920 vzniklo v Milovicích Velitelství zvláštních bojových útvarů. Tato jednotka odpovídala za výcvik velitelů a osádek nově zavedených obrněných prostředků. Roku 1922 bylo toto velitelství přeměněno na prapor útočné vozby. V tomto roce armáda zakoupila ve Francii několik lehkých tanků. Na konci dvacátých let byla postupně vyřazována stará obrněná vozidla a nahrazována novými vozidly, již domácí výroby. „*V roce 1933 byla u pluku útočné vozby v Milovicích zřízena Škola útočné vozby, která se v roce 1935 osamostatnila, a vzniklo Učiliště útočné vozby.*“ (Francev, 2004, s. 195) V září 1937 bylo učiliště reorganizováno a přesunuto do Vyškova. Byly zde pořádány kurzy pro řidiče, mechaniky, zbrojíře a radisty. Likvidace učiliště proběhla v červnu 1939.

„*V říjnu 1945 bylo zřízeno Tankové učiliště v Loučeni u Nymburka. Následně bylo učiliště přesunuto do Milovic. V létě 1947 se Tankové učiliště vrátilo zpět do Dědic u Vyškova.*“ (Hanzalík, 2002, s. 8) Zde působilo do roku 1957, kdy se z něj stalo Vyšší vojenské učiliště kpt. Otakara Jaroše. Od roku 1967 probíhala příprava tankového vojska také v Nitře, kde vznikla Vojenská střední odborná škola tanková a automobilní. Vysokoškolské vzdělání poskytovala od roku 1967 VAAZ Brno a od roku 1972 VVŠPV Vyškov.

1.3.7 Školy služeb

Chemické vojsko

Nově vzniklá Československá republika si na základě zkušeností z právě ukončené světové války uvědomovala, že není ohrožena jen konvenčními zbraněmi, ale také již vyzkoušenými otravnými látkami. Proto byla již od počátku věnována pozornost budování československých vojenských řídicích a výkonných orgánů a prostředků k ochraně před těmito zbraněmi. „*Výsledkem této snahy bylo, že 15. 9. 1919 Hlavní štáb čs. armády svým výnosem ustanovil Referát pro plynovou službu.*“ (Kubánek, 2010, s. 246) Tento referát byl prvním orgánem plynové služby, který měl za úkol řešit vybavenost vojsk plynovým materiálem a vydávat předpisy pro jeho používání a ošetřování. To je také důvod, proč 15. září je Dnem chemického vojska AČR. V průběhu let plynová služba prodělávala rozšiřování výkonných, výzkumných a vývojových složek. Služba byla různě přejmenována a spadala pod různá oddělení, její úkoly však přetrvávaly. Z pohledu chemického zabezpečení byla v prvních letech armáda velmi špatně vybavena. Jednalo se převážně o staré a poškozené ochranné pomůcky francouzské, německé a rakousko-uherské armády. Ty byly postupně nahrazovány celogumovými maskami tuzemské výroby. „*Mezi dvěma válkami v třicátých letech začala řada států budovat svůj útočný chemický potenciál, jednalo se hlavně o Německo, Francii, Itálii, USA, Polsko, Sovětský svaz a Československo.*“ (Kubánek, 2010, s. 38) V roce 1925 probíhala ženevská jednání o odzbrojování. Velení čs. armády zastávalo názor, že je nutné nejen organizovat opatření proti bojovým otravným látkám, ale provést v případě chemického napadení odvetný úder. Československo mělo několik továren na výrobu bojových otravných látek a tři velké sklady, které mohly pojmout až 650 tun yperitu. „*O množství otravných látek, kterými armáda disponovala, svědčí to, že v roce 1939 získali Němci cca 112 tun bojových otravných látek.*“ (Kubánek, 2010, s. 207)

Chemické vojsko bylo vždy závislé na stavu své techniky a rovněž na lidech, kteří mu veleli a techniku museli ovládat. Proto se v chemickém vojsku vždy dbalo na přípravu vlastních kádrů, počínaje poddůstojníky až po nejvyšší funkcionáře. Po skončení 1. světové války bylo jasné, že je nutné vybudovat kvalitní systém přípravy velitelského sboru plynové služby. „*Příprava chemických specialistů probíhala v Ústavu pro plynovou službu, pozdější název Vojenský chemický ústav – škola plynové obrany.*“ (Kubánek, 2010, s. 248) Kurzy byly v 14–28denních turnusech. Absolventi byli využíváni jako plukovní nebo praporeční „plynoví důstojníci“ nebo též „plynoví instruktoři“. V roce 1935 byla škola

předána přímo dělostřeleckému učilišti v Olomouci, kde bylo roku 1937 zřízeno Chemické učiliště. Protichemická příprava se rovněž cvičila na útvarech, ale především na Vojenské akademii v Hranicích. Výuka v chemickém učilišti probíhala do vyhlášení mobilizace 1938.

Po 2. světové válce začala nová etapa budování jednotek zvláštních bojových prostředků, která navazovala na předválečné tradice a následně vedla ke vzniku samostatného chemického vojska. Učiliště zvláštních bojových prostředků bylo zřízeno (obnoveno) již na podzim 1945 v Olomouci s organizací stejnou, jakou byla v roce 1938. „*Pro školní rok 1948/1949 byla zpracována nová osnova pro učiliště. Byly zavedeny tyto předměty – Atomové zbraně, Biologické prostředky, Použití látek otravných, Zpravodajství a asanace, Udržování a skladování materiálu ZBP, Obranné zpravodajství, Použití látek dýmotvorných a zápalných, Ochrana proti ZBP, Tělesná výchova, Aplikační cvičení a Mravně politická výchova.*“ (Kubánek, 2010, s. 270) V roce 1950 byla upravena organizace učiliště ZBP a bylo přejmenováno na Chemické učiliště. V srpnu 1951 se Chemické učiliště přemístilo z Olomouce do Červené Vody. Bylo nutné znovu vybudovat speciální zařízení pro výuku chemické odbornosti pro dvouleté studium. Již v roce 1953 bylo chemické učiliště zrušeno a jako chemické oddělení se včlenilo do Ženíjního technického učiliště Litoměřice a studium důstojníků se prodloužilo na tři roky. Od školního roku 1953/1954 se v ŽTU školily střední velitelské kádry pro ženijní, chemické, železniční vojsko a topografickou službu. V srpnu 1958 byla provedena nová redislokace vojenských škol a ŽTU bylo přemístěno do Bratislavy. „*V roce 1967 vzniká Vojenská střední odborná škola chemické technologie (VSOŠ – CHT) pro přípravu praporčíků technického vojska. Od 1. září 1969 zahajuje VSOŠ – CHT přípravu žáků v Železničním učilišti Valašské Meziříčí.*“ (Kubánek, 2010, s. 271) Na podzim roku 1983 se učiliště přestěhovalo do Žiliny. V Žilině byla škola pro týlové specializace ČSLA. Praporčíci chemického vojska se v Žilině vzdělávali do roku 1993. Studium na střední škole pro vojenské chemiky pokračovalo ve Vyškově.

Příprava chemických odborníků pro vyšší funkce probíhala na katedře chemického vojska Vojenské akademie v Praze a na chemické fakultě Vojenské technické akademie v Brně. V roce 1958 byla Vojenská akademie v Praze sloučena s VTA v Brně pod názvem Vojenská technická akademie Antonína Zápotockého.

Geografická služba

„Bezprostředně po vzniku samostatné Československé republiky byly její vládní a vojenské orgány nuceny řešit složité úkoly – prosadit suverenitu nového státu na celém území, zajistit jeho obranu, konstituovat správu státu a řízení hospodářství i zásobování, zabezpečit činnost československé delegace na mírových jednáních v Paříži i v reparačních orgánech působících ve Vídni.“ (MO ČR, 2008, s. 9) K těmto úkolům bylo třeba mít aktuální geodetické a mapové podklady. Uvedené potřeby vedly k tomu, že 27. 11. 1918 vydalo Vrchní velitelství Československé branné moci rozkaz č. 8 o zřízení vojenského kartografického oddělení. Roku 1919 vznikl samostatný Československý vojenský zeměpisný úřad (VZU). Od roku 1926 sídlilo VZU v nové budově v Praze – Bubenči. Trvalým úkolem bylo doplňování počtu příslušníků zeměpisného úřadu a systematické zvyšování jejich kvalifikace. „Již v roce 1919 byl zřízen kurz kartografických kresličů pro vybrané VZS. V listopadu 1919 byl zřízen první topografický kurz pro důstojníky druhů vojsk převážně pěchoty, jezdeckva a ženistů.“ (MO ČR, 2008, s. 15) Od roku 1921 to byly kurzy pro nové občanské pracovníky. Roku 1926 byl zahájen dvouletý výcvik budoucích rotmistrů (elévů) se zaměřením na kartografii a reprodukci. V roce 1934 byl prováděn první nábor nových příslušníků mezi vysokoškoláky. Po obsazení republiky německou armádou přešel VZU pod Ministerstvo vnitra a plnil úkoly pod říšským vedením.

V roce 1945 byl VZU obnoven. Potřeba doplnění služby kvalifikovanými pracovníky byla řešena obnovením dřívějších forem přípravy. V roce 1945 zahájila činnost topografická škola a v roce 1946 geodetická škola. Rokem 1947 byla obnovena výuka budoucích rotmistrů u VZU. Od roku 1948 byli v rámci bývalé Vojenské inženýrské akademie (VIA) Praha připravováni studiem noví vojáci – zeměměřičští inženýři. Růst působnosti a úkolů služby si opět vynutil potřebu zvýšení počtu a přípravy kvalifikovaných příslušníků služby. V roce 1951 byla zřízena katedra geodézie a kartografie na budované Vojenské technické akademii v Brně (VTA).

Zdravotnická služba

V červenci 1927 byla zřízena Vojenská škola lékařská pro výchovu důstojníků zdravotnictva. Roku 1928 byla škola přejmenována na Vojenskou lékařskou školu. Škola byla umístěna nejprve ve Štefánikových kasárnách na Smíchově a od roku 1929 přesídlila do Vojenské inženýrské koleje v Nerudově ulici. „Škola pořádala kurzy pro důstojníky zdravotnictva z povolání a kurzy pro velitele divizních nemocnic, kurz pro štábní kapitány

zdravotnictva, odborné kurzy rotmistrů pomocného zdravotnictva, kurzy pro mužstvo pomocného zdravotnictva nemocnic a kurzy pro sběrače raněných.“ (Pačes, 2001, s. 16)
Škola ukončila činnost v březnu 1939.

Vojenská lékařská škola započala činnost v říjnu 1945. Roku 1949 byla škola v důsledku rozsáhlé náborové akce do vojenské zdravotnické služby reorganizována a v roce 1951 škola ukončila svou činnost definitivně.

V srpnu 1951 byla zřízena v Hradci Králové Vojenská lékařská akademie (VLÉA). Vzorem se stala leningradská Vojenská lékařská akademie S. M. Kirova. Roku 1958 byla přejmenována na Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav Jana Evangelisty Purkyně (VLVDÚ JEP).

Roku 1956 vzniká v Ružomberku Vojenské zdravotní učiliště, které se na počátku 60. let transformuje do podoby vojenské střední školy a je přesunuto do Žiliny.

Vojenská hudba

Vojenské orchestry byly jednou z nepopulárnějších složek armády u veřejnosti. Vojenský hudebník byla prakticky jediná odbornost, které byl při tvorbě armády dostatek. Do roku 1920 se přihlásilo ke službě v naší armádě na 5 000 hudebníků. K říjnu 1920 bylo zřízeno 48 plukovních hudeb a v roce 1933 jich bylo 52. Pro takový počet souborů bylo potřeba do budoucna vychovat potřebný počet mladých hudebníků.

Přes různé odklady byla v říjnu 1923 zahájena výuka ve Vojenské hudební škole, která se nacházela v Újezdských kasárnách na Malé Straně. Jednalo se o dvouletou odbornou školu nižšího typu pro rotmistrovský sbor. Studenti museli být ve věku mezi 14–16 lety, mít čs. státní příslušnost, dobrý tělesný stav, bezúhonnost a museli podepsat závazek k dobrovolnému vstupu do branné moci. Přednost měli synové legionářů a sirotci po padlých vojácích. Velitelský a pedagogický personál byl sestaven z činných a bývalých příslušníků vojenské hudební školy. Škola měla internátní styl života s přísnou vojenskou disciplínou. Výuku tvořila hudební teorie a odborná příprava. Každý student se učil ve hře na dva hudební nástroje. Instrumentální výuka probíhala hromadně. Kromě hudebních předmětů chovanci prvního ročníku absolvovali výuku vojenských řádů a předpisů, společenské, tělesné a pořadové přípravy. V roce 1926 se škola přestěhovala do kasáren Jana Žižky z Trocnova v Karlíně. V březnu 1939 byli žáci propuštěni a škola byla uzavřena.

Činnost školy byla obnovena k 30. 11. 1945 a výuka byla zahájena 1. 1. 1946. Na jaře 1950 se Vojenská hudební škola přestěhovala do Spišského Podhradí. V roce 1953 se škola opět stěhovala, tentokrát do Liberce. V srpnu 1958 došlo k poslednímu stěhování, novým místem činnosti se stal zámek v Roudnici nad Labem.

Tělovýchova

Tělesná příprava byla a stále je důležitou součástí výcviku vojáků. Koncem roku 1918 bylo na MNO vytvořeno oddělení tělesné a mravní výchovy. Základem vojenské tělesné výchovy se stal sokolský tělocvik. *„Roku 1922 byla v Praze založena Vojenská tělovýchovná škola, která vychovávala důstojníky a rotmistry všech druhů vojsk na učitele šermu a vše-obecné tělesné výchovy. Zároveň byly rozvíjeny další vybrané druhy sportu.“* (Prišćák, 2008, s. 16) Škola v Praze působila do roku 1933.

Po ukončení druhé světové války vzniklo v Praze Učiliště vojenské tělovýchovy. Roku 1951 bylo přejmenováno na Vojenské učiliště tělesné přípravy Miroslava Tyrše. V období let 1956–1963 nesla škola název Vojenská tělovýchovná škola Miroslava Tyrše. Po zrušení školy v roce 1963 zde vzniklo armádní středisko Dukla.

Od roku 1954 působí v Praze Vojenský odbor při Institutu tělesné přípravy a sportu (Fakulta tělovýchovy a sportu Univerzity Karlovy).

1.3.8 Státní vojenské reformní reálné gymnázium

V místě bývalého ruského gymnázia zřídilo MNO v září 1935 Státní vojenské reformní reálné gymnázium (SVRRG). Byla to výběrová střední škola, která měla za úkol poskytovat všeobecné vzdělání, které by posluchačům umožnilo studovat na vysoké škole technické nebo na univerzitě. O studium na čtyřletém gymnáziu byl obrovský zájem, v roce 1935 bylo podáno přes 4 000 přihlášek, přijato bylo 360 žáků. *„Do SVRRG mohli býti přijati pouze občané Čs. republiky, a to především:*

- *synové vojenských gázistů v činné službě a ve výslužbě,*
- *synové civilních zaměstnanců vojenské správy v činné službě a ve výslužbě,*
- *synové osob zaměstnaných ve SVRRG (bydleli a stravovali se u rodičů),*
- *synové četnických gázistů v činné službě a ve výslužbě,*
- *synové příslušníků finanční stráže a sborů uniformované stráže bezpečnosti v činné službě a ve výslužbě,*

- *synové legionářů, válečných invalidů a sirotci po osobách padlých za války nebo zemřelých po zraněních nebo po válečných útrapách,*
- *synové obyvatelů města, ve kterém je ústav umístěn, a synové obyvatelů míst v jeho okolí, avšak jen tehdy, když není v onom místě jiné střední školy s vyučovacím jazykem československým (bydleli a stravovali se u rodičů),*
- *nebude-li dostatek shora uvedených uchazečů, mohou být přijati i jiní uchazeči, především synové vojenských gázistů v záloze a synové ostatních státních zaměstnanců.*“ (Řeháková, 2005, s. 8)

Gymnázium bylo samostatné hospodářské těleso, které se skládalo ze dvou nezávisle řízených částí. Byla to civilní škola organizovaná jako reálné gymnázium a vojenský internát. Vojenský internát zabezpečoval jak otázky ubytování a materiálního zabezpečení, tak brannou výchovu. Organizace branné výchovy nebyla ve škole považována za samostatnou součást výuky, ale za součást veškeré činnosti chovanců. Byla prováděna ve třech oblastech:

- mravní výchova – důraz kladen na vlastenectví, kázeň, vytrvalost, oddanost rodině národu a státu,
- tělesná výchova – vedení k otužilosti, odolnosti, orientaci a sebeobraně,
- technicko-vojenská příprava – ta se skládala z teoretické a praktické části.

Škola působila v Moravské Třebové do října 1938. V této době byli chovanci přemístěni do Hranic na Moravě, kde škola působila pod Vojenskou akademií až do konce školního roku, kdy byla na základě rozhodnutí německé okupační zprávy rozpuštěna. Během 4 let prošlo školou 661 chlapců a 6 děvčat.

V září 1949 byla škola v Moravské Třebové obnovena a dostala název Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova. Byly otevřeny všechny čtyři ročníky současně a po přijímacím řízení nastoupilo ke studiu 461 žáků. V počátku byla škola organizována jako SVRRG. „*Ve škole se vyučoval mateřský jazyk, ruský jazyk, neslovanský jazyk, matematika, dějepis, deskriptivní geometrie, biologie, zeměpis, fyzika, občanská výchova, mravně-politická výchova, hudební, výtvarná a tělesná výchova.*“ (Řeháková, 2005, s. 37)

Na základech SVRRG roku 1949 vznikla Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova, která byla v roce 1969 změněna na Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova.

2 OBDOBÍ 1948 (1950)–1989

Po prožitém utrpení druhé světové války hledal český národ nové a jistější záruky pro svou další existenci, což ho ovšem slepě přivedlo do nové diktatury a vazalství vůči Sovětskému svazu. Po Vítězném únoru zůstalo Československo 40 let uvězněno na východní straně železné opony, která rozdělovala Evropu i celý svět. Toto bipolární rozdělení mělo velký vliv na výstavbu ozbrojených sil, což vyvrcholilo vstupem Československa do vojensko-politické organizace zemí sovětského bloku. To znamenalo ještě větší připoutání k mocenské politice Sovětského svazu. Ozbrojené síly byly zpolitizovány a na veřejnosti prezentovány jako nástroj moci pracujícího lidu a záštita mírové výstavby země. Armáda, stejně jako celá společnost, si prošla velkými politickými čistkami, což poškodilo její profesní úroveň. Totéž se týkalo také vojenského školství. Zpočátku navazovalo na předválečný model, ale ten byl postupně nahrazován sovětským vzorem. Přes počáteční roztržičnost a nepřehlednost se stav vojenského školství stabilizoval v dobře fungující orgán. Přednost však měla kvantita před kvalitou. Republika během těchto 40 let prošla stalinismem, přechodným uvolněním i opětovným utužením systému. Nakonec se komunistický režim zhroutil společně s hospodářským a mocenským kolapsem celého východního bloku.

2.1 Politická situace po roce 1945

Po osvobození Československé republiky se politický a společenský systém začal utvářet na zcela nových základech. „*Základní půdorys nových poměrů v nové republice vymezil už počátkem dubna 1945 tzv. Košický vládní program – programové prohlášení nové vlády Národní fronty Čechů a Slováků, který těsně před koncem války sestavili představitelé londýnského exilu (dosavadní prozatímní vláda) společně se zástupci moskevského komunistického exilu.*“ (Emmert, 2012, s. 206) Stěžejní části programu však diktovali komunisté. Mezi jejich požadavky byly:

- prosovětská zahraničně-politická orientace,
- pozemková reforma,
- nové orgány státní moci,
- vyloučení pravice z nového systému,
- společná vláda všech stran.

To byly první kroky k pozdější instalaci totalitního režimu. Na základě prezidentských „Benešových“ dekretů se začaly uvádět v praxi výše zmíněné požadavky. V květnu 1946 se uskutečnily první poválečné volby, které suverénně vyhrála KSČ. Prezident E. Beneš pověřil K. Gottwalda, aby sestavil novou vládu. Nová vláda vybuodovala jednostranné spojenecké vazby se Sovětským svazem a republika se tímto stala sovětským satelitem. Roku 1947 začaly přípravy komunistů na konečné převzetí veškeré politické moci v Československu. K převzetí moci došlo 25. 2. 1948, kdy prezident E. Beneš souhlasil s obměnou vlády podle návrhu předsedy vlády K. Gottwalda. Již koncem dubna došlo ke znárodnění podniků s více než 50 zaměstnanci. V květnu byla schválena nová ústava a parlament byl přejmenován na Národní shromáždění. Počátkem června prezident E. Beneš abdikoval a novým prezidentem se stal K. Gottwald. V říjnu téhož roku byl přijat zákon na ochranu lidově demokratické republiky a také zákon o táborech nucených prací. V této době začalo docházet k velkému zatýkání demokraticky smýšlejících občanů. *„Před komunistickými soudy postupně stanulo na 280 000 občanů a více než 100 000 z nich bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody. Odhaduje se, že v přímém důsledku represí přišlo o život sedm až osm tisíc Čechoslováků.“* (Emmert, 2012, s. 227)

Počátkem ledna 1949 se Československo stalo zakládajícím členem Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) a domácí ekonomika se zcela přizpůsobila sovětským požadavkům. Začalo se s budováním těžkého průmyslu, tepelných elektráren a vodních přehrad. Začal se rozvíjet zejména strojný, chemický a hutní průmysl. V únoru téhož roku začala kolektivizace venkova. Na počátku padesátých let po vzoru stalinského Ruska začala vlna podezřívání v samotné komunistické straně, což vyústilo v zatýkání a následujících procesech se straníky. Roku 1953 zemřel J. V. Stalin i K. Gottwald a novým prezidentem se stal A. Zápotocký, který provedl drastickou měnovou reformu. Roku 1955 se Československo stalo zakládajícím členem Varšavské smlouvy. V listopadu téhož roku zemřel A. Zápotocký a novým prezidentem se stal A. Novotný, který vyhlásil rozsáhlou amnestii, která se částečně týkala i politických vězňů. Na přelomu padesátých a šedesátých let došlo k pozvolnému politickému uvolňování. V červenci 1960 byla přijata nová ústava, která změnila název státu na Československou socialistickou republiku (ČSSR). Roku 1964 byl přijat nový Občanský zákoník, který v novelizované podobě platil až do roku 2015. V polovině šedesátých let začal tajemník Komunistické strany Sovětského svazu L. Brežněv tlačit na vedení KSČ, aby byly v ČSSR dislokovány trvale dvě sovětské divize, byl však vedením KSČ odmítnut.

V říjnu 1967 na zasedání ÚV KSČ vypukl první vnitrostranický otevřený konflikt mezi konzervativci a reformátory. To vyústilo ve změnu vedení ÚV KSČ, neboť novým prvním tajemníkem byl zvolen reformista A. Dubček. Tímto činem započalo tzv. „pražské jaro“. V březnu 1968 abdikoval A. Novotný a novým prezidentem byl zvolen L. Svoboda. Byl přijat Akční program KSČ slibující rozsáhlé celospolečenské reformy. Sovětský svaz požadoval zastavení těchto reforem, obnovení cenzury a zákaz nekomunistických iniciativ. V červnu 1968 byla uveřejněna výzva L. Vaculíka 2 000 slov, která vybízela k občanským iniciativám, za další demokratizaci a za obranu reforem. *„Nejvyšší straníční představitelé SSSR, NDR, Polska, Maďarska a Bulharska poslali otevřený dopis, ve kterém varovali čs. vedení před ‚přípravou kontrarevoluce‘ a naznačili možnost vojenského zásahu.“* (Emmert, 2012, s. 280) Koncem června se uskutečnila schůzka předsednictev ÚV KSČ a ÚV KSSS v Čierne nad Tisou. Zde Sověti opět varovali čs. soudruhy před „kontrarevolucí“ a nabízeli svou pomoc. Rozhodnutí o invazi bylo odloženo, čs. vedení dostalo poslední šanci. V Praze se však nic nezměnilo, a tak byl vydán příkaz k zahájení operace Dunaj. Dne 21. 8. 1968 vydalo předsednictvo ÚV KSČ toto prohlášení: *„Včera dne 20. 8. 1968 kolem 23. hod. večer překročila vojska Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské demokratické republiky a Bulharské lidové republiky státní hranice Československé socialistické republiky. Stalo se tak bez vědomí prezidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.“* (Emmert, 2012, s. 266) Invaze se zúčastnilo přes půl milionu vojáků. První den intervence bylo zabito 58 československých občanů a v následujících dnech to bylo dalších 14. Také došlo k únosu čs. představitelů do Moskvy. Zde 26. 8. 1968 podepsali tzv. „moskevský protokol“, ve kterém se čs. vedení zavázalo ukončit demokratizaci a reformní proces. V září byla obnovena cenzura a omezena svoboda shromažďování. Sověti odmítli návrh na rychlý odchod vojsk a v říjnu byla pod tlakem podepsána dohoda o dočasném pobytu sovětských vojsk v ČSSR. Podepsáním „moskevského protokolu“ začalo období tzv. normalizace a konsolidace. Následovala doba velmi rychlého ústupu od demokratizace a 1. 1. 1969 se Československo stalo federací dvou republik. Rok 1969 se stal rokem manifestací a demonstrací, což vedlo k zavedení tzv. „pendrekového zákona“ umožňujícího represe proti demonstrantům. V únoru 1970 začala velká čistka v KSČ, která trvala až do roku 1971, došlo k vyloučení pětiny členů. *„Z vedení strany byl odvolán A. Dubček a nahradil ho G. Husák.*

Po uskutečnění normalizace dochází k vytvoření tzv. reálného socialismu.“ (Emmert, 2012, s. 291)

V 70. letech došlo k rozsáhlé bytové výstavbě a vznikala obří panelákové sídliště. *„Zvýšení dětských přídavků a výstavby bytů zapříčinilo historicky nejsilnější populační explozi.“* (Emmert, 2012, s. 291) V květnu 1975 byl odvolán L. Svoboda a novým prezidentem byl zvolen G. Husák. V lednu 1977 světové deníky uveřejnily text: *„Prohlášení Charty 77“*. Jako odpověď na ni byl do týdne zatčen V. Havel a za tři týdny umělci podepsali tzv. *„Antichartu“*. Po roce 1981 se vztahy mezi východem a západem opět citelně zhoršily, což vedlo k rozmístění sovětských raket středního doletu s jadernými hlavicemi na čs. území. Roku 1985 byl do čela Sovětského svazu zvolen mladý reformní komunista Michail Sergejevič Gorbačov. K překvapení čs. představitelů se v SSSR začaly v druhé polovině 80. let uskutečňovat reformy, které u nás byly potlačeny v roce 1968. Začala perestrojka (hospodářská přestavba) a glasnost (politická otevřenost). Koncem 80. let došlo k personální výměně ve stranickém a státním vedení. Roku 1987 vláda odstartovala ekonomickou přestavbu, která měla napodobit sovětský model přestavby. V lednu 1988 byla zorganizována největší petiční akce od roku 1969, bylo to prohlášení o 31 bodech žádající náboženskou svobodu. Petici podepsalo přes 600 tisíc občanů. U příležitosti 20. výročí sovětské okupace proběhla v Praze demonstrace proti režimu. Skomírající komunistický režim se v posledním roce své existence opět vrátil k tvrdým metodám policejního státu. Veškeré demonstrace byly tvrdě a násilně potlačeny. V červnu 1989 byl zveřejněn text manifestu *Několik vět*, žádající propuštění politických vězňů, podepsalo jej 37 tisíc občanů. *„Počátkem listopadu 1989 byly odvysílány záběry zbourání berlínské zdi. Všichni pochopili – včetně komunistů, že bez sovětské podpory se čs. režim v nejbližších týdnech zhroutí.“* (Emmert, 2012, s. 302) Gorbačov dal najevo, že tentokrát sovětské tanky do čs. ulic nevyjedou. KSČ však nebylo dál ochotné k dialogu s občany. Režim musel být nakonec odstraněn prostřednictvím masových protestů veřejnosti. Ty podnítil mimořádně brutální zásah bezpečnostních složek proti povolené manifestaci k Mezinárodnímu dni studentstva, která přerostla ve spontánní průvod městem. Ke střetu došlo na Národní třídě. Dva dny nato bylo založeno Občanské fórum (OF) a 20. 11. 1989 začala celostátní stávka vysokých škol a divadel. Ve všech městech se každý den v podvečer pořádaly masové demonstrace. Postupně se začala hroutit cenzura. Režim se hned v počátku revoluce vzdal myšlenky na její násilné potlačení. Rozhodující etapa tzv. sametové revoluce začala. *„V Praze na Letné byla organizována manifestace, které se zúčastnilo na 750 tisíc lidí.“*

Druhý den došlo k prvnímu setkání V. Havla s předsedou vlády L. Adamcem, ten přistoupil na většinu požadavků OF a studentů. Na 27. 11. 1989 byla vyhlášena dvouhodinová generální stávka. Dva dny nato byl zrušen článek ústavy o vedoucí úloze KSČ.“ (Emmert, 2012, s. 311) V prosinci došlo k otevření hranic s Rakouskem a byly zrušeny Lidové milice. V polovině prosince abdikoval G. Husák a 29. 12. 1989 Federální shromáždění zvolilo prezidentem Václava Havla. Mezi jeho prvními rozhodnutími bylo vyhlášení největší amnestie v poválečné historii.

2.2 Vojsko po roce 1945

Hlavním faktorem, který výrazně ovlivňoval budování čs. armády v prvních poválečných letech, byl vývoj v osvobozené republice. *„Nový poměr sil uvnitř republiky i její nové směřování vyjadřoval Košický vládní program, základní programový dokument první vlády, vyhlášený v Košicích 4. 4. 1945.*“ (Bílek, 2006, s. 12) Ve třetí kapitole tohoto dokumentu se píše: *„Velitelská místa v nové čs. armádě mohou zastávat jen důstojníci upřímně demokratického, skutečně antifašistického smýšlení. Je nutno, aby byla co nejrychleji provedena opatření k nejrychlejší očistě armády od všech zrádcovských, kolaborantských, antidemokratických a protilidových živlů.*“ (Straka, 2007, s. 26) Tímto začala první etapa tzv. očisty armády. Každý důstojník a rotmistr musel podat žádost o přijetí do armády, v níž musel vyličit svou činnost v době nesvobody včetně prokázání aktivní účasti v odboji. Takovýmto způsobem se začal vytvářet nový velitelský sbor.

V prvních měsících po skončení druhé světové války byl přijat závěr, že příští válka bude hrozit opět ze strany Německa. Předpokládalo se, že Německo bude potřebovat 15–20 let k obnově své hospodářské a vojenské síly. Podle prezidenta Edvarda Beneše bylo třeba využít mírového období k vybudování moderní armády předmnichovského typu s využitím všech zkušeností z právě skončené války. *„Sílící komunisté však požadovali definitivní rozchod s předválečnou armádou a jednoznačně preferovali spojení se SSSR a příklon k jeho vojenství. Absence vlastní vojenské doktríny se po celé období let 1945–1948 negativně promítala do vojenské výstavby i budování armády.*“ (Bílek, 2006, s. 16)

Začít budovat moderní poválečnou armádu vyžadovalo vyzbrojit ji moderní výzbrojí, technikou a uskutečnit kroky k jejímu logistickému zabezpečení. V roce 1945 měla čs. armáda k dispozici pouze zbraně zahraničních jednotek, které se podílely na osvobození republiky. Spoustu další výzbroje zanechala na území republiky poražená německá armáda. Tato výzbroj a technika však byla většinou poškozena a chyběly náhradní díly.

Zbraně a materiál byly v prvních poválečných měsících nakupovány ze Sovětského svazu a od americké a britské armády. Nejednotnost výzbroje, techniky i zabezpečovacích prostředků však značně ztěžovala výcvik a součinnost jednotek. Reakcí na přetrvávající problémy byla reorganizace armády provedená roku 1948.

Výraznou proměnu čs. armády způsobily politické změny, které v Československu nastaly po únoru 1948.

Nejednotnost výzbroje, techniky i zabezpečovacích prostředků však značně stěžovalo výcvik a součinnost jednotek. Reakcí na přetrvávající problémy byla reorganizace armády provedená roku 1947. Plánované i skutečné počty osob a techniky byly výrazně sníženy. Výraznou proměnu čs. armády způsobily politické změny, které v Československu nastaly v únoru 1948. Jedním z prvních úkolů nové vlády bylo ovládnutí armády změnou složení jejího velitelského sboru. Velitelský sbor, vytvořený po skončení druhé světové války, byl decimován rozsáhlými čistkami a nahrazen vojáky z povolání, kteří byli vybráni podle tzv. třídně-politických kritérií a při jejichž přípravě a vzdělání byl kladen důraz na politiku a ideologii. Většinou šlo o mladé důstojníky bez větších vojenských zkušeností. „*Do roku 1952 muselo armádu opustit na 53 % důstojníků. Čistky zasáhly všechny skupiny důstojníků bez rozdílu (západ, východ, domácí odboj, předmnichovská armáda), rozdílná byla pouze jejich intenzita.*“ (Bílek, 2006, s. 104) Primární formou represí bylo propuštění z armády. Vyšší formou postihu důstojníků bylo jejich zatčení a vyšetřování, které končilo převážně soudním postihem. Poúnorové čistky trvaly až do roku 1953. Armáda se tak de facto změnila v ozbrojený nástroj politické strany. Stala se ozbrojenou silou socialistického typu, věrnou kopií Sovětské armády, jejíž výstavba, bojová příprava i vnitřní život byly zcela pod vlivem KSČ. Vlivem A. Čepičky došlo v tomto období k jakémusi odtržení resortu obrany od vlády a ostatních ministerstev. Priorita vojenské výstavby a militarizace života vyvolávaly ve společnosti negativní reakce k vojenskému povolání i k vojenské službě. Výroba pro armádu dostala ve všem přednost, bez ohledu na následky. Přetrvávající nedostatky v materiálně-technickém a logistickém zabezpečení armády měla vyřešit tzv. zbrojní tříletka. Jednalo se o vyzbrojení armády novými zbraněmi a vojenskou technikou vyráběnou čs. zbrojním průmyslem, především podle sovětských licencí. V červnu 1954 dostala čs. armáda nový název – Československá lidová armáda (ČSLA).

V polovině 50. let došlo v mezinárodních vztazích k řadě nových jevů, které výrazně ovlivňovaly postavení a bezpečnost Československa. „*Na začlenění Německé spolkové*

republiky do NATO reagoval Sovětský svaz vytvořením vlastní vojensko-politické organizace. Dne 14. 5. 1955 podepsali ve Varšavě představitelé SSSR, Albánie, Bulharska, Československa, Maďarska, NDR, Polska a Rumunská Smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci.“ (Bílek, 2008, s. 6) Varšavská smlouva sloužila od počátku především jako nástroj k prosazování sovětské zahraniční politiky. ČSLA se stala jednou ze spojeneckých armád a změnila se v součást prvního strategického sledu. Jejím prvořadým úkolem bylo zajistit dokonalou obranu části západní hranice. V roce 1955 došlo k výraznému snížení mírových počtů armády. „V polovině 50. let došlo v bojové přípravě a výcviku ČSLA k zásadní změně – začala se připravovat na válku vedenou s použitím zbraní hromadného ničení.“ (Bílek, 2008, s. 78) Koncem 50. let došlo ke změně organizačního uspořádání armády. Také začala postupná raketizace výzbroje ČSLA. 60. léta se nesla v duchu velkých spojeneckých cvičení. V 60. letech se rovněž začala projevovat snaha velení Sovětské armády rozmístit na našem teritoriu svoje vojska. Svého cíle sovětské velení dosáhlo v roce 1968, kdy v souvislosti s vojenským zásahem zemí Varšavské smlouvy proti Československu na našem území trvale rozmístilo skupinu vojsk o síle 70 tisíc osob. V roce 1969 byla provedena rozsáhlá reorganizace spojená se snížením početních stavů. Počátkem 70. let zasáhl armádu proces „normalizace“ a z politických důvodů bylo propuštěno na 6 tisíc vojáků z povolání. 80. léta jsou poznamenána narůstajícím napětím mezi Varšavskou smlouvou a NATO. ČSLA zavádí nové druhy techniky a na čs. území jsou rozmístěny nové útvary Sovětské armády, které disponují mobilními nosiči jaderných zbraní středního a krátkého doletu. Koncem 80. let ČSSR omezilo výdaje na armádu o 15 % a snížilo počty vojáků v bojových jednotkách.

ČSLA k 31. 12. 1989 tvořilo pozemní vojsko, letectvo, vojsko PVO a vojenská část civilní obrany. Území bylo rozděleno do dvou teritoriálních vojenských okruhů. Na rozdíl od Západního vojenského okruhu, který disponoval 85 % bojovými prvky armády, byly na teritoriu Východního vojenského okruhu umístěny zejména vojenské školy, sklady, výrobní zařízení vojenské techniky, opravárenská a další týlová zařízení. Hlavní bojovou sílu armády tvořilo 15 vševojskových divizí, 2 letecké divize, 2 divize protivzdušné obrany, dělostřelecká divize, raketové a protiletadlové svazky. Armáda provozovala 16 stálých letišť. ČSLA měla ve výzbroji 4 500 tanků, 4 900 bojových a obrněných vozidel, 3 400 dělostřeleckých systémů a 687 letadel. V armádě sloužilo na 210 000 osob, z toho bylo asi 61 400 vojáků z povolání.

2.3 Vojenské školství po roce 1945

Z důvodu politických čistek a velké odchodovosti z armády nastal velký problém s doplněním vojáků z povolání. Zákonitým důsledkem nového způsobu urychleného doplňování velitelského sboru na základě tzv. třídních a politických kritérií bylo jak jeho celkové omlazení, tak především prudké snížení jeho odborné úrovně. Počet vysokoškoláků mezi důstojníky v roce 1950 klesl na 7 %, středoškolské vzdělání mělo 46 % a 47 % absolvovalo pouze krátké kurzy nebo bylo úplně bez vojenského vzdělání. To vedlo k tomu, že velitelská místa často zastávali lidé, kteří byli vynikající straníci, ale po odborné stránce na své úkoly nestačili. Tuto skutečnost si KSČ záhy uvědomila. Základem velitelského sboru se proto měli stát absolventi vojenských škol.

„Po únoru 1948 se zintenzivnila také příprava čs. důstojníků na sovětských vojenských školách: Vojenské akademii M. V. Frunzeho, Vojenské akademii týlu a zásobování M. V. Molotova, Vojenské akademii tankových a mechanizovaných vojsk J. V. Stalina, Vojenské akademii generálního štábu sovětských ozbrojených sil K. J. Vorosilova a dalších.“ (Bílek, 2008, s. 110) V polovině 50. let studovalo v SSSR na 300 důstojníků.

Na podzim roku 1948 na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ byly vytvořeny školy důstojnického dorostu (ŠDD). (příloha PII) Tyto školy však plnily funkci dělnických přípravek a neposkytovaly ucelené středoškolské vzdělání, proto na jaře 1949 vznikly nové typy vojenských škol, a to Vojenské školy Jana Žižky z Trocnova (VŠJŽ). Jejich vzorem se staly školy Suvorovců vybudované v SSSR. V odborné a politické přípravě nových velitelů pokračovala vojenská učiliště jednotlivých druhů vojsk a služeb. V rámci těchto učilišť byly organizovány krátkodobé a dlouhodobé kurzy, aplikační školy, které měly za cíl nejnižšímu velitelskému sboru poskytnout potřebné vojenské vzdělání. Pro politické pracovníky byly vytvořeny nové školy a učiliště. Vysoké vojenské školství bylo reorganizováno hned v říjnu 1948. K tomuto datu vznikla první čs. vojenská škola technického směru – Vojenská inženýrská akademie (VIA) v Praze a v roce 1949 byla zřízena Vojenská lékařská akademie (VLéA) v Brně. V září 1950 byly v Ostravě a Brně zřízeny Vojenské vyšší průmyslové školy Jana Žižky z Trocnova. V tomto roce došlo k rozdělení Vojenské akademie v Hranicích podle vzoru učilišť sovětské armády na samostatné akademie druhů vojsk a služeb. *„Byly zřízeny tyto dvouleté akademie:*

- *Pěchotní vojenská akademie v Lipníku nad Bečvou,*
- *Dělostřelecká vojenská akademie v Hranicích,*

- *Tanková vojenská akademie v Dědicích u Vyškova,*
- *Letecká vojenská akademie v Hradci Králové,*
- *Ženíjní vojenská akademie v Litoměřicích,*
- *Protiletadlová vojenská akademie v Olomouci,*
- *Spojovací vojenská akademie v Novém Městě nad Váhom,*
- *Zbrojní vojenská akademie v Martině,*
- *Intendanční vojenská akademie v Žilině,*
- *Automobilní vojenská akademie v Nitře,*
- *Vojenská hudební škola ve Spišském Podhradí,*
- *Učiliště vojenské tělovýchovy v Praze.*“ (Bílek, 2008, s. 110)

Školení záložních důstojníků začala přebírat civilní fakulta Vysoké školy báňské a hutní v Ostravě. Tímto byl položen základ pozdějších vojenských kateder. K zásadní reorganizaci školství došlo v roce 1951. Byl zrušen před rokem vytvořený systém dvouletých specializovaných akademií druhů vojsk a služeb, který byl nahrazen vojenskými vysokými školami a vojenskými středními školami. Systém doplňovaly VŠJŽ, ŠDD, ŠDZ a vojenské katedry civilních vysokých škol. Byly vytvořeny 3 vysoké vojenské školy:

- Vojenská akademie (VA) v Praze (od roku 1953 Vojenská akademie Klementa Gottwalda),
- Vojenská technická akademie (VTA) v Brně (od roku 1954 Vojenská technická akademie Antonína Zápotockého),
- Vojenská lékařská akademie (VLéA) v Hradci Králové.

Základem vojenského středního školství se stala vojenská učiliště, jejichž součástí byly vyšší školy důstojníků. Při některých učilištích byly zřízeny dělnické školy nižších velitelů. Od počátku roku 1952 byly na všech civilních školách zřízeny vojenské katedry. (příloha PIII) V polovině 50. let došlo ke snížení počtu škol a byla upravována délka studia.

„Do roku 1957 vstupovalo vojenské školství s poměrně početnou soustavou vzdělávacích zařízení, mezi ně patřilo 6 vysokých škol, 16 vojenských učilišť a škol, 4 přípravné školy a 2 zdokonalovací školy pro důstojníky.“ (Bílek, 2008, s. 35) V průběhu 60. let došlo

ke změnám redislokací škol a délky studia. V této době se podařilo prosadit srovnatelnost vojenského a civilního vysokoškolského vzdělání. „Mezi vysoké školy technické byly zařazeny – Vojenská akademie Antonína Zápotockého v Brně a Vojenská fakulta vyšší školy dopravní Žilina. Vysokými školami univerzitního směru se staly – Vojenská politická akademie Klementa Gottwalda a Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav J. E. Purkyně a Vojenský odbor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze.“ (Bílek, 2008, s. 153)

Souběžně s rozvojem nového systému byla postupně omezována příprava důstojníků na vojenských učilištích, ta se od počátku 70. let stala zařízeními na přípravu praporčického sboru. V polovině 60. let se součástí většiny učilišť staly dvouleté vojenské odborné školy určené pro příslušníky praporčického sboru z řad občanské mládeže. Vzdělání však nebylo považováno za rovnocenné se středoškolským. Vzhledem k tomuto problému byly rozkazem prezidenta v září 1967 zřízeny čtyřleté vojenské odborné školy, které byly začleněny do specializovaných učilišť. Školním rokem 1969/1970 byla z Vojenských škol Jana Žižky z Trocnova zřízena Vojenská gymnázia Jana Žižky z Trocnova (VGJŽ).

Na počátku 70. let došlo v důsledku roku 1968 k dalším čistkám ve vojenském školství. Roku 1972 proběhla další reorganizační změna. Byl vydán „Plán politicko-organizačních opatření systému přípravy kádru rozvoje vojenského školství“. Vznikly tři nové samostatné vojenské vysoké školy, a to ve Vyškově, Bratislavě a Liptovském Mikuláši. Tato nová struktura vojenského školství přetrvávala až do listopadu 1989.

V období 70.–90. let tvořily vysoké vojenské školství tyto instituce:

- Vojenská akademie Antonína Zápotockého (VAAZ) v Brně,
- Vysoká vojenská škola pozemního vojska trojnásobného hrdiny ČSSR a hrdiny SSSR armádního generála Ludvíka Svobody (VVŠPV) ve Vyškově na Moravě,
- Vysoká vojenská technická škola Československo-sovětského přátelství (VVTŠ ČSSP) v Liptovském Mikuláši,
- Vysoká vojenská letecká škola Slovenského národního povstání (VVLŠ SNP) v Košicích,
- Vojenská fakulta Vysoké školy dopravy a spojů v Žilině,
- Vysoká vojenská velitelsko-technická škola (VVVTŠ) v Martině (zrušena 1979).

Tyto školy připravovaly vysokoškolské vojensko-odborné a vysokoškolské inženýrské důstojníky pro určené druhy vojsk. Studium velitelsko-inženýrských oborů bylo 4leté a vojensko-inženýrských oborů bylo 5leté.

- Vojenská politická akademie Klementa Gottwalda (VPAKG) v Bratislavě.

Tato škola připravovala vysokoškolsky vzdělané kádry – politické pracovníky, studium bylo 4leté.

- Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav Jana Evangelisty Purkyně (VLVDÚ JEP) v Hradci Králové.

Tato škola vychovávala vojenské lékaře ve 3 oborech: všeobecné lékařství (6 let), stomatologie (5 let) a všeobecná farmacie (4 roky).

- Vojenský obor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze.

Tato fakulta připravovala tělovýchovné kádry pro potřeby ČSLA, studium bylo 4leté.

V období 70.–90. let byly tyto vojenské střední odborné školy a vojenská gymnázia:

- Vojenská střední odborná škola vojenského leteckého učiliště Prešov,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště Liptovský Mikuláš,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště Podjavorinských partyzánů Nové Mesto nad Váhom,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště 1. Československého armádního sboru v SSSR Martin,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště Nitra,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště hrdiny ČSSR Jana Švermy Žilina,
- Vojenská střední odborná škola vojenského učiliště Valašské Meziříčí,
- Vojenská hudební škola Víta Nejedlého Roudnice nad Labem,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Moravské Třebové,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Opavě,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Praze,

- **Vojenské gymnázium Slovenského národného povstání v Banskej Bystrici.**

Vojenské střední odborné školy připravovaly příslušníky praporčického sboru podle technického zaměření škol. Doba studia byla 4letá. Vojenská gymnázia připravovala žáky pro následné studium na vojenských vysokých školách. Také toto studium bylo 4leté.

3 OBDOBÍ 1989 – SOUČASNOST

Po zhroucení komunistického režimu v listopadu 1989 se do Československa vrátila demokracie. Došlo k přepólování zahraničně-politické orientace. Během krátké doby zanikl společný stát se Slovákou, se kterými se Češi po většinu 20. století ztotožňovali. Naštěstí toto rozdělení proběhlo bez ozbrojeného konfliktu. Vznikl nový Český stát, který směřoval do široké rodiny evropských států. To se podařilo začleněním České republiky do NATO a EU. Na základech rozdělené Československé armády vznikla Armáda České republiky. Od roku 1989 armáda prošla postupně obdobím demokratizace, integrace a reformy. Procesem transformace prochází AČR doposud. Vojenské školství bylo důsledkem rozdělení státu také rozděleno a zásadním způsobem postupně zredukováno pro potřeby a velikost armády.

3.1 Politická situace po roce 1989

V březnu 1990 byla naše země přejmenována na Českou republiku. Koncem března byl schválen nový název státu v podobě Česko-Slovenská federativní republika a v dubnu to byla Česká a Slovenská federativní republika. Začala ekonomická reforma a byl zrušen trest smrti. V červnu 1990 proběhly první svobodné volby do federálního i republikového parlamentu. Přesvědčivě zvítězilo OF. Roku 1991 se Listina základních práv a svobod stala součástí právního řádu ČSFR. Byla založena Visegrádská čtyřka a ČSFR bylo přijato do Rady Evropy. Došlo k rozpuštění RVHP a Varšavské smlouvy. V červnu byl dokončen odchod sovětských vojsk z Československa. Rok 1992 byl spojen se snahou vzniku samostatného Slovenska. To se uskutečnilo 1. 1. 1993 a vznikla samostatná Česká republika. Z České národní rady vznikla Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Senát, se kterým se počítalo, byl zřízen roku 1996. V červenci 1997 byly zahájeny rozhovory o vstupu ČR do NATO a EU. Roku 1999 Česká republika vstoupila do NATO. O vstupu do EU rozhodla Evropská rada roku 2009. V březnu 2003 se stal prezidentem Václav Klaus. V současné době je ČR členem OSN, NATO, EU, Organizace pro hospodářskou spolupráci, Světové obchodní organizace, Mezinárodního měnového fondu, Světové banky, Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Je součástí Schengenského prostoru, Evropského hospodářského prostoru, Visegrádské čtyřky a jiných mezinárodních struktur. Od března 2013 je prezidentem ČR Miloš Zeman.

3.2 Armáda po roce 1989

Zabezpečení obrany Československa do listopadu 1989 vycházelo z bipolárního rozdělení světa a z plné podřízenosti spojeneckým závazkům v rámci Varšavské smlouvy. „*Od konce roku 1989 začíná v armádě proces tzv. demokratizace. Obranná politika byla v tomto období zaměřena na depolitizaci na ČSLA.*“ (Tůma, 2009, s. 18)

Rok 1990 měl na vývoj armády velký význam, v březnu se změnil název armády tehdejšího státu ČSFR na Československou armádu (ČsA). V listopadu 1990 byla ve Vídni přijata Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě. Podepsalo ji 30 států, členové NATO i Varšavské smlouvy. Smlouva stanovila maximální počty výzbroje, termíny a podmínky pro jejich splnění. V listopadu 1990 byla schválena koncepce výstavby armády do konce roku 1993 a byl přijat zákon o zkrácení základní vojenské služby z 24 na 18 měsíců. V rámci nové vojenské doktríny bylo rozhodnutí uskutečnit zásadní přestavbu ozbrojených sil, jejichž cílem bylo vybudovat armádu obranného charakteru.

Základními principy koncepce se staly redislokace, reorganizace a redukce ozbrojených sil. Účelem redislokace bylo dosáhnout rovnoměrného rozmístění vojsk po celém území státu. Podstatným rysem reorganizace armády bylo snížení počtu výzbroje a likvidace uskupení. Současně bylo nutné vytvořit moderní a účinný systém řízení obrany státu. Redukce armády spočívala v naplnění Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

V únoru 1990 byla v Moskvě podepsána Dohoda mezi vládami ČSSR a SSSR o odchodu sovětských vojsk z Československa. Stahování vojsk probíhalo ve třech etapách a poslední sovětský voják opustil naše území 27. 6. 1991. V červnu 1991 byla rozpuštěna Varšavská smlouva.

„*Obranná politika musela v tomto období reagovat na nově vznikající konflikty, které ohrožovaly stabilitu a mír ve světě.*“ (Tůma, 2009, s. 19) Jednalo se o první válku v Perském zálivu, občanskou válku na Balkáně či rozpad Sovětského svazu.

Po volbách v roce 1992 bylo přijato politické rozhodnutí o rozdělení ČSFR na dva samostatné státy, a tím i rozdělení dosavadní armády. Principy a zásady rozdělení armády byly schváleny Radou obrany státu v září 1992. Rozdělení sil a prostředků bylo stanoveno v poměru 2:1, mimo letounů Mig-29, Mig-23 a některých protiletadlových raketových kompletů. Tento složitý manévr představoval přemístění množství techniky a materiálu z území České republiky na území Slovenské republiky a naopak. „*Přesuny započaly*

v listopadu a byly ukončeny koncem prosince 1992. Celkem se uskutečnilo na 2 324 vojenských přesunů po železnici a 117 přesunů kolon po silnici.“ (MO, 1995, s. 24) Přesuny proběhly spořádaně a bez mimořádných událostí.

K 1. 3. 1993 dostala ČsA nový název na Armádu České republiky (AČR). Organizační strukturu AČR k tomuto datu tvořilo pozemní vojsko, letectvo a protivzdušná obrana, záchranné útvary CO, železniční vojsko a jednotky ostrahy objektů zvláštní důležitosti. Rokem 1993 začíná druhá etapa výstavby armády, je to etapa integrace. V této etapě se definitivně vymezuje obranná politika státu, která je orientována na západní politicko-vojenské demokratické struktury. Je to počátek snahy ČR být členem NATO. Roku 1993 byl přijat zákon o AČR a byla vypracována Koncepce výstavby AČR do roku 1996. Rokem 1994 byla zpracována Vojenská strategie ČR a roku 1995 „Bílá kniha“ o obraně ČR. V těchto dokumentech byla mj. stanovena rizika a ohrožení ČR. Roku 1994 vznikl program Partnerství pro mír, ČR byla mezi prvními státy bývalého východního bloku, která do tohoto programu vstoupila a zřídila si svou kancelář na velitelství NATO v Bruselu. Oficiální pozvání k členství do NATO obdržela ČR v červnu 1997 na summitu NATO v Madridu. V přípravě pro vstup do NATO musela ČR provést celou řadu kroků legislativního charakteru. Spolu s Maďarskem a Polskem dne 12. 3. 1999 vstoupila ČR do struktur v NATO. „*V den, kdy se ČR stala právoplatným členem NATO, podporovalo tento krok 66,9 % obyvatelstva. Proti bylo 22,6 % občanů a 10,5 % nemělo na tento vývoj žádný názor.*“ (Tůma, 2009, s. 40) Členství v NATO neznamenal pouze garanci obrany země, ale i závazek k této kolektivní obraně. Vstupem do NATO byl završen jeden ze strategických cílů ČR. V září 1999 byl přijat Branný zákon, Zákon o ozbrojených silách, o průběhu základní nebo náhradní služby, o vojácích z povolání a o zajišťování obrany ČR.

„Katastrofické povodně v roce 1997 sice způsobily škody na majetku armády, ale současně znamenaly značný úspěch z pohledu jejího nasazení v krizových situacích.“ (Tůma, 2009, s. 43) Kvůli povodním byla také v červnu 1998 založena bezpečnostní rada státu. Začátkem roku 1998 zpracoval resort obrany Koncepci výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005.

Po roce 1999 začal proces reformy. Cílem bylo přizpůsobit armádu změnám bezpečnostního prostředí. Vývoj obranné politiky byl ovlivněn kosovskou krizí a teroristickými útoky na USA v září 2001. Velmi významné bylo konání summitu NATO roku 2002 v Praze.

V roce 2002 byla schválena další koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR. Plány reformy vycházely ze zdrojového rámce, předpokládalo se, že bude reálný a že bude naplněn. Stát si však nemohl dovolit vyčlenit takové prostředky pro rozvoj armády, proto byla rok nato vypracována nová koncepce. Výdaje na MO již nebyly odvozovány z procentuálního podílu na HDP, ale na výši, která byla nezbytná na pokrytí úkolů. Mezi základní úkoly této koncepce patřily:

- obrana území ČR,
- zabezpečení účasti na operacích mimo ČR (vojenské mise),
- zajištění střežení vzdušného prostoru,
- plnění aliančních závazků.

Z koncepcí byl zpracován střednědobý plán na léta 2005–2009.

Na základě zákona č. 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování byla k 1. 1. 2005 zrušena základní vojenská služba a AČR se stala plně profesionální armádou.

Po roce 2006 došlo k zásadnímu omezení zdrojových podmínek resortu obrany. „V průběhu let 2008–2009 byly dostupné zdroje resortu obrany dále omezovány vlivem negativního působení celosvětové hospodářské krize na ekonomiku země.“ (Tůma, 2009, s. 59, 60) „V říjnu 2007 vláda přijala dokument Transformace resortu MO ČR. Dokument se stal kompromisem mezi záměry pro další zkvalitňování schopností vojsk a omezeními vyplývajícími ze snižování úrovně původně predikovaných obranných výdajů.“ (Tůma, 2009, s. 62) Byly vypracovány návrhy na pokračující redukci nadbytečné techniky, zásob a infrastruktury.

Roku 2011 byla vypracována nová Bezpečnostní strategie, která obsahovala strategický kontext bezpečnostního prostředí. „V něm jsou uvedeny tyto hrozby:

- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- negativní aspekty mezinárodní migrace,
- organizovaný zločin a korupce,

- *ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,*
- *přerušení dodávek strategických surovin nebo energie,*
- *pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.“ (MO ČR, 2013, s. 86)*

Ve stejném roce byla vydána Bílá kniha o obraně. V září 2012 byla přijata nová Obranná strategie ČR. Dokument představuje záměr vlády k zajištění obrany na 10 let. Cílem je také zabezpečit potřebné obranné schopnosti pro úkoly vyplývající z kolektivní obrany NATO. Odpovědné využívání prostředků pro zajišťování obrany je jedním ze základních doporučení tohoto dokumentu.

K 1. 1. 2015 měla AČR 28 351 osob, z toho: 20 864 vojáků z povolání a 7 487 občanských zaměstnanců.

3.3 Vojenské školství po roce 1989

V roce 1990 měla čs. armáda k dispozici stejná vzdělávací zařízení jako v roce 1989. Došlo pouze ke zrušení VPA KG v Bratislavě, ta byla nahrazena Vysokou vojenskou pedagogickou školou (VVPS). „*Život vojenských vysokých škol rozhodujícím způsobem ovlivnila realizace nového vysokoškolského zákona č. 172/1990 Sb., který nabyl účinnosti 1. 7. 1990. Uvedený zákon se plně vztahoval i na oblast vojenského školství a anuloval stávající rezortní prováděcí předpisy. Zákon také zaváděl akademické samosprávné orgány v netradičním prostředí vysokých vojenských škol.*“ (Vondrášek, 2005, s. 153) Střední vojenské školy pokračovaly ve výuce nových praporčíků téměř v nezměněném stavu.

K 1. 1. 1993 došlo k rozdělení ČSFR, ČsA, a tím i vojenského školství. Většina vojenského školství, hlavně odborného, byla dislokována na území nově vzniklé Slovenské republiky. V květnu 1993 bylo definitivně rozhodnuto, že všichni čeští posluchači, navštěvující slovenské vojenské školy, by měli mít možnost od příštího školního roku studovat v Čechách. Přesun na jinou školu neznamenal změnu specializace. Počítalo se s vytvořením tří vojenských vzdělávacích center – pro pozemní vojsko ve Vyškově, pro letectvo, PVO a další technické odbornosti v Brně a vojenské zdravotnictví v Hradci Králové. Koncem června byl vyslán speciální vlak, který vyzvedl všechny české posluchače vojenských vysokých a středních škol na Slovensku. Posluchači vojenských vysokých škol byli redislokováni do Brna a Vyškova, posluchači středních vojenských škol do Brna, Vyškova a Moravské Třebové.

Na území České republiky zůstaly k 1. 1. 1993 tyto vojenské školy:

- Vojenská akademie Brno,
- Vojenská vysoká škola pozemního vojska Vyškov,
- Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně Hradec Králové,
- Vojenská střední odborná škola Valašské Meziříčí,
- Vojenská hudební škola v Roudnici nad Labem,
- Střední škola zdravotnická při VLÉA JEP,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Praze,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Opavě,
- Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova v Moravské Třebové.

Důsledkem toho dne 1. 7. 1993 vznikla Vojenská střední škola ve Vyškově a v Brně. Svou činnost obě školy zahájily 1. 9. 1993.

„Průvodním jevem celkového nepříznivého stavu v personální a sociální oblasti, včetně pokračující nízké prestiže vojáka z povolání, byl v polovině 90. let i pokles zájmu o studium na vojenských školách. K nezájmu přispěl i růst pacifistických nálad, snižování stavu armády i poměrně vysoká míra nezaměstnanosti.“ (Tůma, 2009, s. 73) Totéž platilo i pro vojenské střední školy a gymnázia.

V rámci reformy a zániku železničního vojska byla v roce 1994 zrušena Vojenská střední odborná škola ve Valašském Meziříčí. V témže roce zanikla rovněž Střední škola zdravotnická v Hradci Králové, která připravovala vojáky pro odbornost zdravotní sestry. V roce 1995 byla zrušena dvě vojenská gymnázia, a to v Praze a Opavě. Rok nato zaniklo také gymnázium v Moravské Třebové a na jeho základech vznikla v dubnu 1996 Střední technická škola MO.

Hlavním úkolem probíhající reformy ozbrojených sil v oblasti profesní přípravy personálu a vojenského školství se stala realizace záměru uskutečňovat vzdělávání v souladu s požadavky na výkon jednotlivých služebních míst a kariéru vojáka. V průběhu roku 2004 byl proto reorganizován vojenský vzdělávací a výcvikový systém. Cílem této reorganizace bylo vytvořit jednu vysokou vojenskou školu, jednu vojenskou střední školu a jedno vojenské resortní výcvikové zařízení. *„Na základě zákona č. 214/2004 Sb. vznikla 1. 9.*

2004 *Universita obrany, došlo ke sloučení Vojenské akademie, Vojenské lékařské akademie a Vojenské vysoké školy pozemního vojska.*“ (Tůma, 2009, s. 83) Vojenské střední školství řešil nový zákon č. 561/2004 Sb. o soustavě základních a středních škol, tzv. školský zákon, který rušil socialistický školní zákon z roku 1984. V oblasti středoškolského vzdělání probíhal, po předchozím zrušení voj. gymnázií, postupný útlum vojenských středních škol. V srpnu 2006 byla zrušena vojenská střední škola v Brně a Vyškově. Roku 2009 došlo ke zrušení vojenské konzervatoře v Roudnici nad Labem. Jedinou vojenskou střední školou se stala Střední technická škola v Moravské Třebové. *„Ve Vyškově bylo zřízeno Ředitelství výcviku a doktrín, roku 2008 změněno na Velitelství výcviku – Vojenská akademie.*“ (Tůma, 2009, s. 83)

K 1. 1. 2015 jsou pro potřebu AČR tato vzdělávací a výcviková zařízení:

- Univerzita obrany: Fakulta vojenského leadershipu (Brno),
Fakulta vojenských technologií (Brno),
Fakulta vojenského zdravotnictví (Hradec Králové),
Ústav ochrany proti zbraním hromadného ničení (Vyškov),
- Vojenský obor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy (Praha),
- Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola MO (Moravská Třebová),
- Velitelství výcviku – Vojenská akademie (Vyškov).

3.4 Tendence a možné směry vývoje vojenského školství

Posláním školství a vzdělání v AČR je poskytnout vojenským profesionálům v průběhu jejich služební kariéry a vybraným zájemcům o vojenské povolání vzdělání, potřebné vědomosti, dovednosti a návyky v jednání pro výkon funkcí ve štábech, vojscích, ústavech a zařízeních AČR. V souvislosti s enormním tlakem na rozpočet obrany jsou zvažovány i možnosti další racionalizace v oblasti vzdělávání a výcviku. *„Je zřejmé, že budoucí koncepce resortu obrany v oblasti vzdělání a výcviku bude odrážet měnící se finanční možnosti resortu obrany a odlišné požadavky na znalostní profil vojenských profesionálů směrem k universálnosti jejich použití v soudobých vojenských operacích.*“ (Tůma, 2009, s. 83)

Velmi důležitá je také individuální příprava vojáka. Jde zde o vůli a ochotu vzdělávat se formou samostatné přípravy. K tomu však musí být vytvořeny motivační faktory. To se

týká také jazykové přípravy s preferencí anglického jazyka. Je důležité, aby diferencovaně postupovala všemi hodnotními sbory.

AČR do budoucna plánuje udržet stávající vzdělávací systém. Je ovšem otázka, zda při velikosti, počtu osob a techniky je tento systém účinný a rentabilní. Sílí hlasy, že z ekonomického hlediska by bylo ideální, kdyby byly tyto instituce zrušeny. Nábor již hotových středoškoláků a vysokoškoláků by byl prováděn z civilních škol za určitých motivačních podmínek a další vojenskou specializaci by získali na Vojenské akademii. Z vlastní zkušenosti vím, že resort MO poskytuje ve svých vzdělávacích zařízeních opravdu špičkové vzdělání, které je na velmi vysoké úrovni. Budoucnost vojenského školství je bohužel přímo úměrná s ekonomickou situací v České republice.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VZTAH POPULACE K VOJENSKÉMU POVOLÁNÍ

Tato část bakalářské práce je zaměřena na zjištění postojů náhodně vybraného vzorku populace k vojenskému povolání. Jsou zde stanoveny cíle a metody výzkumu. Pomocí dotazníku respondenti odpovídají na připravené otázky, které se dají shrnout do osmi vybraných tematických celků. Dotazníky jsem distribuoval jak v tištěné, tak v elektronické podobě. Po zpracování dotazníku byly výsledky výzkumu analyzovány, interpretovány a graficky znázorněny.

4.1 Výzkum vztahu veřejnosti k vojenskému povolání

Výzkumy veřejného mínění v různých oblastech se staly po roce 1989 důležitým nástrojem pro poznávání společnosti. Výzkumná šetření se zaměřují také na zprostředkování informací o postojích a názorech populace spojených s armádou a jejími příslušníky. Postoje české veřejnosti k Armádě České republiky jsou sledovány od počátku 90. let. Zkoumána je především důvěra v AČR, hodnocení prestiže vojenského povolání, vnímání možného ohrožení státu a další. K těmto oblastem se však přidávají také otázky reflektující aktuální diskuze ve společnosti (např. zahraniční mise, financování AČR, reformy...). Poslední výzkum veřejného mínění vztahu populace k AČR a jejím příslušníkům byl realizován roku 2013 pod názvem *Armáda a veřejnost 2013*. Byl uskutečněn agenturou FOCUS ve spolupráci Odboru komunikace a propagace Ministerstva obrany ČR a Univerzity obrany.

4.2 Vlastní výzkum

4.2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkum se zaměřil na získání poznatků o vztahu populace k AČR a vojenskému povolání. Současná společnost vede diskuzi o mnoha oblastech armádního života – diskutována bývá problematika bezpečnosti a možností obrany, ale také postoje k vojákům z povolání týkající se jejich vzdělání, hodnocení jejich schopností apod. Tato a další témata se stala předmětem realizovaného výzkumu.

Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu byl popis a analýza postojů populace k AČR a vojenskému povolání. Dílčím cílem se stala analýza postojů populace k těmto vybraným tématům:

1. Názory na vzdělání příslušníků AČR
2. Hodnocení možností ohrožení a obrany
3. Názory na ženy v AČR
4. Názory na povinnou vojenskou službu
5. Hodnocení schopností a celkového dojmu AČR
6. Identifikace důvěry a prestiže AČR
7. Názory na korupci v AČR
8. Názory a postoje k zahraničním misím AČR

4.2.2 Metodologie výzkumu

Šetření proběhlo formou kvantitativního výzkumu. Zvolenou metodou výzkumu byl dotazník, jenž byl sestaven z uzavřených otázek vztahujících se ke zvoleným oblastem výzkumu. Otázky byly inspirovány předchozími výzkumy vztahu veřejnosti k armádě.

Během ledna a února 2015 bylo celkem dotázáno 90 náhodně zvolených respondentů. Řádně vyplněný dotazník odevzdalo 82 respondentů. Při výběru respondentů bylo přihlédnuto k zastoupení respondentů obou pohlaví a různých věkových kategorií. Ženy tvořily ve výzkumném vzorku 53,1 %, muži 46,9 %. Všichni respondenti byli starší 18 let, přičemž 6,1% respondentů spadalo do věkové kategorie 20 a méně, 32,9% do kategorie 21-40let, 56,1% do kategorie 41-60 let a 4,8% do kategorie 61 let a více. Respondenti byli také rozděleni do čtyř kategorií dle nejvyššího dosaženého vzdělání: 3,6% z nich dosáhlo základního vzdělání, 47,5% středoškolského vzdělání, 30,4% bakalářského vzdělání a 18,2% úplného vysokoškolského vzdělání.

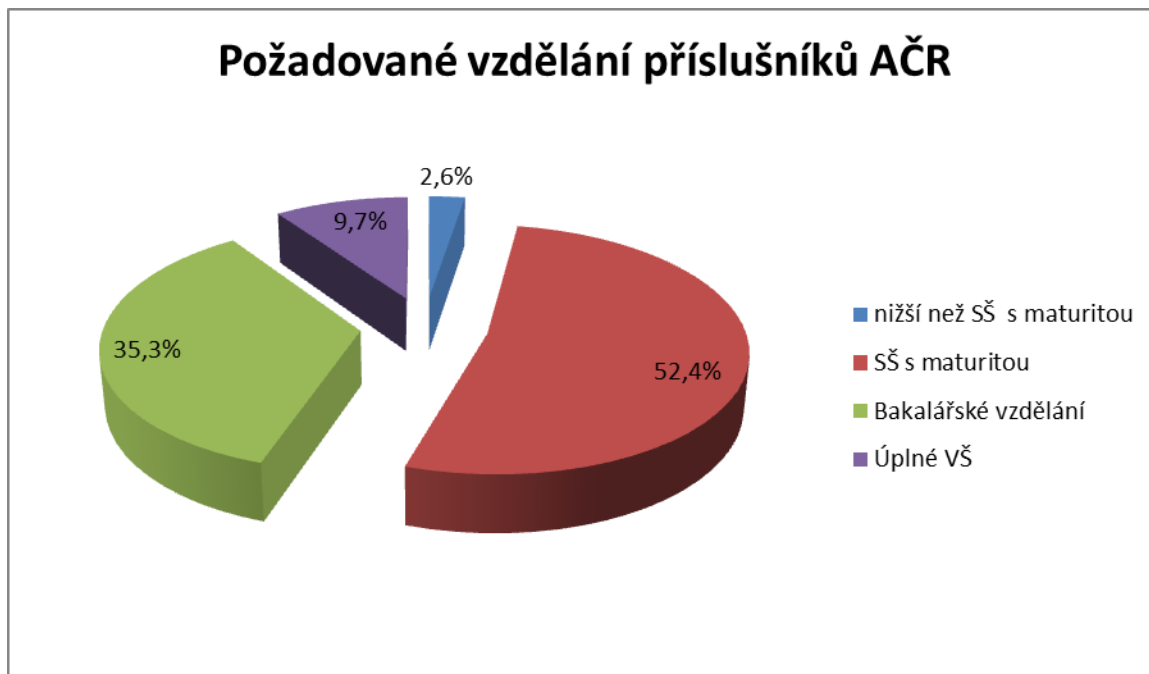
Výsledky výzkumu byly následně analyzovány a interpretovány, čemuž se věnuje následující část práce.

4.2.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

4.2.3.1 Názory na vzdělání příslušníků AČR

První oblast výzkumu se zaměřila na zkoumání názorů populace na vzdělání příslušníků ČR. Respondenti byli nejdříve dotázáni, jaké vzdělání by podle jejich mínění měli mít příslušníci AČR. 2,6% dotázaných zvolilo možnost nižší než středoškolské odborné

s maturitou, 52,4% respondentů uvedlo právě středoškolské odborné vzdělání s maturitou. 35,3% se přiklonilo k bakalářskému vzdělání a 9,7% dotázaných zvolilo jako ideální úplné vysokoškolské vzdělání.

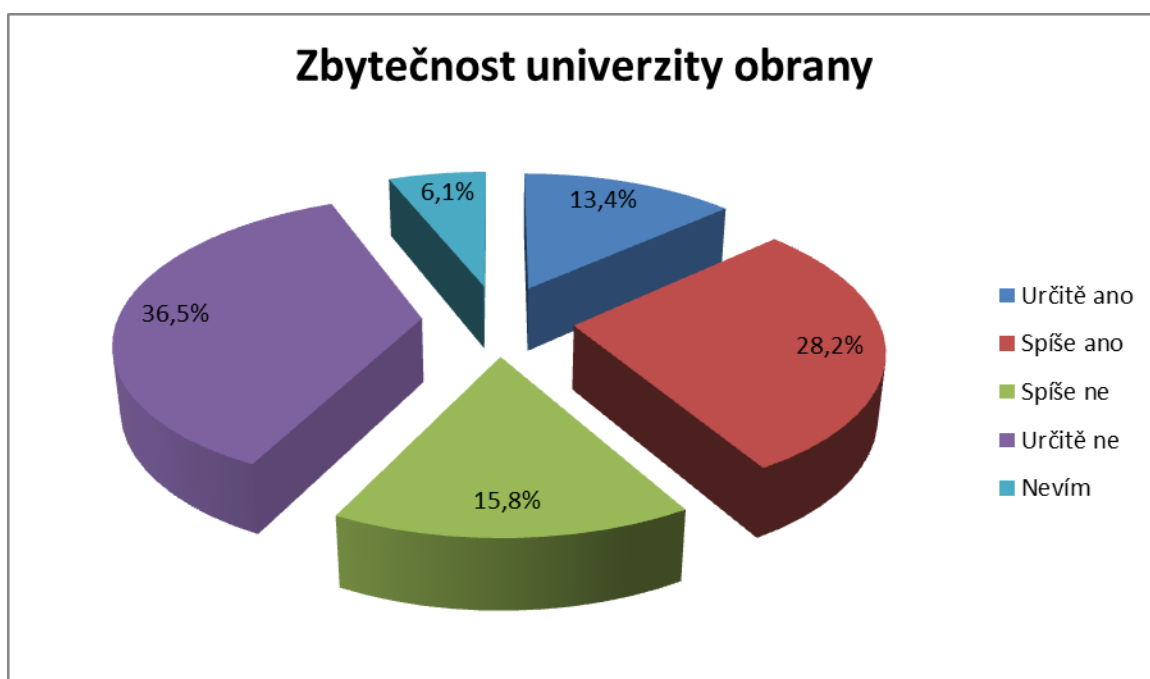
Graf č. 1: Požadované vzdělání příslušníků AČR

Další otázka se zaměřila na hodnocení současné vzdělanosti příslušníků AČR. Výsledky ukázaly, že 7% respondentů ohodnotilo současnou vzdělanost jako nedostatečnou, 21% jako dostatečnou, 70% dotázaných jako dobrou a 2% dokonce jako vynikající.

Graf č. 2: Současná vzdělanost příslušníků AČR

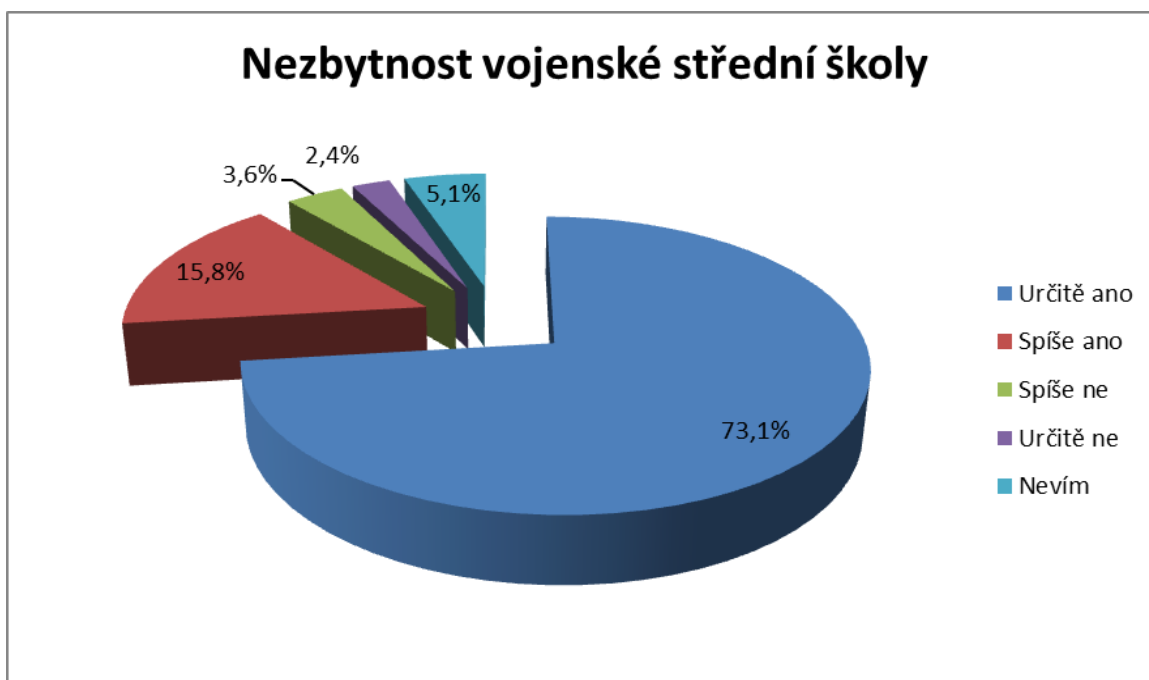
Dále byly dotázané osoby požádány, aby vyjádřily své názory na instituce zajišťující středoškolské a vysokoškolské vzdělání příslušníků AČR. 13,4% respondentů považuje Univerzitu obrany při velikosti české armády za jednoznačně zbytečnou a 28,2% s daným výrokiem spíše souhlasí. Za spíše potřebnou ji považuje 15,8% dotázaných a za jednoznačně potřebnou 36,5%, 6,1% dotázaných zvolilo možnost nevím.

Graf č. 3: Zbytečnost UO

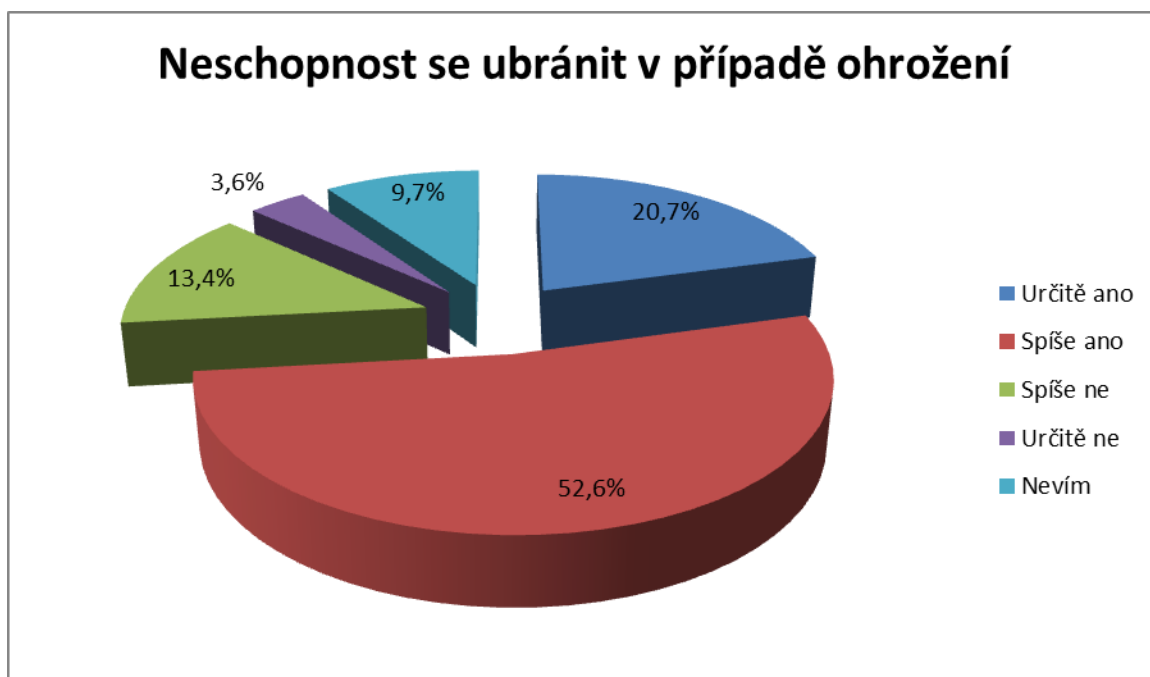
U vojenské střední školy se respondenti k nezbytnosti této instituce vyjadřovali následovně: 73,1% dotazovaných vnímá vojenské střední školství jako určitě nezbytné, 15,8% jako spíše nezbytné. Nezbytnost naopak spíše neguje 3,6% dotazovaných, určitě ne 2,4% a 4,8% jednoznačně neví.

Graf č. 4: Nezbytnost VSS

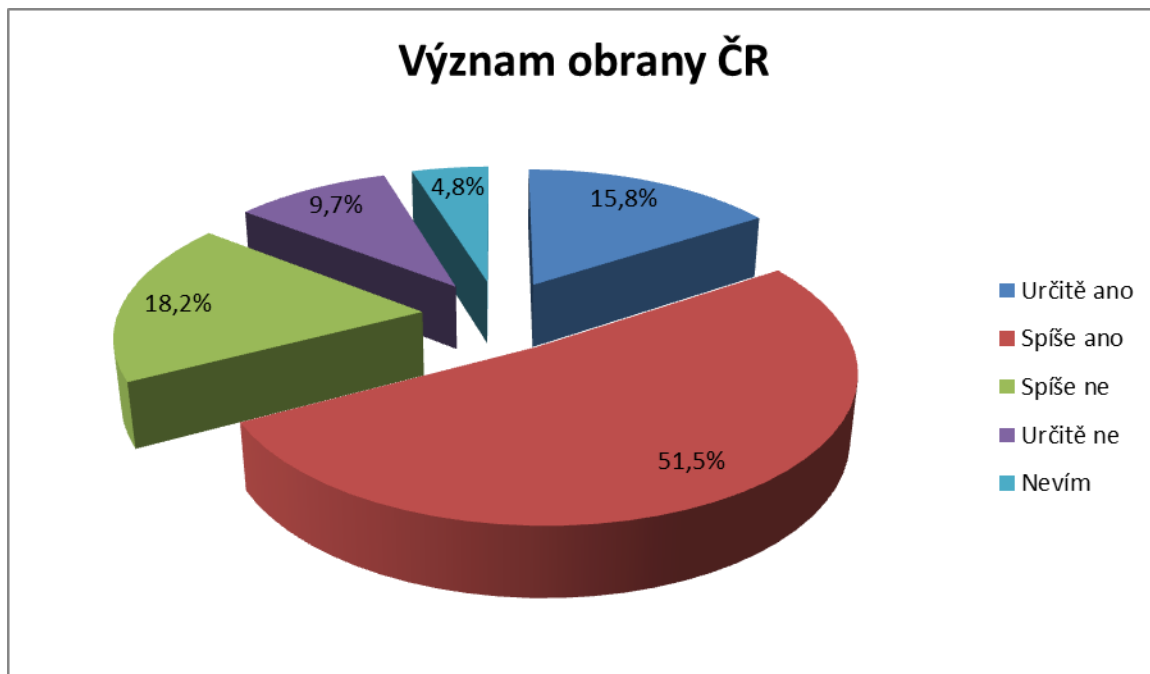
4.2.3.2 Hodnocení možností ohrožení a obrany

Většina dotázaných je k možnostem obrany ČR poměrně skeptická. Většina souhlasí s tím, že kdyby došlo na ohrožení, stejně bychom se neubránili: určitě ano 20,7%, spíše ano 52,6%, spíše ne 13,4%, určitě ne 3,6%, nevím 9,7%.

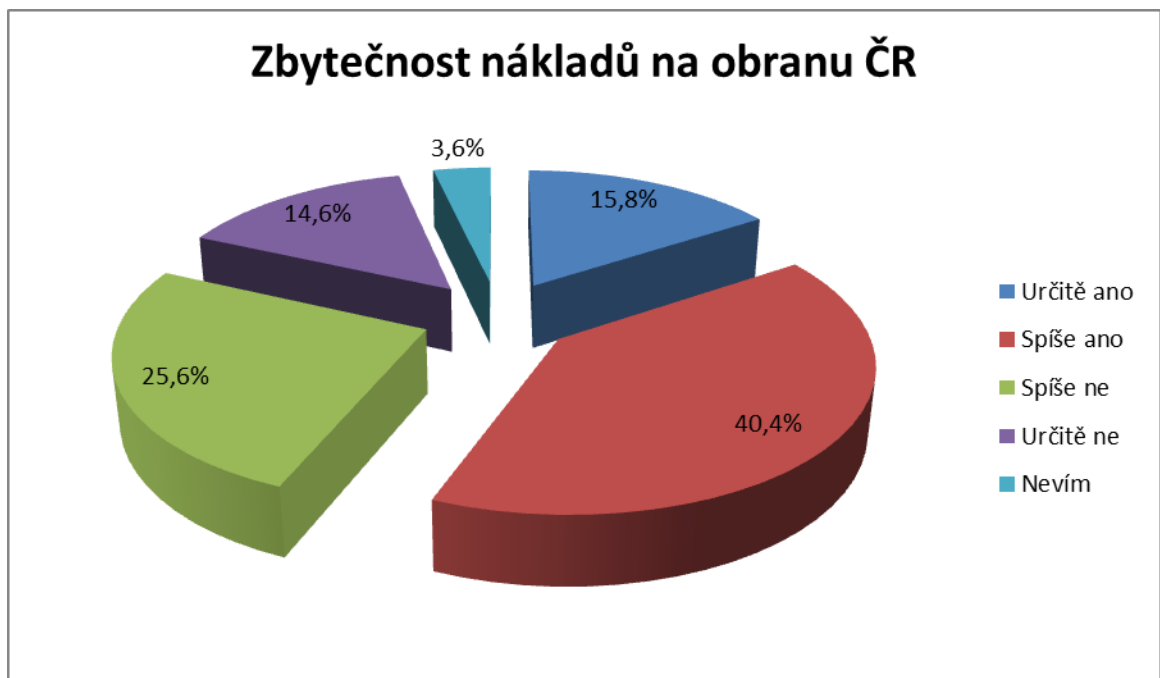
Graf č. 5: Neschopnost se ubránit v případě ohrožení

Obranu ČR hodnotilo jako jednoznačně podstatnou: určitě ano 15,8%, spíše ano 51,5%, spíše ne 18,8%, určitě ne 9,7%, nevím 4,8% dotázaných.

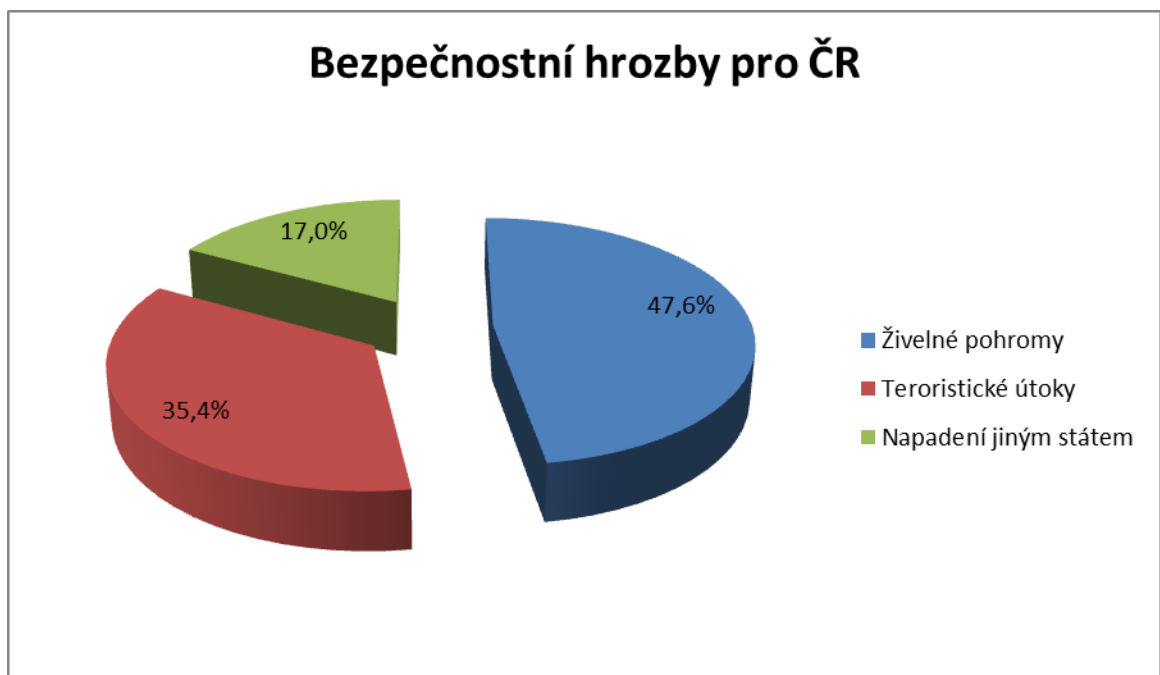
Graf č. 6: Význam obrany ČR

Více než polovina dotázaných se domnívá, že náklady na obranu ČR jsou zbytečnou zátěží pro státní rozpočet: určitě ano 15,8%, spíše ano 40,4%, spíše ne 25,6%, určitě ne 14,6%, nevím 3,6%.

Graf č. 7: Zbytečnost nákladů na obranu ČR

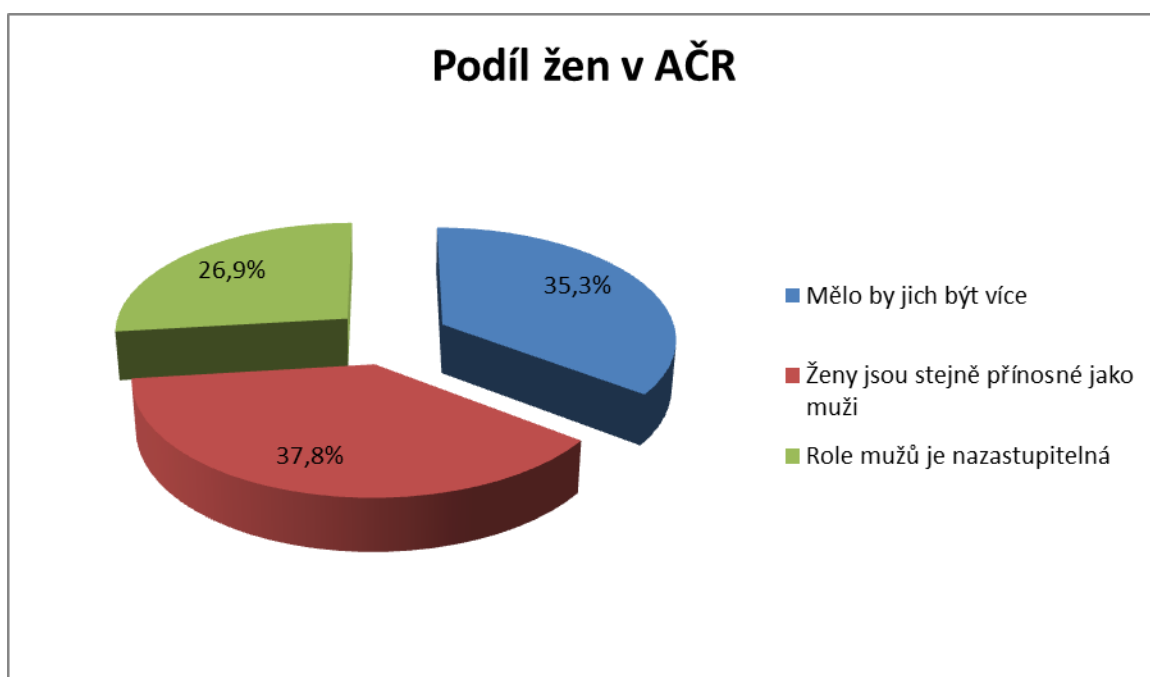
Respondenti byli také dotázáni, jakého typu ohrožení se nejvíce obávají. Z uvedených možností bylo jako největší riziko v rámci ČR hodnoceno nebezpečí živelných pohrom, jež se obává 47,6% dotázaných. Více než polovina respondentů se obává teroristických útoků 35,4%. Nejméně se dotázaní obávají nebezpečí napadení jiným státem 17%.

Graf č. 8: Bezpečnostní hrozby pro ČR

4.2.3.3 *Názory na ženy v AČR*

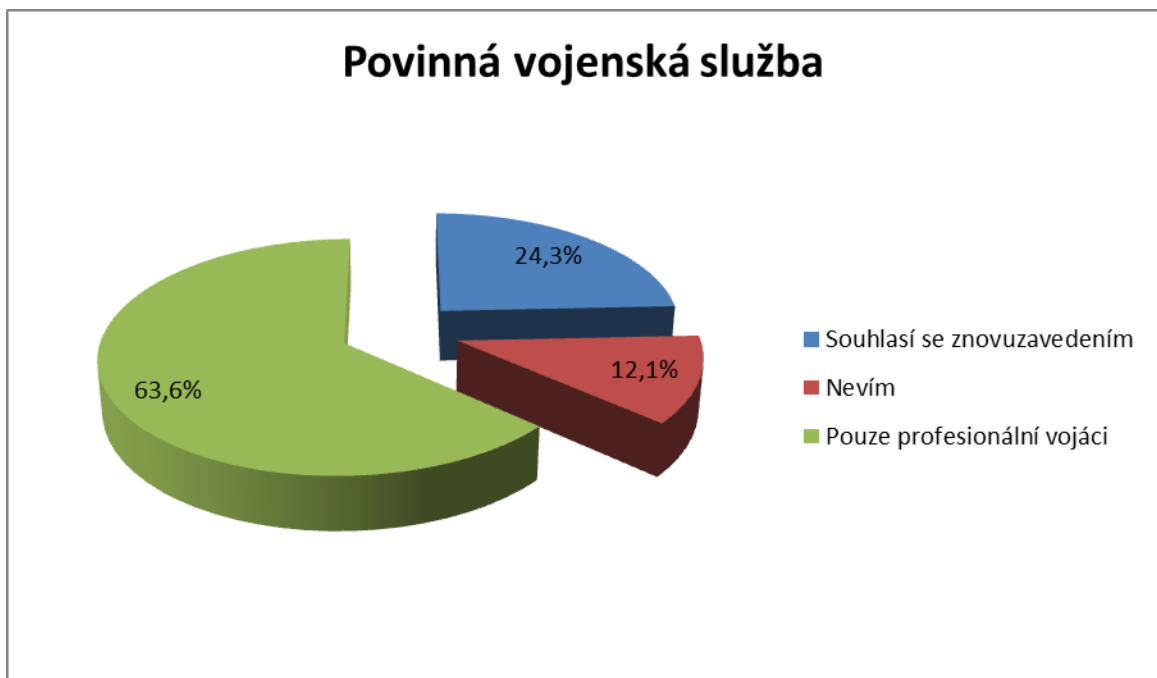
Názor populace na ženy v armádě bývá často zkoumán v kontextu generových výzkumů a studií. Podíl žen v AČR aktuálně představuje asi 13,8%. Respondenti byli požádáni, aby vyjádřili svůj názor na ideální podíl žen v AČR v procentech. Třetina respondentů 35,3% se domnívá, že součástí AČR by mělo být více žen a přiklání se k možnosti 20%. Více než třetina respondentů 37,8% souhlasí s výrokem, že ženy mohou být pro armádu stejně přínosné jako muži. Mínění, že role mužů je nezastupitelná přetrvává u 26,9% respondentů.

Graf č. 9: Podíl žen v AČR

4.2.3.4 *Názory na povinnou vojenskou službu*

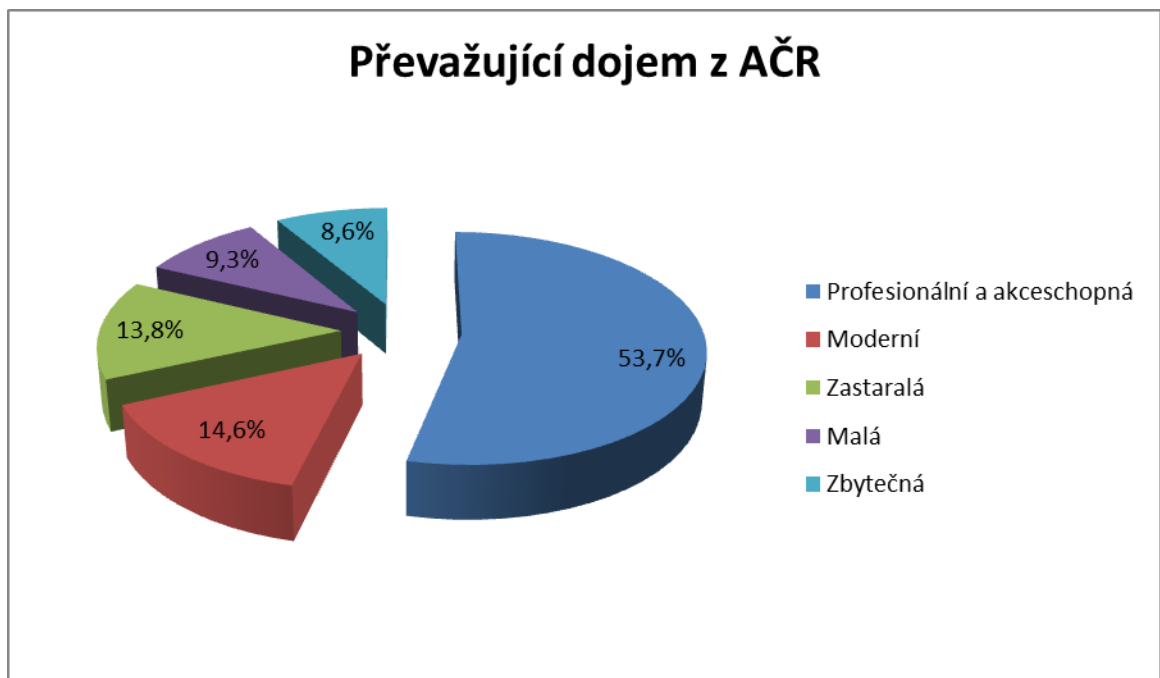
Povinná vojenská služba vyvolává ve společnosti mnohé diskuze. Tato část výzkumu se proto zaměřila na zmapování názorů populace na nutnost či zbytečnost povinné vojenské služby. S jejím znovuzavedením souhlasí pouhých 24,3%. O diskutabilnosti této otázky svědčí také relativně vysoký podíl odpovědí nevím 12,1%. Více než polovina respondentů 63,6% se domnívá, že obrana ČR by měla zůstat výhradně záležitostí profesionálních vojáků.

Graf č. 10: Povinná vojenská služba

4.2.3.5 Hodnocení schopností a celkového dojmu AČR

Na otázku jaký převažující dojem vzbuzuje AČR v respondentech, odpovědělo úctyhodných 53,7% respondentů obdivně, a to že současnou armádu spatřují jako profesionální a akceschopnou. Zajímavým zjištěním bylo téměř shodné zastoupení respondentů, kteří armádu považují za moderní a naopak těch, kteří ji vnímají jako zastaralou. Pro moderní se vyjádřilo 14,6%, pro zastaralou naopak 13,8% odpovídajících. Jako malou vnímá armádu 9,3% respondentů a jako úplně zbytečnou 8,6%.

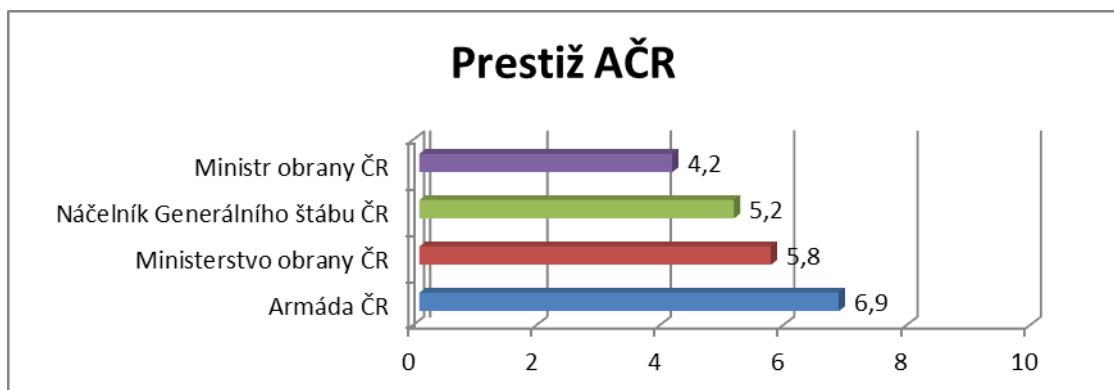

Graf č. 11: Převažující dojem z AČR

4.2.3.6 Identifikace důvěry a prestiže AČR

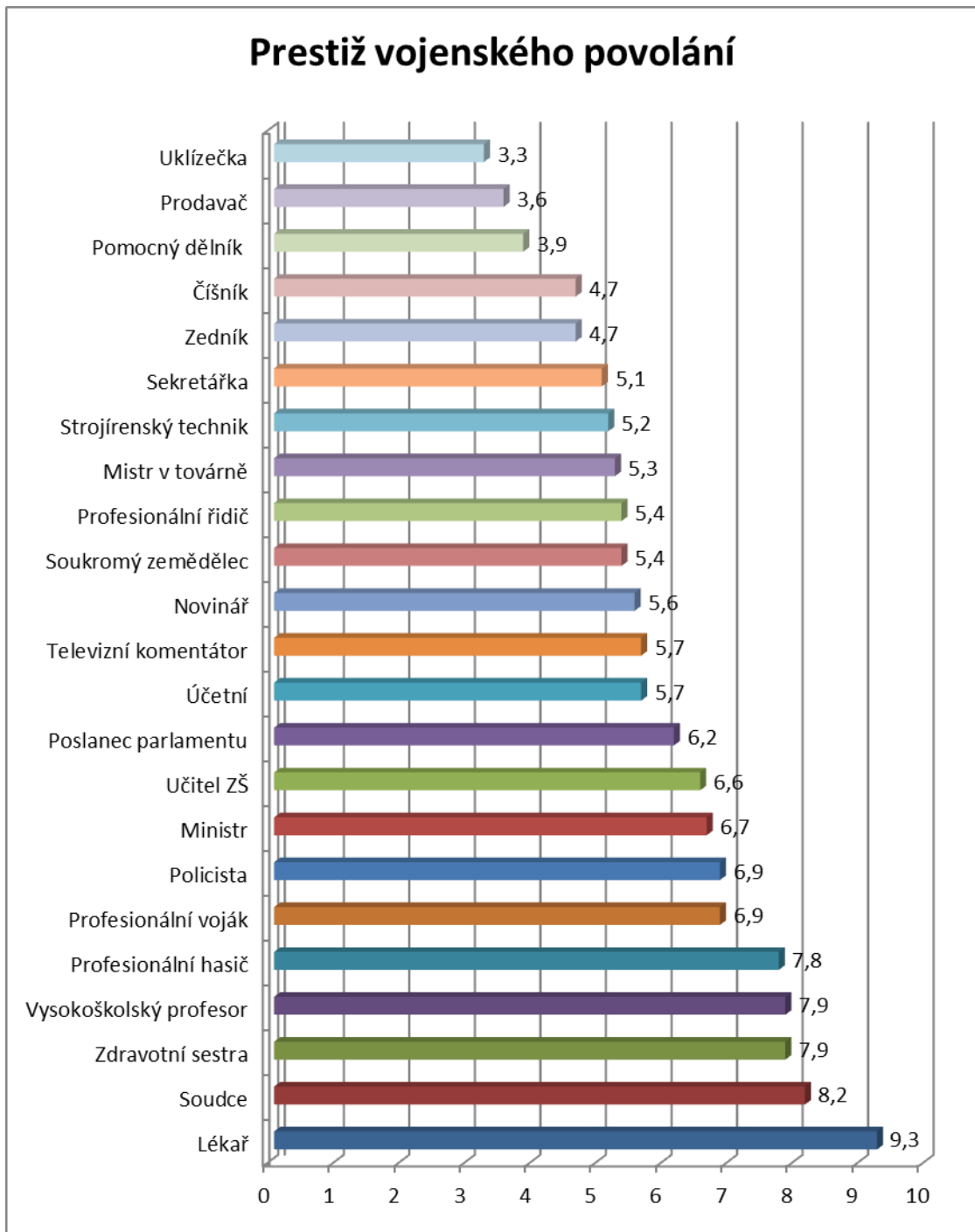
Identifikace důvěry a prestiže AČR byla provedena pomocí otázek, u nichž respondenti vyjadřovali svou důvěru a vnímání prestiže vojenského povolání v porovnání s dalšími povoláními či institucemi. Své hodnocení vyjadřovali pomocí bodové škály 0-10 bodů.

V identifikace důvěry populace AČR výzkum dospěl k výsledkům, podle nichž respondenti vyjádřili důvěru AČR v průměru 6,9 body. V porovnání s dalšími institucemi obrany a jejími představiteli byla AČR dána největší důvěra.

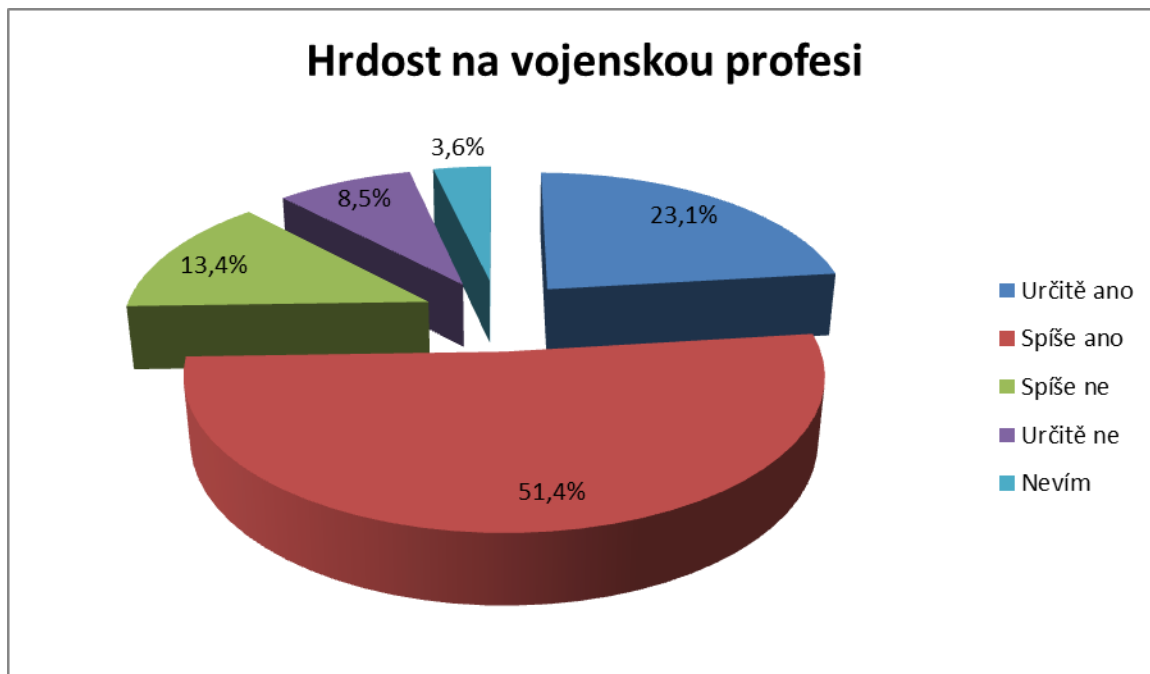
Graf č. 12: Prestiž AČR

Prestiž vojenského povolání byla zkoumána v porovnání s dalšími 22 povoláními. Respondenti v průměru ohodnotili prestiž vojenského povolání 6,9 body. Profesionální voják se tak umístil v daném srovnání na 6. místě, přičemž jako prestižnější dotázaní hodnotili povolání doktora, soudce, zdravotní sestry, vysokoškolského profesora a profesionálního hasiče. Stejného bodového hodnocení se dostalo povolání policisty (6,9 bodů).

Graf č. 13: Prestiž vojenského povolání

V poslední části této výzkumné oblasti byli respondenti dotázáni, zda se domnívají, že příslušníci AČR mohou být hrdí na svou profesi. Drtivá většina dotazovaných 74,5% se domnívá, že určitě či spíše ano.

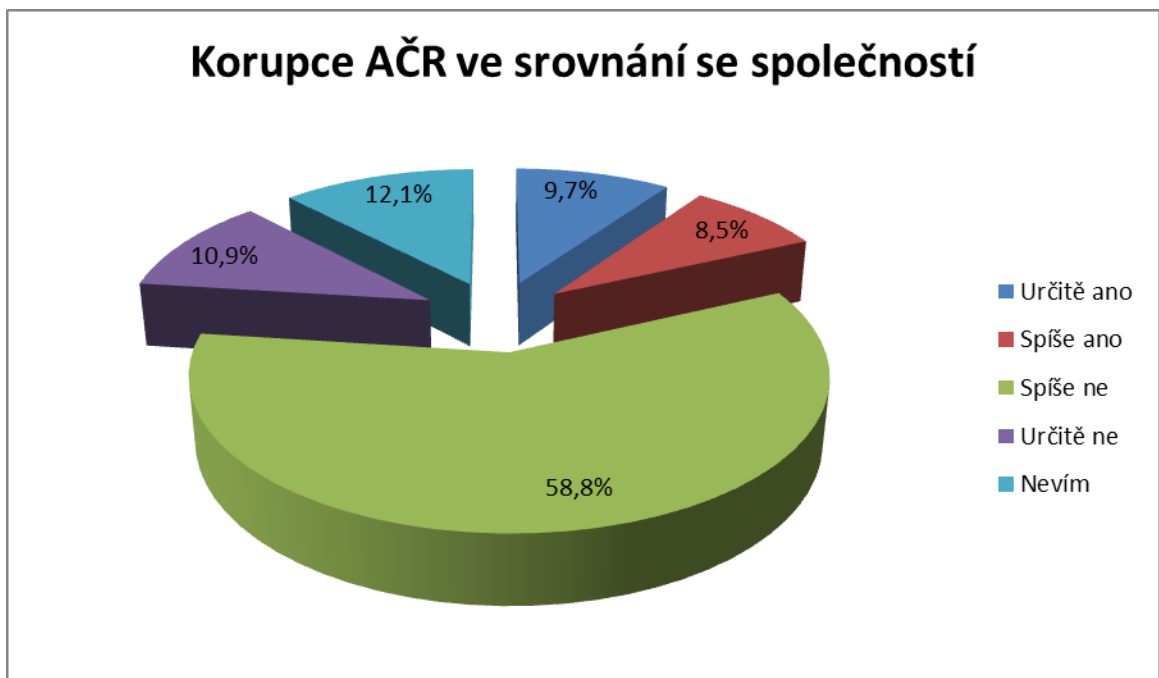

Graf č. 14: Hrdost na vojenskou profesi

4.2.3.7 Názory na korupci v AČR

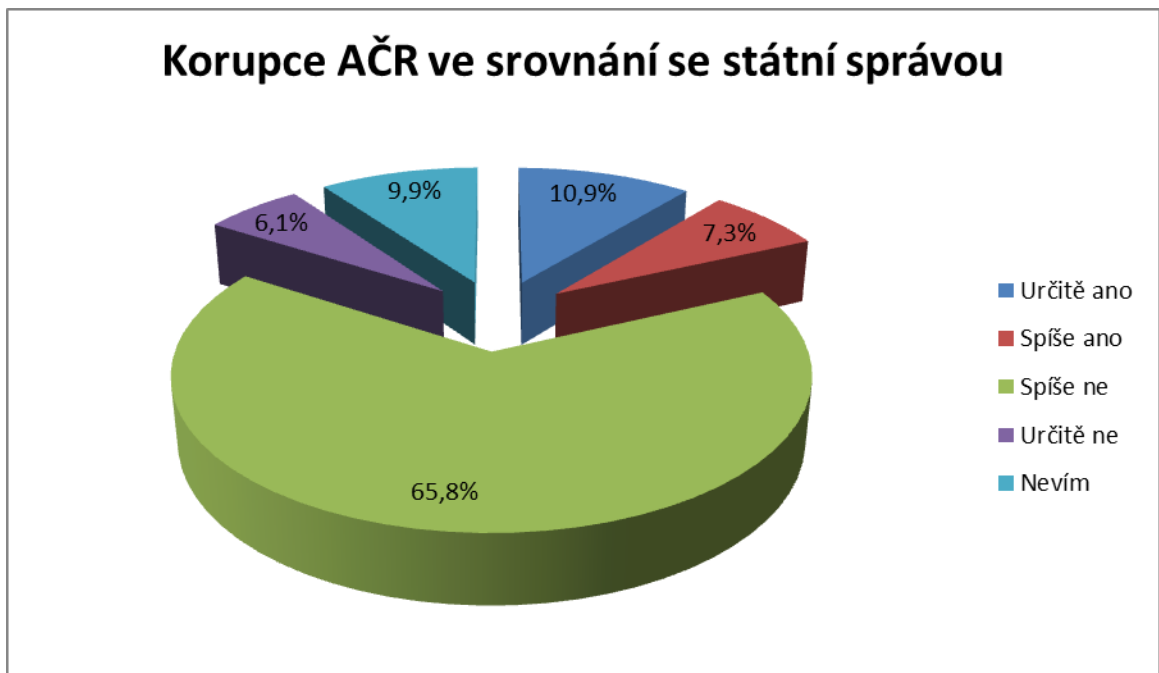
Respondenti uvedli své názory a postoje ke korupci v AČR. Více než polovina z nich se domnívá, že úplatkářství v AČR není častější než v ostatní společnosti: určitě ano 9,7%, spíše ano 8,5%, spíše ne 58,8%, určitě ne 10,9%, nevím 12,1%.

Graf č. 15: Korupce AČR ve srovnání se společností

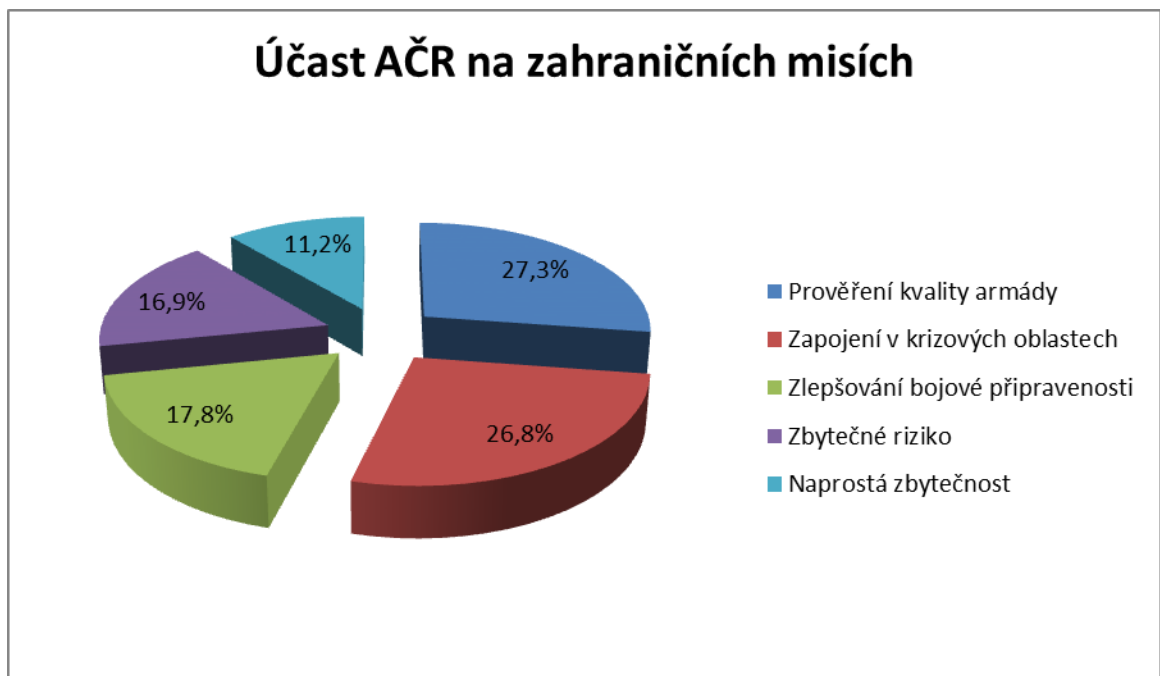
Podobně je tomu při srovnání AČR a ostatní státní správy. 18,2% respondentů se domnívá, že v AČR dochází k větší korupci než v ostatní státní správě: určitě ano 10,9%, spíše ano 7,3%, spíše ne 65,8%, určitě ne 6,1%, nevím 9,9%.

Graf č. 16: Korupce AČR ve srovnání se státní správou

4.2.3.8 *Názory a postoje k zahraničním misím AČR*

Poslední zkoumanou oblastí byly názory a postoje veřejnosti k zahraničním misím AČR. Dotázaní byli požádáni, aby uvedli, které z následujících tvrzení nejlépe vystihuje účast AČR v zahraničních operacích (misích). Z nabízených možností se téměř shodně umístilo tvrzení „Zahranční mise prověřují kvalitu naší armády“ s 27,3% a tvrzení o správnosti zapojení AČR v krizových oblastech s 26,8%. O zlepšování bojové připravenosti díky zahraničním operacím je přesvědčeno 17,8% respondentů, zbytečné riziko si uvědomuje 16,9% odpovídajících a o naprosté zbytečnosti je přesvědčeno zbývajících 11,2% respondentů.

Graf č. 17: Účast AČR na zahraničních misích

ZÁVĚR

V průběhu své teoretické práce jsem použil několik metod. Jedná se o metodu přímou - spočívající ve shromažďování, třídění a vyhodnocování historických faktů z pramenů, ve kterých jsou informace obsaženy. Dále o metodu progresivní – celá práce zachycuje události tak, jak po sobě následovaly.

V první kapitole teoretické části jsem popsal vznik Československé republiky, vnitropolitickou situaci během první republiky, postoje k utváření československé branné moci a vznik vojenského školství. Podle rozdělení druhu vojsk jsem také vyjmenoval a částečně popsal resortní školy, které se podílely na edukaci tehdejších příslušníků složek.

Druhá kapitola popisuje převážně období totality, tedy po únoru 1948 do listopadu 1989. Také zde uvádím vnitropolitickou situaci i s negativními důsledky čistek, novou tvorbu armády a postupnou reorganizaci vojenského školství.

Třetí kapitola popisuje období od listopadu 1989 po současnost. Zmiňuji se zde též o tom, jakým politickým směrem se ubírala naše republika. Armáda i resortní školství prošly velkými pozitivními změnami. Na závěr této kapitoly naznačuji možný trend vývoje vojenského školství. Troufám si říci, že vojenské školství pružně reaguje na aktuální požadavky doby a to i v podmínkách ekonomické krize.

V praktické části byl realizován výzkum, který se zaměřil na analýzu a interpretaci postojů a názorů populace k AČR vojenskému povolání. Ačkoliv byly dílčí výsledky kriticky zhodnoceny v předchozí části práce, uvedu nyní některá obecná zjištění dotazníkového šetření.

Celkový dojem veřejnosti z AČR je poměrně pozitivní. Respondenti kladně hodnotili schopnosti armády. Skeptický pohled na obranu země, který vyjádřili, je spíše determinován politickým pozadím (resp. málo významnou politicko-vojenskou rolí ČR), než schopnostmi armády. Z možného ohrožení se respondenti nejvíce obávají živelných pohrom a teroristických útoků.

Vojenské povolání je očima veřejnosti hodnoceno jako prestižní a jeho vykonavatelé mohou být dle respondentů na svou profesi hrdí. Názory populace se však v mnoha ohledech různí a jsou nejednotné – ať už se jedná o význam zahraničních misí AČR či povinné vojenské služby.

Ve výsledcích uvedeného šetření je patrné, že v pohledu populace na AČR se mísí dva významné aspekty – vnímání AČR jako skupiny profesionálů a politický kontext AČR. Názor na vojenské povolání nemůže být hodnocen izolovaně, přesto se však zdá, že první zmíněný aspekt (vnímání AČR jako skupiny profesionálů) je hodnocen populací výrazně pozitivněji než druhý (politický kontext AČR).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BÍLEK, J., a kol.: *Vojenské dějiny Československa III. díl 1918–1939*. Praha: Naše vojsko, 1987. 584 s. ISBN 28-044-087.02/36
- [2] BÍLEK, J., a kol.: *Vojenské dějiny Československa V. díl 1945–1955*. Praha: Naše vojsko, 1989. 592 s. ISBN 28-069-89.02/36
- [3] BÍLEK, J., LÁNÍK, J., ŠACH, J.: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí 1945–1955*. Praha: MO ČR-Avis, 2006. 195 s. ISBN 80-7278-377-7
- [4] BÍLEK, J., LÁNÍK, J., MINAŘÍK, P., POVOLNÝ, D., ŠACH, J.: *Československá lidová armáda v koaličních vazbách Varšavské smlouvy 1955–1968*. Praha: MO ČR-Avis, 2008. 257 s. ISBN 978-80-7278-472-1
- [5] BORO VAN, V.: *Historie československého vojenského letectva 1914–1945*. Praha: Knižní klub, 1998. 184 s. ISBN 80-7176-720-4
- [6] BURIAN, M., RÝC, J.: *Historie spojovacího vojska*. Praha: MO-Avis, 2007. 247 s. ISBN 978-80-7278-411-1
- [7] DOLEŽEL, L., KROUPA, L.: *Ženíjní vojsko historie a současnost*. Praha: MO ČR-Avis, 2003. 156 s. ISBN 80-7278-189-8
- [8] EMMERT, F.: *Průvodce českými dějinami 20. století*. Brno: František Emmert-Clio, 2012. 320 s. ISBN 978-80-905081-0-1
- [9] FIDLER, J., SLUKA, S.: *Encyklopedie branné moci republiky Československé 1920-1938*. Praha: Libri, 2006. 767 s. ISBN 80-7277-256-2
- [10] FRANCEV, V., KLIMENT, K.: *Československá obrněná vozidla 1918–1948*. Praha: Naše vojsko, 2004. 375 s. ISBN 80-206-0743-9
- [11] HANZALÍK, F., KOZÍLEK, R., RÁKOSNÍK, Z.: *Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově, Historie a současnost*. Praha: MO ČR-Avis, 2002. 123 s. ISBN 80-7278-160-X
- [12] IRRA, M.: *Československé vojenské letectvo 1945–1950 I. díl*. Cheb: Svět křídel, 2005. 831 s. ISBN 80-86808-33-5
- [13] JANOUŠEK, J.: *Československé dělostřelectvo 1918–1939*. Praha: Corona, 2007. 196 s. ISBN 978-80-86116-34-1
- [14] JIRÁNEK, T.: *Dějiny československého železničního vojska*. Praha: Nadatur, 2014. 252 s. ISBN 978-80-7270-042-4

- [15] KALOUSEK, M.: *Vládní vojsko 1939–1945, Vlastenci, či zrádci?*. Praha: Libri, 2002. 151 s. ISBN 80-7277-063-2
- [16] KÁRNÍK, Z.: *České země v éře první republiky 1918–1938*. Praha: Libri, 2003. 571 s. ISBN 80-7277-195-7
- [17] KLIMENT, K., NAKLÁDAL, B.: *Slovenská armáda 1939–1945*. Praha: Naše vojsko, 2003. 360 s. ISBN 80-206-0596-7
- [18] KUBÁNEK, V.: *Historie chemického vojska 1919–2009*. Brno: Tribun, 2010. 306 s. ISBN 978-80-7399-908-7
- [19] KUBÁNEK, V.: *Historie zbraní hromadného ničení a chemického vojska*. Brno: Tribun, 2008. 298 s. ISBN 978-80-7399-539-3
- [20] MAJER, P.: *1920–1990 Vojenská akademie Hranice na Moravě*. Praha: Magnet-Press, 1991. 117 s.
- [21] MO ČR.: *Armáda České republiky symbol demokracie a státní suverenity 1993–2012*. Praha: MO ČR, 2013. 205 s. ISBN 978-80-7278-614-5
- [22] MO ČR.: *Bílá kniha o obraně ČR*. Praha: MO ČR, 1995. 59 s.
- [23] MO ČR.: *Historie geografické služby AČR 1918–2008*. Praha: MO ČR-Avis, 2008. 198 s. ISBN 978-80-7278-463-9
- [24] OLIVOVÁ, V.: *Dějiny první republiky*. Praha: Společnost E. Beneše, 2000. 355 s. ISBN 978-80-86107-47-9
- [25] PAČES, J.: *Almanach 75 let československého vojenského zdravotního školství. 50 let Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně*. Hradec Králové: MO ČR, 2001. 80 s. ISBN 80-85-109-54-9
- [26] PAVLÍČEK, J.: *Československé dějiny a evropská politika ve 20. století*. Opava: Optys, 2008. 83 s. ISBN 978-80-85819-65-6
- [27] PRIŠČÁK, J., a kol.: *Sport se jménem Dukla*. Praha: MO ČR-PIC MO, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7278-488-2
- [28] RAJLICH, J., SEHNAL, J.: *Vzduch je naše moře. Československé letectví 1918–1939*. Praha: Naše vojsko, 1993. 192 s. ISBN 80-206-0221-6
- [29] RYBECKÝ, V., a kol.: *Bratrství a tradice armád Varšavské smlouvy*. Praha: Naše vojsko, 1983. 393 s. ISBN 28-042-83.02/34

- [30] ŘEHÁKOVÁ, M., ČERMÁK, J.: *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. Praha: MO ČR-Avis, 2005. 95 s. ISBN 80-7278-255-X
- [31] STEHLÍK, E.: *Srdce armády, Generální štáb 1919–2004*. Praha: MO ČR-Avis, 2004. 25 s. ISBN 80-7278-221-5
- [32] STRAKA, K.: *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932–1939*. Praha: MO ČR-Avis, 2007. 158 s. ISBN 978-80-7278-376-2
- [33] STRAKA, K., KYTAL, T.: *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918–1932*. Praha: MO ČR-VHÚ, 2013. 198 s. ISBN 978-80-7278-604-6
- [34] ŠRÁMEK, P.: *Ve stínu Mnichova. Z historie československé armády 1932–1939*. Praha: Mladá fronta, 2008. 160 s. ISBN 978-80-204-1848-7
- [35] TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J.: *Obranná politika Československé a České republiky 1989–2009*. Praha: MO ČR, 2009. 231 s. ISBN 978-80-7278-522-3
- [36] VONDRÁŠEK, V., CHRASTIL, S., MARKEL, M.: *Vojenská akademie v Brně*. Praha: MO ČR-Avis, 2005. 207 s. ISBN 80-7278-287-8
- [37] VONDRÁŠEK, V., CHRASTIL, S., NĚMEC, P.: *Příprava vyšších velitelů a štábních důstojníků v československé armádě v letech 1918–1993*. Brno: VA Brno, 1996. 222 s.

Ostatní zdroje

- [38] lamparna.blok.cz/1108/historie-vladniho-vojska-protectoratu-cechy-a-morava
- [39] rodinnivalecnici.webnode.cz/jezdectvo-ceskoslovenska-armada-uciliste-pardubice-akademie
- [40] vojenstvi.cz/vasedotazy-5.htm, otázka č. 68
- [41] vojenstvi.cz/vasedotazy-54.htm, otázka č. 804
- [42] vojenstvi.cz/vasedotazy-56.htm, otázka č. 840
- [43] www.csla.cz/armada/druhyvojsk/csla3skoly.htm
- [44] www.pavpec.info/iva.htm/
- [45] www.vhu.sk/data/att/2092_soubor.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
CO	Civilní obrana
ČR	Česká republika
ČsA	Československá armáda
ČSFR	Československá federativní republika
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSSR	Československá socialistická republika
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
KSČ	Komunistická strana Československa
LU	Letecké učiliště
LVA	Letecká vojenská akademie
MNO	Ministerstvo národní obrany
MO	Ministerstvo obrany
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (Severoatlantická aliance)
NDR	Německá demokratická republika
OF	Občanské fórum
OSN	Organizace spojených národů
PLD	Protiletadlové dělostřelectvo
PVO	Protivzdušná obrana
RAF	Royal Air Force (Britské královské letectvo)
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
ŘOP	Ředitelství opevňovacích prací
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

SVRRG	Státní vojenské reformní reálné gymnázium
ŠDD	Škola důstojnického dorostu
ŠDZ	Škola pro důstojníky v záloze
UO	Univerzita obrany
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
VA	Vojenská akademie
VAAZ	Vojenská akademie Antonína Zápotockého
VGJŽ	Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova
VIA	Vojenská inženýrská akademie
VIŠ	Vojenská (vysoká) intendantská škola
VLA	Vojenská letecká akademie
VLéA	Vojenská lékařská akademie
VLVDÚ JEP	Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav Jana E. Purkyně
VPAKG	Vojenská politická akademie Klementa Gottwalda
VSS	Vojenská střední škola
VŠ	Válečná škola
VŠJŽ	Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova
VŠV	Vojenská škola válečná
VTA	Vojenská technická akademie
VVLŠ SNP	Vojenská vysoká letecká škola Slovenského národního povstání
VVPŠ	Vysoká vojenská pedagogická škola
VVŠ PV	Vysoká vojenská škola pozemního vojska
VVTŠ ČSSP	Vojenská vysoká technická škola Československo-sovětského přátelství
VVVTŠ	Vysoká vojenská velitelsko-technická škola
VZS	Voják základní služby

VZU   Vojenský zeměpisný ústav

ZBP   Zvláštní bojové prostředky

ŽTU   Ženíjní technické učiliště

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 *Požadované vzdělání příslušníků AČR (s. 71)*
- Graf č. 2 *Současná vzdělanost příslušníků AČR (s. 72)*
- Graf č. 3 *Zbytečnost UO (s. 72)*
- Graf č. 4 *Nezbytnost VSŠ (s. 73)*
- Graf č. 5 *Neschopnost se ubránit v případě ohrožení (s. 74)*
- Graf č. 6 *Význam obrany ČR (s. 74)*
- Graf č. 7 *Zbytečnost nákladů na obranu ČR (s. 75)*
- Graf č. 8 *Bezpečnostní hrozby pro ČR (s. 75)*
- Graf č. 9 *Podíl žen v AČR (s. 76)*
- Graf č. 10 *Povinná vojenská služba (s. 77)*
- Graf č. 11 *Převažující dojem z AČR (s. 78)*
- Graf č. 12 *Prestiž AČR (s. 78)*
- Graf č. 13 *Prestiž vojenského povolání (s. 79)*
- Graf č. 14 *Hrdost na vojenskou profesi (s. 80)*
- Graf č. 15 *Korupce AČR ve srovnání se společností (s. 81)*
- Graf č. 16 *Korupce AČR ve srovnání se státní správou (s. 81)*
- Graf č. 17 *Účast AČR na zahraničních misích (s. 82)*

SEZNAM PŘÍLOH

- PI *Názvy ročníků, data vyřazení a počty absolventů Válečné školy a Vysoké školy válečné*
- PII *Seznam škol důstojnického dorostu*
- PIII *Vojenské katedry zřízené u jednotlivých civilních vysokých škol*
- PIV *Vojenské školy a gymnázia Jana Žižky z Trocnova*
- PV *Dotazník*

**PŘÍLOHA P I: NÁZVY ROČNÍKŮ, DATA VYŘAZENÍ, POČTY
ABSOLVENTŮ VÁLEČNÉ ŠKOLY A VYSOKÉ ŠKOLY VÁLEČNÉ**

Ročník školy	Název ročníku	Datum vyřazení	Počet absolventů
I.	Štefánikův	28. červenec 1922	75
II.	Maršála Foche	25. červenec 1923	48 + 1
III.	Jana Žižky z Trocnova	25. červenec 1924	18 + 1
IV.	T. G. Masaryka	27. červenec 1925	22 + 1
V.	Krále Petara Osvoboditele	23. červenec 1926	19 + 3
VI.	Generála Pellé	14. červenec 1927	18 + 2
VII.	Krále Jiřího z Poděbrad	13. červenec 1928	19 + 3
VIII.	Knížete Václava Svatého	12. červenec 1929	22 + 2
IX.	Krále Ferdinanda I. Rumunského	14. červenec 1930	27 + 3
X.		14. červenec 1931	24 + 2
XI.		15. červenec 1932	25 + 3
XII.		28. červen 1933	20 + 2
XIII.		30. červen 1934	24
XIV.	Krále Alexandra I.	25. červen 1935	24 a 1 mimo pořadí
XV.	Dr. Edvarda Beneše	20. červen 1936	76
XVI.		25. červen 1937	25 + 1
XVII.		25. březen 1938	32

PŘÍLOHA P II: SEZNAM ŠKOL DŮSTOJNICKÉHO DOROSTU (ŠDD)

Škola	Doba působení	Předurčení
ŠDD Český Těšín	15. 10. 1948 až 31. 8. 1953	pro dělostřelectvo
ŠDD Frenštát pod Radhoštěm (od 15. 8. 1949 Nový Jičín)	15. 10. 1948 až 31. 8. 1953	pro letectvo
ŠDD Hradec Králové (od srpna 1951 Hořice v Podkrkonoší)	15. 10. 1948 až srpen 1952	
ŠDD Liberec	15. 10. 1948 až 31. 8. 1953	pro dělostřelectvo
ŠDD Trnava (od srpna 1949 Martin, od srpna 1951 Rožňava)	15. 10. 1948 až 31. 8. 1953	pro dělostřelectvo
ŠDD Mladá Boleslav	15. 10. 1948 až srpen 1952	
ŠDD Ostrava	15. 10. 1948 až 31. 8. 1953	pro PLD
ŠDD Pardubice	15. 10. 1948 až srpen 1952	pro spojovací vojsko
ŠDD Uherské Hradiště	15. 10. 1948 až srpen 1951	
ŠDD Košice	1. 9. 1949 až srpen 1952	
ŠDD Bratislava	srpen 1951 až srpen 1952	
ŠDD Kremnica	1. 10. 1952 až 30. 8. 1957	pro letectvo a PLD
ŠDD Olomouc (sloučena se ŠDD Kremnica)	1. 9. 1953 až 30. 6. 1954	pro PLD
ŠDD Ružomberok (od 15. 8. 1954 Poprad)	1. 9. 1953 až 30. 9. 1957	pro dělostřelectvo

PŘÍLOHA P III: VOJENSKÉ KATEDRY ZŘÍZENÉ U JEDNOTLIVÝCH CIVILNÍCH VYSOKÝCH ŠKOL

Název katedry	Místo působení	Doba působení
Vojenská katedra Slovenské vysoké školy technické	Bratislava	1951–1990
Vojenská katedra Strojnicko-technologické fakulty	Bratislava	????–1990
Vojenská katedra Univerzity J. A. Komenského	Bratislava	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy ekonomické	Bratislava	1951–1990
Vojenská katedra Vysoké školy pedagogické	Bratislava	1951–1955
Vojenská katedra Lékařské fakulty	Bratislava	????–1990
Vojenská katedra Ústřední politické školy ÚV KSS	Bratislava	1953–1954
Vojenská katedra Vysokého učení technického	Brno	????–1990
Vojenská katedra Univerzity J. E. Purkyně	Brno	????–1990
Vojenská katedra Lékařské fakulty Univerzity J. E. Purkyně	Brno	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy zemědělské a lesnické	Brno	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy veterinární	Brno	????–1990
Vojenská katedra Janáčkovy akademie múzických umění	Brno	1952–1956
Vojenská katedra Vysoké školy stavitelské	Brno	1952–1953
Vojenská katedra Vysoké školy pedagogické	Č. Budějovice	1952–1955
Vojenská katedra Vysoké školy zemědělské a pedagogické	Č. Budějovice	????–1990
Vojenská katedra Lékařské fakulty Univerzity Karlovy	H. Králové	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy technické	Košice	1952–1990
Vojenská katedra Vysoké školy veterinární	Košice	1951–1990
Vojenská katedra pobočky Lékařské fakulty UK	Košice	1951–1990
Vojenská katedra Vysoké školy strojní a textilní	Liberec	????–1990

Vojenská katedra Vysoké školy zemědělské	Nitra	1952–1990
Vojenská katedra Vysoké školy pedagogické	Olomouc	????–1990
Vojenská katedra Palackého univerzity	Olomouc	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy báňské	Ostrava	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy chemicko-technologické	Pardubice	????–1990
Vojenská katedra Fakulty všeobecného lékařství UK	Plzeň	1951–1971
Vojenská katedra Vysoké školy strojní a elektrotechnické	Plzeň	1951–1971
Vojenská katedra vysokých škol	Plzeň	1971–1990
Vojenská katedra Univerzity Karlovy	Praha	????–1990
Vojenská katedra Českého vysokého učení technického	Praha	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy chemicko-technologické	Praha	1952–1990
Vojenská katedra Vysoké školy zemědělské	Praha	1952–1990
Vojenská katedra lékařské fakulty Karlovy univerzity	Praha	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy ekonomické	Praha	????–1990
Vojenská katedra Vysoké školy železničního inženýrství	Praha	????–1958
Vojenská katedra Akademie múzických umění	Praha	1951–1956
Vojenská katedra Vysoké školy ÚV KSČ	Praha	1952–1956
Vojenská katedra Vysoké školy pedagogické	Praha	1953–1959
Vojenská katedra Institutu tělesné výchovy a sportu	Praha	1953–1956
Vojenská katedra Vysoké školy pedagogické	Prešov	1952–1955
Vojenská katedra Vysoké školy lesnické a dřevařské	Zvolen	1952–1990
Vojenská katedra Vysoké školy dopravní	Žilina	????–1990

PŘÍLOHA P IV: VOJENSKÉ ŠKOLY A GYMNÁZIA JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA

Název školy	Místo působení	Doba působení
Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova	Moravská	1949–1968
Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova	Třebová	1969–1996
Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova	Spišská Nová Ves	1949–1953
Vojenská vyšší průmyslová škola Jana Žižky z Trocnova	Brno	1950–1952
Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova		1952–1953
Vojenská vyšší průmyslová škola Jana Žižky z Trocnova	Ostrava	1950–1952
Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova	Bratislava	1953–1968
Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova		1968–1969
Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova	Opava	1965–1968
Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova		1969–1995
Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova	Banská Bystrica	1969–1969
Vojenské gymnázium SNP		1969–1996
Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova	Praha	1979–1995

PŘÍLOHA P V: DOTAZNÍK

Dotazník

Vztah populace k vojenskému povolání

Dobrý den,

dovoluji si Vám předložit dotazník, který se zaměřuje na vztah populace k vojenskému povolání. Dotazníkové šetření představuje výzkum názorů populace na vzdělání Armády České republiky, bezpečí a možné ohrožení, hodnocení AČR a na další otázky vztahující se k AČR a vojenskému povolání.

Vyplnění dotazníku je dobrovolné a všechny Vámi poskytnuté informace jsou anonymní a budou použity pouze pro potřeby mé bakalářské práce a po jejich vyhodnocení skartovány. Odpovědi, které se shodují s Vaším názorem, prosím zakroužkujte.

Předem děkuji za spolupráci a navrácení vyplněného dotazníku.

1. Jakého jste pohlaví

- a) mužského
- b) ženského

2. Do jaké věkové kategorie se řadíte?

- a) 20 let a méně
- b) 21–40 let
- c) 41–60 let
- d) 61 let a více

3. Jaké je Vaše vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské
- c) bakalářské
- d) úplné vysokoškolské vzdělání

4. Jaké vzdělání by měli mít příslušníci AČR?

- a) nižší
- b) střední odborné s maturitou
- c) bakalářské
- d) úplné vysokoškolské vzdělání

5. Jak hodnotíte současný stav vzdělanosti příslušníků AČR?

- a) vzdělanost je nedostatečná
- b) vzdělanost je dostatečná
- c) vzdělanost je dobrá
- d) vzdělanost je vynikající

6. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:

Univerzita obrany je při velikosti AČR zbytečná.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Vojenská střední škola je nezbytná.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

7. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:

Kdyby došlo k ohrožení, stejně bychom se neubránili.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Obrana ČR není podstatná, protože o tak malé zemi stejně rozhodnou velmoci.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Náklady na obranu ČR zbytečně zatěžují státní rozpočet.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

8. Obáváte se níže uvedených událostí?

Živelné pohromy v ČR

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Šíření virových nákaz

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Teroristické útoky

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Použití biologických zbraní

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Napadení jiným státem

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

9. Podíl žen v armádě aktuálně představuje asi 13,8 %. Jaké množství (v %) žen v AČR považujete za ideální?

0 %	10 %	20 %	30 %	40 %	50 %	60 %	70 %	80 % <i>a více</i>	<i>nevím</i>
-----	------	------	------	------	------	------	------	-----------------------	--------------

10. Do jaké míry souhlasíte s následujícím výrokem:

Ženy mohou být pro armádu stejně přínosné jako muži.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

11. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky:

Povinná vojenská služba by měla být znovu zavedena.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Obrana země by měla být výhradně záležitostí profesionálních vojáků.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

12. Jaký dojem ve vás vyvolává AČR?

Profesionální

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Akceschopná

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Zbytečná

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Malá

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

<i>Ministr</i>																			
<i>Učitel ZŠ</i>																			
<i>Televizní komentátor</i>																			
<i>Novinář</i>																			
<i>Poslanec parlamentu</i>																			
<i>Účetní</i>																			
<i>Strojírenský technik</i>																			
<i>Profesionální řidič</i>																			
<i>Mistr v továrně</i>																			
<i>Soukromý zemědělec</i>																			
<i>Sekretářka</i>																			
<i>Zedník</i>																			
<i>Číšník</i>																			
<i>Prodavač</i>																			
<i>Pomocný dělník</i>																			
<i>Uklízečka</i>																			

15. Domníváte se, že příslušníci AČR mohou být hrdí na svou profesi?

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

16. Myslíte si, že je úplatkářství v AČR častější než v ostatní společnosti?

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

17. Myslíte si, že je úplatkářství v AČR častější než v ostatní státní správě?

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

18. Jaký faktor hraje podle Vás největší roli při vzniku úplatkářství v AČR?

- a) nedůsledné vyšetřování úplatkářství
- b) nízké tresty za úplatkářství
- c) obtížná prokazatelnost
- d) tolerance úplatkářství ve společnosti
- e) neochota prokazovat úplatkářství
- f) selhání kontrolních mechanismů
- g) selhání jednotlivce
- h) výše platů úředníků

19. Do jaké míry souhlasíte, či nesouhlasíte s následujícími výroky:

Zahraniční mise prověřují kvalitu naší armády.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Je správné, že se AČR v krizových oblastech světa podílí na ochraně obyvatelstva a rekonstrukci země.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Účast na zahraničních misích zlepšuje bojovou připravenost AČR, finanční náklady na zahraniční mise se proto vyplatí.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Naši vojáci zbytečně riskují životy v zahraničních misích.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Zahraníční mise zbytečně zatěžují rozpočet ČR.

<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>	<i>nevím</i>
-------------------	------------------	-----------------	------------------	--------------

Děkuji za spolupráci.